

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การฟื้นฟูและพัฒนาไถ่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน
บ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

โดย

นายอุดม มณีจันทร์สุข

นางสาวพ้องพรรณ วงศ์จันทร์เขียว

และคณะ

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)

กันยายน 2547

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

การศึกษาฟื้นฟูและพัฒนาโก่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน
บ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ทีมวิจัยชุมชน

1. นายอุดม	มณีจันทร์สุข	หัวหน้าโครงการ
2. นายจำนงค์	มณีจันทร์สุข	ทีมวิจัย
3. นายดวงดี	วันดี	ทีมวิจัย
4. นายถนอม	มณีจันทร์สุข	ทีมวิจัย
5. นายประเสริฐ	จอมสวรรค์	ทีมวิจัย
6. นายอุทัย	ธรรมจักร	ทีมวิจัย
7. นายณรงค์พันธ์	คุณลัมภ์	ทีมวิจัย
8. นางสาวพ้องพรรณ	วงศ์จันทร์เขียว	นักวิจัยพี่เลี้ยง

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การฟื้นฟูและพัฒนาไกพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ
อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ชื่อผู้เขียน : นางสาวผ่องพรรณ วงศ์จันทร์เขียว

การศึกษาการฟื้นฟูและพัฒนาไกพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงรายในด้านการจัดระบบข้อมูลตลาดและการตลาดของไกพื้นเมือง ด้านการพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ได้แก่ ด้านความรู้ เทคนิคการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมความคิดการเลี้ยงไกพื้นเมืองและด้านการพัฒนาปรับปรุงการผลิตที่คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไกพื้นเมืองในเชิงธุรกิจชุมชน และแหล่งข้อมูลจากพื้นงานวิจัย ประกอบไปด้วย ข้อมูลด้านการดำรงชีวิต ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยวิธีการสัมภาษณ์คนในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการดำเนินการทดลองการเลี้ยงไกพื้นเมืองแบบปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการต่าง ๆ ในการเลี้ยงไกควรมีการวิเคราะห์ตลาด และมีการวางแผน มีการวางแผนเป้าหมายกันศึกษาศักยภาพของ ชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรทุน แรงงาน ที่สามารถทำให้การทำงานนั้นขับเคลื่อนตลอดเวลาในการทำงาน ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดของการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ศักยภาพในการดำเนินธุรกิจชุมชนต้องมีผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ใฝ่เรียนรู้ มีความมุ่งมั่น อดทน มีภาวะของผู้นำค่อนข้างสูง และกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และศักยภาพทางพื้นที่ในการทำการเกษตร ที่นำทรัพยากรที่เหลือใช้มาใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เช่น ข้าวโพด ผัก สมุนไพรต่าง ๆ

2. การลงทุนต้องมีทรัพยากรที่เพียงพอ ได้แก่ ไก่พื้นเมือง อาหารไก่ ยา สมุนไพรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มต้องมีการลงทุนในส่วนต่าง ๆ ต้องมีไกพันธุ์พื้นเมืองที่แข็งแรง

3. ด้านการดำเนินงาน สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะยอมรับกันและรวมตัวกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ช่วยเหลือดูแลกันและกันเป็นอย่างดี ที่ต้องการแก้ไขปัญหาด้านการทำมาหากิน และ

เศรษฐกิจใน ครอบครัวและชุมชน เนื่องจากในชุมชนมีไก่พันธุ์พื้นบ้านที่ตรงกับความต้องการของ ตลาดจาก การดำเนินงานทำให้สมาชิกได้รับการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การคัดเลือกสายพันธุ์ ต้องไม่เลือกพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ที่มีสายเลือดชิดกัน จะต้อง มีอายุ 6 เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 3 ปี

3.2 การผสมพันธุ์แบบปล่อยตามธรรมชาติ ต้นทุนจะถูกแต่ไม่สามารถควบคุม คุณภาพของไก่ได้ดังนั้นทางสมาชิกจึงต้องสร้างโรงเรือนสำหรับการผสมพันธุ์ แต่การจะนำ พ่อพันธุ์นั้นมาผสม ต้องตัดเคียวไก่พ่อพันธุ์เสียก่อนเพราะเวลาไก่ผสมพันธุ์จะทำให้ไก่ตัวเมียเกิด บาดแผล

3.3 การฟักไข่มีอยู่ 2 วิธี คือ การฟักตามธรรมชาติและฟักด้วยตู้ฟักไข่ การฟักตาม ธรรมชาติ คือ ปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่ของมันเอง วิธีนี้ประหยัดแต่ใช้เวลาน้อยกว่า แต่ทางสมาชิก กลุ่มได้นำองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมมารวมกับองค์ความรู้ใหม่ คือ ต้องการเย็น และเป็นการเพิ่มผลผลิต โดยวิธีการนำไข่มาฟักในตู้ฟัก

3.4 อาหารไก่นอกจากการนำสิ่งที่เหลือใช้หาได้ง่ายและราคาถูกในชุมชนมาทำเป็น อาหารไก่ที่มีคุณภาพเทียบเท่ากับอาหารสำเร็จรูปในท้องตลาดแล้วยังได้นำเอาพืชสมุนไพรที่มีใน ท้องถิ่น มาผสมกับอาหาร ที่สามารถลดต้นทุนและทั้งยังทำให้ไก่มีสุขภาพที่แข็งแรง ด้านทานโรค

สรุปได้ว่ากระบวนการดำเนินงานของโครงการทำให้สมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนา จิตความสามารถในการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจได้วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมมาประยุกต์ ใช้ร่วมกับองค์ความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้พัฒนาระบบการทำงานร่วมกันที่ดีมีคุณภาพ อันจะส่งผลที่ยั่งยืนต่อชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ด้วยชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาการฟื้นฟูและพัฒนาไถ่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. ภาค)

ขอขอบคุณกลุ่มสมาชิกทีมวิจัยทุกคน ชุมชนบ้านทุ่งก่อ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้อุ่นุเคราะห์ในการให้ข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและกัน

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว. ภาค) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานการวิจัย การประสานงาน และทำให้งานนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี กลุ่มสมาชิกทีมวิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

นายอุดม มณีจันทร์สุข

นางสาวผ่องพรรณ วงศ์จันทร์เขียว

และคณะ

กันยายน 2547

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์	2
1.3 โจทย์วิจัย	2
1.4 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	2
บทที่ 2 วิธีการวิจัย	
2.1 ขอบเขตของการวิจัย	7
2.2 พื้นที่	7
2.3 กลุ่มเป้าหมายหรือแหล่งข้อมูล	7
2.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	7
2.5 วิเคราะห์ข้อมูล	8
2.6 ขั้นตอนการดำเนินการ	9
บทที่ 3 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน	
3.1 ประวัติความเป็นมา	17
3.2 ที่ตั้ง – อาณาเขต	17
3.3 ประชากร	18
3.4 การปกครองตำบลทุ่งก่อ	18
3.5 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน	19
3.6 การคมนาคม	19
3.7 ระบบสาธารณูปโภค	19
3.8 สภาพเศรษฐกิจ	20
3.9 ประเพณี วัฒนธรรม	20
3.10 ทรัพยากรธรรมชาติ	20

สารบัญ

หน้า

บทที่ 3 (ต่อ)

3.11 แหล่งท่องเที่ยว	21
3.12 ปัญหาของชุมชน	21

บทที่ 4 ข้อมูลกลุ่มเลี้ยงไก่บ้านทุ่งก่อ

4.1 ประวัติความเป็นมา	23
4.2 การบริหารจัดการกลุ่ม	24
4.3 กฎระเบียบของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่	25
4.4 จุดดีและจุดด้อยของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่	27
4.5 การผลิตและการตลาดของกลุ่ม	28
4.6 ทำเนียบลูกค้าแต่ละประเภท	30

บทที่ 5 กระบวนการและวิธีการฟื้นฟูและพัฒนาไก่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน

5.1 การพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจชุมชน	32
5.2 รูปแบบ วิธีการ การบริหารจัดการกลุ่มเชิงธุรกิจ	34
5.3 ระบบและวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง	35
5.4 การจัดการกลุ่ม	43
5.5 การวางแผนงานในการผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการผู้บริโภคในรอบปี	48
5.6 ปัญหา อุปสรรคในการฟื้นฟูและการพัฒนาไก่พื้นเมือง	48
5.7 ข้อจำกัดการเลี้ยงไก่	50

บทที่ 6 การบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจชุมชน กลไกในการดำเนินงาน

6.1 การบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจ	52
6.2 กลไกในการดำเนินงานการผลิตที่คุ้มทุนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ไก่พื้นเมืองในเชิงธุรกิจชุมชน	54

สารบัญ

หน้า

บทที่ 7 สรุปและข้อเสนอแนะ	60
บรรณานุกรม	67
ภาคผนวก	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนทุ่งก่อ หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง กิ่งอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นชุมชนชนบทที่มีวิถีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่มันสำปะหลัง ซึ่งพื้นที่ในการเพาะปลูกส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณของเขตพื้นที่ป่าสงวน ทำให้คนในชุมชนต้องดิ้นรนเพื่อหาอาชีพที่สร้างรายได้อื่นๆมาเสริม เพราะเกรงว่าถ้าหากมีการเวนคืนที่ดินจะทำให้ชุมชนขาดอาชีพและขาดรายได้มาเลี้ยงครอบครัว โดยในปัจจุบันทางชุมชนได้หาอาชีพและรายได้เสริมจากการเพาะเห็ดฟาง การเลี้ยงวัว โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่ ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะคือ เนื้อแน่น น้ำหนักดี ขนไม่เยอะ และเจริญเติบโตเร็ว ที่ได้พัฒนามาจากการลองผิดลองถูก จนมีประสบการณ์ในการผสมพันธุ์ ยังมีวัตถุดิบ และพื้นที่เพียงพอในการเลี้ยงไก่ ซึ่งส่วนใหญ่เลี้ยงไว้สำหรับบริโภคในครัวเรือน ถ้าหากมีปริมาณมากพอ ก็ขายบ้างเป็นครั้งคราว โดยจะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามาถามซื้อ จากประสบการณ์ในการเพาะพันธุ์ ที่เลี้ยงอยู่บ้านตามวิถีของชุมชน เนื่องจากไก่พื้นเมืองเลี้ยงง่าย ด้านทานโรคได้ดี มีเนื้อแน่นและน้ำหนักดี ขนไม่มาก ทางชุมชนจึงอยากจะอาศัยโอกาสและศักยภาพที่มีอยู่ นามาพัฒนาให้เป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งทางทีมชุมชนได้มีการเตรียมความพร้อมในเรื่องนี้ด้วยการศึกษาดูงานทั้งในและนอกชุมชนมาเบื้องต้นแล้วพบว่า ถ้าหากทางกลุ่มจะพัฒนาการเลี้ยงไก่ที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และอาชีพนี้ก็จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถจะสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ดังนั้นคนในชุมชนที่มีความสนใจ มีความพร้อมและความสมัครใจ ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองมีสมาชิกรวมทั้งหมด 21 คน เพื่อทำการดำเนินการศึกษาข้อมูลด้านวัตถุดิบ แหล่งอาหาร โดยเฉพาะข้อมูลด้านการตลาดของไก่พื้นเมือง และนำมาวางแผนทางในการพัฒนาการผลิต เช่น การขยายพันธุ์ การทำอาหารสัตว์ไว้ใช้เอง เพื่อลดต้นทุนด้านการเลี้ยงไก่ พร้อมทั้งนำไก่ที่ผลิตได้นำสู่ตลาด โดยพัฒนาระบบการตลาดของไก่พื้นเมือง ที่อาศัยภูมิปัญญาด้านการเพาะพันธุ์ การเลี้ยงไก่ตามวิถีชีวิตของชุมชนให้เป็นโอกาส แล้วทดลองดำเนินการดูว่า ถ้าพัฒนาการจัดการการเลี้ยงไก่แบบเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนมาเป็นเชิงระบบ หรือเชิงการค้ามากขึ้น จะอยู่รอดตามที่วางไว้หรือไม่ หรือจะต้องปรับปรุงด้านใดบ้าง โดยใช้งานวิจัยมาเป็นเครื่องมือหนุนเสริมในการดำเนินการครั้งนี้ ด้วยการทดลองติดตามประเมินผลและถอดบทเรียน เพื่อเป็นความรู้ใหม่ที่สามารถจะเป็นตัวอย่างให้กับชุมชน กลุ่มบุคคลอื่นที่นำเสนอ

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาและจัดระบบข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดของไก่พื้นเมือง

1.2.2 เพื่อพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ด้านความรู้ เทคนิคด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน การเลี้ยงไก่ และด้านการตลาด

1.2.3 เพื่อพัฒนา ปรับปรุง การผลิต ที่คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ในเชิงธุรกิจชุมชน

1.3 โจทย์วิจัย

1.3.1 ข้อมูลด้านการตลาดของไก่พื้นเมืองแต่ละชนิด/ประเภทและด้านการผลิตเป็นอย่างไร

1.3.2 จะมีกระบวนการ/วิธีการในการพัฒนาทักษะขีดความสามารถของกลุ่มเลี้ยงไก่ด้านการผลิตและด้านตลาดอย่างไร

1.3.3 จะมีกระบวนการ/วิธีการในการพัฒนา ปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดอย่างไร

1.4 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประวัติความเป็นมาของไก่พื้นเมือง ไก่พื้นเมืองมีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่าในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ไทย มาเลเซีย และอินโดนีส์ หลังจากนั้นชาวบ้านได้นำมาเลี้ยงไว้ในหมู่บ้านเป็นเวลาประมาณ 3,000 ปี ซึ่งการนำมาเลี้ยงของชาวบ้านและไก่จะอาศัยกันและกันไก่มีวิวัฒนาการตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน (มนุษย์)

แต่เดิมประเทศไทยมีการเลี้ยงไก่ตามบ้านเล็กๆ น้อยๆ ไก่กินเนื้อและไข่ ถ้าหากเหลือก็ขายกันระหว่างเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือในหมู่บ้าน เลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติโดยใช้ได้ถุนบ้านตามต้นไม้ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของไก่เวลาค่ำคืน พันธุ์ไก่พื้นเมืองที่นิยมกัน เช่น ไก่ตะเภา ไก่กู ไก่แจ้ เป็นต้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2467 หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤตกร เป็นพระองค์แรกที่นำไก่พันธุ์ฮอร์นเข้ามาเลี้ยงในเชิงธุรกิจ หลังจากนั้นหลวงสุวรรณวาจกกิจได้จบการศึกษาจากประเทศฟิลิปปินส์ เป็น ผู้เริ่มการเลี้ยงไก่และเป็นที่นิยมบริโภคกันมาก แต่ยังไม่มีการชันป้องกันรักษา ยังไม่มีการเลี้ยงเป็นอาชีพมากนัก ต่อมา พ.ศ. 2484 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้นำ ไก่พันธุ์ต่างๆ มาทดลองเลี้ยงและทดลองผสมพันธุ์ไก่ให้เป็นหลายสายพันธุ์ เช่น ไก่พันธุ์ไข่ ไก่พันธุ์เนื้อ เป็นต้น

ดังนั้น ไก่พื้นเมืองมีการปรับปรุงมาจากหลายสายพันธุ์ โดยอาศัยพื้นฐานของธรรมชาติเป็นหลักและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สามารถเจริญเติบโตจากสภาพแวดล้อมของคนในชนบทเฉพาะ

ประโยชน์ของไก่พื้นเมือง จากการทบทวนเอกสารสรุปได้ดังนี้

1. สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมได้ และเลี้ยงไว้กินเนื้อและไข่ที่ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว
2. การเลี้ยงไก่เป็นการออกกำลังกายไปในตัวและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
3. เป็นการอบรม พฤติกรรม นิสัยของเด็กและผู้ใหญ่ เพราะการเลี้ยงไก่เป็นการเลี้ยงที่จริงจัง (งานละเอียด) ต้องรอบคอบ มีความเป็นระเบียบและประหยัด
4. เป็นการเสริมสร้างภูมิปัญญาของชาวบ้านที่มีอยู่ในตัวชาวบ้านเอง
5. มูลไก่ สามารถนำไปเป็นปุ๋ยบำรุงดิน ปลูกพืชผัก ไม้ดอก และไม้ผลต่าง ๆ เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการใช้ปุ๋ยเคมี

พันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง

พันธุ์ไก่พื้นเมือง พบว่ามีหลายสายพันธุ์ เช่น ไก่แจ้ ไก่คู ไก่ตะเภา ไก่เบตง และไก่ชน เป็นต้น การปรับปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง มีหลักการผสมพันธุ์ 2 แบบอย่าง คือ

1. การผสมพันธุ์ระหว่างพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ไม่ใช่เป็นญาติ ๆ กัน
2. การผสมพันธุ์แบบเลือดชิด พี่น้องสายเลือดเดียวกัน

การฟักไข่

อดีตการฟักไข่ของไก่พื้นเมืองนั้นแม่ไก่จะเข้าไปในรังเอง และมีการวางไข่อายุประมาณ 6-8 เดือน จะไข่เป็นชุด ๆ ปีละ 4 ชุด ชุดละ 10-12 ฟอง และแม่ไก่จะเข้าไปฟัก (กก) ไข่ของตัวเอง ฟักไข่ประมาณ 21 วันถึงจะออกมาเป็นไก่ตัวเล็ก ๆ

ปัจจุบันมีวิวัฒนาการโดยมีผู้ฟักไข่แทนแม่ไก่ โดยแยกไข่จากแม่ไก่มาวางเรียงกันในตู้ที่มีไฟฟ้าหรือแสงไฟเพียงพอที่จะให้ความอบอุ่นแก่ไข่ไก่ และฟักออกมาเป็นตัว ซึ่งใช้ระยะเวลา 21 วันเหมือนกันแต่ความปลอดภัยในการฟักไข่มีสูงกว่าการที่แม่ไก่ฟักเอง เพราะทำให้ไข่ไก่ไม่แตกเหมือนแม่ไก่ฟักเอง เป็นต้น

การให้วัคซีน

จากการศึกษาพบว่า การให้วัคซีนหรือการทำวัคซีนไก่มีหลายรูปแบบ การทำวัคซีนเป็นการควบคุมโรคระบาดที่ไม่สามารถทำการรักษาได้ และการทำวัคซีนเป็นการเพิ่มความเครียดให้ไก่ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทางตรง คือ เกิดปฏิกิริยาทำให้ไก่แพ้วัคซีน

ทางอ้อม คือ สามารถจับไก่ได้ง่ายและการไล่ต้อนสะดวก

วัคซีนแบ่งออกเป็น 2 ชนิดใหญ่ คือ

1) วัคซีนเชื้อเป็น เป็นวัคซีนที่เตรียมจากเชื้อที่มีความรุนแรง ทำให้เชื้ออ่อนตัวลงที่ไม่สามารถทำให้เกิดโรคได้

2) วัคซีนเชื้อตาย เชื้อที่มีความรุนแรงและทำให้เชื้อตายและนำมาฉีดเข้าสู่ร่างกาย
การให้วัคซีนไก่มีหลายวิธี คือ

1) การหยอดตาหรือหยอดจมูก ป้องกันระบบทางเดินหายใจ เช่น โรคหลอดลมอักเสบเป็นต้น โดยการนำวัคซีนในน้ำยาละลายวัคซีน ที่อุณหภูมิห้อง การใช้น้ำเย็นจัดอาจทำให้เชื้อห่อหุ้ม การหยอดจมูกจะทำให้ผลดีกว่าที่เรานำมาหยอดตา การหยอดเอามือปิดจมูกไว้ข้างหนึ่งแล้วจึงหยอดวัคซีนในรูจมูกอีกข้างหนึ่ง จนครบทุกตัว เป็นต้น

2) วัคซีนฝัดค้ำ เป็นการป้องกันโรคฝัดค้ำ บริเวณใต้ผิวหนัง จะแทงที่ปีก มีความรุนแรงของยามาก เพราะมีการละลายน้ำเล็กน้อย โดยใช้เข็มจุ่มวัคซีนครั้งละ 0.01 ซม. แล้วแทงเข็มจากทางด้านล่างผ่านทะลุหนังของปีกไก่ ข้อควรระวังคือ อย่าแทงใส่ขนไก่ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การทำวัคซีนโรค มี 2 แบบ มีวัคซีนแบบเป็นและตาย

การให้อาหารไก่

จากการศึกษา สรุปได้ว่าสูตรอาหารสำหรับไก่ มีดังนี้

ตารางที่ 1 สูตรอาหารไก่รุ่นเล็ก(อายุตั้งแต่แรกเกิด - 6 สัปดาห์)

วัตถุดิบอาหารสัตว์	สูตร 1	สูตร 2	สูตร 2
ปลายข้าว	50.7	-	-
ข้าวโพด	-	58.2	-
มันเส้น	-	-	46.6
รำละเอียด	20	15	15
กากถั่วเหลือง	21	18.4	29.4
ปลาป่น	6	6	2
เปลือกหอย	0.3	0.4	-
ไคคล์เซียมฟอสเฟต	1	1	1
เกลือ	0.5	0.5	0.5
พรีมิกซ์(ไก่ไข่เล็ก)	0.5	0.5	0.5

ตารางที่ 2 สูตรอาหารสำหรับไก่รุ่น (อายุตั้งแต่ 6 – 23 สัปดาห์หรือจนถึงจับจำหน่าย)

วัตถุดิบอาหาร (กก)	สูตร 1	สูตร 2	สูตร 3
ปลายข้าว	51.9	-	-
ข้าวโพด	-	53.7	-
มันเส้น	-	-	49
รำละเอียด	25	25	20
ใบกระถิน	4	4	4
กากถั่วเหลือง	12	10.2	19.2
ปลาป่น	5	5	5
เปลือกหอย	0.6	0.6	0.2
ไคแคลเซียมฟอสเฟต	0.5	0.5	0.5
ดีแอล-เมทไธโอนีน	-	-	0.05
เกลือ	0.5	0.5	0.5
ฟิสิกซ์	0.5	0.5	0.5
รวม	100	100	100

ตารางที่ 3 สูตรอาหารสำหรับไก่รุ่น (อายุตั้งแต่ 15 – 26 สัปดาห์หรือจนถึงจับจำหน่าย)

วัตถุดิบ	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3
ข้าวเปลือก	-	-	62
ข้าวโพด	76	67.5	-
รำละเอียด	10	20	18
ถั่วเหลืองเม็ด	-	-	16
ปลาป่น	-	5	-
กากถั่วเหลือง	7	5	-
เปลือกหอยป่น	1	0.5	1.20
ไคแคลเซียมฟอสเฟต	1	1	1.70
เกลือป่น	0.25	0.5	0.5

ตารางที่ 3 (ต่อ)

วัตถุดิบ	สูตรที่ 1	สูตรที่ 2	สูตรที่ 3
พริกชี้	0.5	0.25	0.25
รวม	100	100	100

สรุปได้ว่า ไก่พื้นเมืองนั้นมีหลายสายพันธุ์ ทำให้ทีมวิจัยได้ความรู้ถึงวิวัฒนาการของไก่ การเจริญเติบโต การให้อาหาร การทำวัคซีน ซึ่งจากการศึกษาของทีมวิจัยสามารถนำไปปรับปรุง การเลี้ยงไก่ในโครงการของทีมวิจัยต่อไป

บทที่ 2

วิธีการวิจัย

2.1 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตมุ่งศึกษาการจัดระบบข้อมูลตลาดด้านการผลิตและการตลาดของไก่พื้นเมือง ทักษะจิตความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ด้านความรู้ เทคนิคด้านการบริหารจัดการกลุ่มการระดมทุน การเลี้ยงไก่ ด้านการตลาดและปรับปรุงการผลิตที่ชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ในเชิงธุรกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มจำนวน 21 คนและทีมวิจัย จำนวน 8 คน บ้านทุ่งก่อ หมู่ 4 ต.ทุ่งก่อ กิ่งอ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย 57210

2.2. พื้นที่

พื้นที่บ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอ.เวียงเชียงรุ้ง จ.เชียงราย

2.3 กลุ่มเป้าหมายหรือแหล่งข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ 21 คน เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์กิ่งอำเภอ 1 คน เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลและเกษตรกิ่งอำเภอ 2 คน เจ้าของฟาร์มไก่ 2 คน พ่อค้าแม่ค้า 10 คน โรงแรมและภัตตาคารร้านอาหาร 20 คน อบต. 2 คน ปลัดเทศบาล 1 คน พัฒนาการกิ่งอำเภอ 1 คน กลุ่มผู้บริโภค 50 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 104 คน

2.4 เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของทีมวิจัยนั้นได้แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบร่วมกันดังต่อไปนี้

2.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นที่มีอยู่ในตำบลมาประมวลข้อมูล ด้านการดำรงชีวิต ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนและจิตความสามารถทักษะในการเลี้ยงไก่ของคนในชุมชน

2.4.2 สมุดจดบันทึกในการประชุมและการเก็บข้อมูลผลการติดตามด้านต่างๆ ในการปฏิบัติหรือทดลองการเลี้ยงไก่

2.4.3 แบบตารางจดบันทึกของการเลี้ยงไก่ การตาย ไก่ชำแหละ การซื้อขาย

2.4.4 จัดประชุมกลุ่มเพื่อหาแนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาการเลี้ยงไก่ให้เป็นธุรกิจชุมชน

ในแต่ละด้านประกอบด้วย การตลาดของไก่พื้นเมืองแต่ละชนิด ประเภท การผลิต และการสรุปบทเรียนการติดตามประเมินผล โดยแบ่งทีมวิจัยออกเป็นโซน แต่ละโซนจะมีหัวหน้าในการเก็บข้อมูลและรวบรวมส่งให้หัวหน้าโครงการ เป็นต้น

2.4.5 สัมภาษณ์คนในชุมชนแบบไม่เป็นทางการในการหาคำความรู้ที่มีอยู่ดั้งเดิมในการเลี้ยงไก่ที่สามารถนำมาผสมผสานกับการเลี้ยงไก่แบบใหม่ให้มีคุณภาพที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นการค้า

2.5 วิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 ศึกษาและจัดทำระบบข้อมูลด้าน

- ข้อมูลด้านการตลาด เช่น ความต้องการของตลาด ลักษณะเฉพาะปริมาณ , ราคาไก่ ราคาอาหารไก่ แหล่งรับซื้อ ชนิดของสินค้า (ไก่เป็น หรือไก่มีชีวิต ไก่ชำแหละ ไก่หมุน ไก่ย่าง) ความต้องการของผู้บริโภคไก่พื้นเมือง ในแต่ละประเภท / รูปแบบต่างๆ (รสนิยม รสชาติ) เป็นต้น

- ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในกลุ่ม เช่น พันธุ์สัตว์ อาหารหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ สภาพพื้นที่ ใจความความสามารถของสมาชิก เป็นต้น

- ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต เช่น แหล่งวัตถุดิบ การคัดเลือกสายพันธุ์ การผสมพันธุ์ การขยายพันธุ์ กระบวนการฟักไข่ ระบบการเลี้ยง (การจัดการพื้นที่ การให้อาหาร การป้องกันดูแลรักษาโรค การให้วัคซีน) และราคาวัคซีน เป็นต้น

2.5.2 นำข้อมูลด้านการตลาด และข้อมูลด้านศักยภาพของชุมชน มาวิเคราะห์และนำมาพัฒนาปรับปรุงการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

2.5.3 พัฒนาเสริมสร้างทักษะใจความความสามารถของสมาชิกกลุ่มๆ เกี่ยวกับ เทคนิควิธีการด้านการขยายพันธุ์ การให้อาหาร การผลิตอาหารไว้ใช้เอง การให้วัคซีน การบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน ฯลฯ เพื่อที่จะนำมาดำเนินการจัดการการเลี้ยงไก่ต่อไป

2.5.4 การพัฒนาปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่สอดคล้องกับความต้องการตลาด และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยการทดลองดำเนินการ ติดตามประเมินผล และถอดบทเรียน

2.5.5 การเก็บรวบรวมและจัดระบบข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์และประชุมปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์และจัดทำระบบข้อมูล

2.5.6 การทดลองดำเนินการพัฒนาปรับปรุง การเลี้ยงไก่บนพื้นฐานเดิมที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ตลอดจนการดำเนินการทดลองและติดตาม บันทึกผลในทุกกระบวนการ และถอดบทเรียนเป็นระยะๆ

2.6 ขั้นตอนการดำเนินการ

2.6.1 การเตรียมความพร้อม

- เตรียมความพร้อมทีมวิจัยชุมชน เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานของทีมวิจัยและเสริมทักษะด้านการจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและเทคนิควิธีการเก็บข้อมูลที่ปรึกษาโครงการมาให้ความรู้ พร้อมทั้งร่วมกันจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- เตรียมความพร้อมชุมชนและสมาชิกกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนและสมาชิกกลุ่มได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำโครงการ ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงด้านวัตถุดิบ และด้านตลาดในเบื้องต้น

2.6.2 ทบทวนเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ การตลาด การฟักไข่ เป็นต้น

2.6.3 เก็บรวบรวมข้อมูลด้านการตลาด ข้อมูลของสมาชิกกลุ่ม ข้อมูลด้าน วัตถุดิบ แหล่งอาหาร โดยใช้การสำรวจ การสอบถามและการสัมภาษณ์ตามกลุ่มเป้าหมาย เช่น พ่อค้า แม่ค้า ภัตตาคาร ร้านอาหาร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล เจ้าของฟาร์ม กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้บริโภค จากนั้น จัดประชุมปฏิบัติการ เพื่อวิเคราะห์และจัดทำระบบข้อมูล

2.6.4 จัดประชุมปฏิบัติการระหว่างทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่ม เพื่อรับทราบข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และจัดทำอย่างเป็นระบบ จากข้อที่ 3 ซึ่งจากข้อมูลทางกลุ่มจะได้รู้ศักยภาพของกลุ่ม โอกาส และความต้องการของตลาด จากนั้นร่วมกันระดมความคิด (ครั้งที่ 1) เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการผลิต ที่สอดคล้องและตรงกับความต้องการของตลาด และเตรียมความพร้อมก่อนไปศึกษาดูงาน

2.6.5 ศึกษาดูงานแหล่งที่ประสบความสำเร็จ ณ บ้านศรีทรายมูล อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย และบ้านป่าห้าว อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้กลุ่มสมาชิกได้เรียนรู้เทคนิค วิธีการด้านการเลี้ยง การผสมพันธุ์ การให้วัคซีน ป้องกันดูแลรักษาโรค การจัดการกลุ่ม และการจัดการบัญชี เพื่อที่จะสามารถนำมาปฏิบัติ และนำมาวางแผนในการดำเนินงานจัดการที่เป็นระบบต่อไป

2.6.6 เสริมทักษะให้กับกลุ่มสมาชิกฯ เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน การทำบัญชี การคิดต้นทุน กำไร การดูแลรักษาโรค การให้วัคซีน การให้อาหาร การทำอาหารสัตว์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและการจัดการตลาด โดยเชิญเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ พัฒนาการอำเภอ และเกษตรตำบล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ทักษะความชำนาญในด้านดังกล่าว

2.6.7 ประชุมปฏิบัติการ เพื่อสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงาน และเวทีเสริมทักษะในประเด็นการจัดการกลุ่ม การพัฒนาและปรับปรุง การเลี้ยงไก่ที่สอดคล้องกับความต้องการตลาด ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการระดมทุนของกลุ่ม จากนั้นนำความรู้ที่ได้รับมาร่วมกันระดมความคิด (ครั้งที่ 2) โดยลงรายละเอียด เพื่อวางแผนในแต่ละด้าน คือ การบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต และการตลาดของไก่พื้นเมือง ในระยะยาวของกลุ่ม โดยมีแนวทางด้านการจัดการ ดังนี้

การบริหารจัดการกลุ่ม

- กำหนดโครงสร้างกลุ่มและบทบาทหน้าที่ของสมาชิกกลุ่ม
- การระดมทุนของกลุ่ม
- การจัดทำทะเบียนของสมาชิกในกลุ่มฯ

การจัดการผลิต (ระบบการเลี้ยงไก่)

- การคัดเลือกพ่อพันธุ์/แม่พันธุ์
- การผสมพันธุ์ไก่พื้นเมือง/ไกชน
- การขยายพันธุ์
- การจัดการด้านสถานที่ การจัดการโรงเลี้ยงไก่ การจัดการโรงชำแหละ
- การให้อาหาร การผลิตอาหารไว้ใช้เอง
- การป้องกันดูแลรักษาโรค
- การให้วัคซีน

การจัดการตลาด

- แหล่งตลาดทั้งขายส่ง - ปลีก ทั้งในและนอกชุมชน เช่น ตลาดริมทาง ตลาดในชุมชน ตลาดเทศบาล ตลาดในเมืองเชียงราย

- การจำหน่าย เช่น การขายสด การขายชำแหละ และไก่แปรรูป
- การขนส่ง
- การชำระเงิน
- การประชาสัมพันธ์
- การจัดทำระบบข้อมูลด้านการตลาดที่เป็นปัจจุบัน

2.6.8. ดำเนินการทดลองพัฒนา และปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ที่อาศัยพื้นฐานการเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้านตามธรรมชาติที่ชุมชนมีอยู่แล้ว โดยมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1) เตรียมความพร้อมทีมวิจัยและกลุ่มสมาชิกด้านสถานที่ โรงเรือน (เล้าไก่) กำหนด ข้อตกลง เกี่ยวกับการติดตามประเมินผล และการบันทึกผล

2) ทดลองพัฒนา ปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด บนพื้นฐานการเลี้ยงแบบพื้นบ้านตามธรรมชาติโดยมีการดำเนินการ ดังนี้

- การจัดการด้านพื้นที่ (สถานที่)

คุณสมบัติของโรงเลี้ยงไก่ และ โรงชำแหละ จะต้องมีความสะอาด มีอากาศถ่ายเทสะดวก โดยจะทำความสะอาด อาทิตย์ละ 1 ครั้ง

การจัดสร้างโรงเรือน จะสร้างตามลักษณะของพื้นที่/ทุ่งนาของสมาชิกแต่ละคน หรือปรับปรุงจากที่มีอยู่เพิ่มเติม ซึ่งอาจจะสร้างแบบเพิงหมาแหงนหรือแบบหน้าจั่ว โดยภายในพื้นที่/สถานที่เลี้ยงจะจัดให้มีคอนนอน ที่ให้อาหาร ที่ให้น้ำ มีบริเวณพื้นที่เป็นกรวดทราย และ แยกเล้าออกมาเฉพาะ เช่น เล้าผสมพันธุ์ , เล้าอนุบาลลูกไก่ , เล้าไก่ป่วยซึ่งจะแยกออกจากไก่ที่มีสุขภาพดี เพื่อป้องกันการติดเชื้อ โดยจะจัดทำป้ายติดตามเล้าต่างๆ เพื่อแสดงสถานะของไก่ เช่น จำนวนไก่ตัวผู้/ตัวเมีย, ประวัติไก่, จำนวนไก่อรวม , น้ำหนักโดยเฉลี่ย

- การคัดเลือกพันธุ์

การคัดเลือกไก่ตามลักษณะและคุณสมบัติของไก่ที่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ คือ ต้องแข็งแรง แววดาสดใส ขนเรียบเป็นมันเคลื่อนไหวคล่องแคล่ว ตัวผู้หงอนสีแดงเข้ม ไม่พิการ อายุไม่เกิน 2 - 3 ปี จากการสังเกตและสัมผัส โดยการคัดเลือกลักษณะที่ดีจากในฝูงที่มีอยู่ หรือทำการแลกเปลี่ยนพ่อพันธุ์กับสมาชิกภายในกลุ่มด้วยตนเอง

โดยทำการบันทึกประวัติของไก่ เช่น แหล่งที่มา สายพันธุ์ อายุ วันเดือนปี คุณสมบัติภายนอกตามคุณสมบัติ และน้ำหนัก

- การผสมพันธุ์

จะจับคู่ให้พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ขังไว้ด้วยกัน ในเล้าผสมพันธุ์ เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการผสมโดยตัวผู้ 1 ตัวต่อแม่ไก่ 3 ตัว ในส่วนของการดูแลพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ จะมีการให้อาหารไก่ไข่ กับแม่ไก่พันธุ์ และอาหารเสริมกับพ่อพันธุ์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผสมพันธุ์

โดยทำการบันทึกการผสมไก่ของแต่ละรุ่น เช่น สายพันธุ์ไก่ แหล่งที่มา วันเดือนปี อายุ คุณสมบัติภายนอก น้ำหนัก ของพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ และจำนวนไข่ที่ผลิตได้/ฟอง

- การปักไข่

จะพัฒนาจากการปักไข่ตามธรรมชาติมาเป็นการใช้ตุ๋น โดยมีอุณหภูมิไม่เกิน 40 องศา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปักไข่ ลดอัตราการตายของลูกไก่

โดยทำการบันทึกผล เช่น วันเดือนปี ระยะเวลาในการปัก ความสมบูรณ์ของลูกไก่ อุณหภูมิการปัก ไข่ที่ฟักออก

- การขยายพันธุ์

จะคัดเลือกไก่ ในรุ่น/ฝูงที่มีมาขยายพันธุ์ ซึ่งจะคัดเลือกไก่ตามคุณสมบัติของไก่ที่ดี โดยเพิ่มจำนวนแม่ไก่มากขึ้น โดยไม่ให้ปักไข่ตามธรรมชาติ แต่จะใช้ตุ๋นไข่เป็นตัวช่วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปักไข่ และทดลองพัฒนาสายพันธุ์ โดยการทดลองผสมข้ามสายเลือด ข้ามสายพันธุ์ ที่พ่อพันธุ์แม่พันธุ์มีลักษณะดีเข้ากันได้

โดยทำการบันทึกประวัติไก่ในขณะทำการขยายพันธุ์ เช่น สายพันธุ์ไก่ แหล่งที่มา คุณลักษณะภายนอก วันเดือนปี อายุ จำนวนไข่ที่ใบ และลักษณะจำนวนลูกที่ฟักออก

- ระบบการเลี้ยง / การดูแล

เป็นการจัดการการเลี้ยงไก่แบบพื้นบ้านตามธรรมชาติให้เป็นระบบขึ้น โดยหลังจากทำการอนุบาลลูกไก่จนกระทั่งมีอายุประมาณ 15 วัน - 1 เดือน จะปล่อยให้หาอาหาร ตามธรรมชาติภายในพื้นที่ที่กำหนดไว้ โดยมีการดูแล ดังนี้

1) การให้อาหาร

การจัดซื้ออาหาร เพื่อป้องกันอาหารมีเชื้อรา และเป็นการรักษาสุขภาพของไก่ จะต้องมีการคัดเลือกคุณภาพของวัตถุดิบ เช่น

- ข้าวโพด จะต้องไม่มีเมล็ดสีทอง ไม่มีเชื้อรา ตรวจสอบโดยการสังเกต และสัมผัส
- ปลายข้าว จะต้องไม่มีสีขาวขุ่น ไม่มีสิ่งปลอมปน ไม่มีเชื้อรา ตรวจสอบโดย

การสังเกตและสัมผัส

- หัวอาหาร มีสีน้ำตาลอ่อน ไม่มีสิ่งปลอมปน ไม่มีเชื้อราและไม่มีกลิ่นเหม็น ตรวจสอบโดยจากการสังเกตและสัมผัส

ปริมาณการให้อาหาร จะใส่ในรางหรือถาดอาหารประมาณ 1 ใน 3 ของราง และช่วงระยะเวลาให้อาหาร จะให้อาหาร 2 เวลา คือ เช้าจะเป็นข้าวเปลือก ข้าวโพด , เศษอาหาร และช่วงเย็น เป็นข้าวเปลือก , หัวอาหาร และเนื่องจากทางกลุ่มมีวัตถุดิบในชุมชนจึงจะทำการผลิตอาหารไก่ใช้ภายในกลุ่ม นอกจากนี้จะนำถุงหรือถังพลาสติกไว้ตามจุดของแต่ละบ้าน ร้านอาหาร เพื่อนำเศษอาหารมาให้ไก่ เพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยจะมีคณะกรรมการของกลุ่มเป็นผู้รวบรวมตามเขตพื้นที่ และจัดแบ่งให้กับสมาชิกกลุ่มแต่ละคน

จัดทำบัญชีการจัดการซื้ออาหาร เช่น วันเดือนปี แหล่งซื้อ ลักษณะของวัตถุดิบ ปริมาณ และทำการบันทึกอัตราการให้อาหารไก่ในแต่ละรุ่น เพื่อจะได้นำมาคิดต้นทุนการเลี้ยงไก่ในภาพรวม

2) การให้น้ำ

ทำความสะอาดรางให้น้ำทุกวัน และมีการผสมวัคซีน สารจุลินทรีย์ หรือสมุนไพร เพื่อป้องกันโรคให้ไก่ ทำการบันทึกการให้วัคซีน ที่ผสมกับน้ำของไก่แต่ละรุ่นจนกระทั่งขายได้ เพื่อนำมาคิดต้นทุนในการผลิต

3) การอนุบาลลูกไก่

เพื่อลดอัตราการตายของลูกไก่จะนำลูกไก่อายุได้ 1 -7 วันมาตัดปาก เพื่อป้องกันการจิกตี และหยอดวัคซีนตามตารางการให้วัคซีนไก่ของกรมปศุสัตว์ เพื่อป้องกันโรค ก่อนปล่อยลูกไก่ออกจากเล้าอนุบาลหลังจากอายุได้ 15 วัน ขึ้นไป

ทำการบันทึกจำนวนลูกไก่/รุ่น จำนวนลูกไก่ เป็นไก่ตาย การให้วัคซีน และบันทึกน้ำหนักทุก ๆ 2 อาทิตย์

4) การป้องกันโรค

ให้วัคซีนตามโปรแกรมวัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่พื้นเมือง และทำการโรยปูนขาวภายในเล้าไก่เมื่อจะมีไก่รุ่นใหม่เข้าคอกเพื่อป้องกันแมลงจากพื้นดิน และทำความสะอาดอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ทุกวัน เพื่อป้องกันโรค

5) การคัดแยกไก่

จะทำการคัดแยกไก่ แต่ละประเภทของออกจากกัน ตรวจสอบโดยการสังเกตและสัมผัส ซึ่งแยกเป็น แต่ละประเภท ดังนี้

- ไก่พร้อมขาย ไก่รุ่น (ขุน) ต้องมีอายุประมาณ 2 เดือนครึ่ง
- ไก่โตช้า คือ ไก่ที่อัตราการเจริญเติบโตไม่เท่าไก่รุ่นเดียวกัน
- ไก่เป็นโรคหรือป่วย คือ ไก่ที่มีลักษณะอาการซึมเศร้า บริเวณหงอนและส่วน

หัวจะซีด หลับบ่อยและไม่ค่อยกินอาหาร เป็นต้น

- ไก่พ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ ที่มีลักษณะดี ตามคุณสมบัติของไก่พ่อแม่พันธุ์แม่พันธุ์ที่ระบุไว้ข้างต้น

จัดทำบัญชี โดยทำการบันทึกผล ด้านจำนวนลูกไก่ที่คัดแต่ละประเภท จำนวนไก่ตัวผู้/ตัวเมีย น้ำหนักของไก่ บันทึกประวัติไก่ เช่น สายพันธุ์ พ่อพันธุ์แม่พันธุ์ การให้อาหาร/วัน การให้วัคซีน อัตราการเจ็บป่วย และการรักษาไก่ที่มีอาการป่วย

- การรักษาสิ่งแวดล้อม

หลังจากทำความสะอาดโรงเลี้ยงไก่ การให้ข้าวไก่ หรือชำแหละไก่ เศษวัสดุที่เหลือ จะมีการนำมาบำบัดก่อนการนำไปทิ้ง เช่น จีไก่อจะนำมาทำปุ๋ย เป็นต้น

2.6.9 ทดลองนำไก่ที่ผลิตได้เข้าสู่การตลาด ควบคู่ไปกับการพัฒนา ปรับปรุง การเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยมีแนวทางดังนี้

1) แหล่งตลาด จากการศึกษาข้อมูลด้านการตลาดของทีมวิจัยชุมชน มาบ้างในเบื้องต้น จึงได้วางเป้าหมายการตลาด ไว้ ดังนี้

- ตลาดเทศบาลตำบล
- ตลาดในชุมชน
- ตลาดริมทาง
- ตลาดต่างพื้นที่/อำเภอ

2) ทดลองจำหน่ายไก่ 3 รูปแบบ คือ

- ไก่เป็น (ไก่มีชีวิต)

จะเป็นไก่ที่มีคุณสมบัติตามที่ตลาดต้องการ เช่น น้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัมขึ้นไป สุขภาพแข็งแรง โดยจัดส่งตามแหล่งรับซื้อที่ได้จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้น เช่น ซื้อขายผ่านทางพ่อค้าคนกลาง หรือการขายตรงกับลูกค้า ส่วนด้านการเก็บรักษา ไก่เป็นที่เหลือจากการจำหน่าย จะนำมาขังไว้ในเล้าที่พร้อมจะขาย หรือนำมาแปรรูปเป็นไก่ชำแหละ หรือไก่หมุน ไก่อบฟาง หรือไก่ปิ้ง ต่อไป

จัดทำบัญชี การจำหน่ายไก่เป็น โดยทำการบันทึกจำนวนปริมาณ ไก่ที่ขายได้ในแต่ละวัน ความต้องการของผู้บริโภค ราคา แรงงาน ยอดการจำหน่าย โดยมีคณะกรรมการฝ่ายบัญชีเป็นผู้จัดทำ

- ไก่ชำแหละ

จะนำไก่เป็น มาชำแหละที่โรงชำแหละของกลุ่ม ซึ่งจะมีคณะกรรมการฝ่ายชำแหละเป็นผู้จัดทำ โดยยึดหลักความสะอาด ซึ่งจะชำแหละตามจำนวนที่ตลาดสามารถรองรับได้ (ข้อมูลด้านการตลาดนี้จะได้หลังจากที่ทำการศึกษาและจัดระบบข้อมูลในช่วงแรกเสร็จ) การจำหน่ายจะมีการจำหน่าย ทั้งขายปลีก - ส่ง การขายปลีก จะมีสมาชิกในกลุ่มเป็นตัวแทนมาจำหน่าย ซึ่งจะขายตามท้องตลาดในชุมชน การขายส่ง จะขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่ขายไก่ชำแหละ การเก็บรักษาไก่ที่คงเหลือ จะนำมาเก็บไว้ในตู้เย็น หรือนำมาแปรรูปเป็นไก่หมุน ไก่อบฟาง หรือไก่ปิ้ง

จัดทำบัญชี การจำหน่ายไก่ชำแหละ โดยทำการบันทึกจำนวนปริมาณ ไก่ที่ขายได้ ในแต่ละวัน ความต้องการของผู้บริโภค ราคา แรงงาน ยอดการจำหน่าย โดยมีคณะกรรมการฝ่ายบัญชีเป็นผู้จัดทำ

- ไก่แปรรูป

จะดำเนินการทดลองทำการแปรรูปไก่ เช่น ไก่หมุน ไก่ปิ้ง และไก่อบฟาง ตามสูตรอาหารของท้องถิ่น โดยจัดทำ Marketing Test เพื่อให้ผู้บริโภคได้ทดลองชิม และทดลองขายที่ตลาดริมทางของกลุ่ม

ทำการบันทึกผลด้านการจำหน่ายไก่แต่ละชนิด เช่น ยอดการจำหน่ายไก่แต่ละประเภทต่อวัน วันเดือนปีการจำหน่าย รสชาติ น้ำจิ้ม การบรรจุสินค้า ความสะอาด ราคาการจำหน่าย ต้นทุนการผลิตไก่แปรรูป แรงงาน และข้อเสนอแนะของผู้บริโภค เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการแปรรูปต่อไป ด้านการเก็บรักษาไก่ที่ขายไม่หมดจะนำมาเก็บไว้ในตู้เย็น และนำขายในวันต่อไป โดยมีคณะกรรมการฝ่ายแปรรูป และฝ่ายตลาดเป็นผู้จัดทำร่วมกันจัดทำ

- การขนส่ง

ทดลองด้านการขนส่ง โดยแบ่งตามปริมาณการส่งสินค้า เช่น ถ้าส่งในชุมชนไม่ต่ำกว่า 20 ตัว และนอกชุมชน ไม่ต่ำกว่า 50 ตัว จัดทำบันทึกติดตามและบันทึกผล เกี่ยวกับระยะทางไปกลับ ค่าน้ำมันรถ จำนวนไก่ที่จัดส่ง น้ำหนักรวม วันเดือนปีที่ซื้อ แหล่งที่ส่ง บันทึกการขาย ชื่อลูกค้า เพื่อจัดทำเป็นทะเบียนลูกค้าแต่ละประเภท

- การชำระเงิน และการจัดทำบัญชีของกลุ่ม

กำหนดราคาการซื้อขายทั้งปลีกและส่ง ในส่วนของการชำระเงินจะชำระด้วยเงินสด โดยสมาชิกกลุ่มที่ขายไก่ได้จะต้องหักเข้ากลุ่มตัวละ 1 บาท และการระดมทุนของกลุ่มแรกเข้า 100 บาท โดยทางกลุ่มจะนำเงินทุนมาหมุนเวียนภายในกลุ่มคือ นำมาจัดซื้ออุปกรณ์เลี้ยงไก่ จัดซื้อวัตถุดิบในการทำอาหารสัตว์ไว้ใช้ภายในกลุ่ม ซึ่งสมาชิกกลุ่มคนไหนที่ต้องการ ก็สามารถมาซื้อที่กลุ่มได้ เป็นการเพิ่มเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม พร้อมทั้งจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของกลุ่ม โดยคณะกรรมการฝ่ายบัญชีสินค้า

ทำการติดตามประเมินผลด้านการจัดทำบัญชีของกลุ่มที่สามารถตรวจสอบได้ โดยจัดให้มีการประชุมกลุ่มทุกเดือน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการผลิตไก่พื้นเมือง และการตลาดของไก่พื้นเมือง ให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

- การประชาสัมพันธ์

- จัดทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่เกี่ยวกับกลุ่ม
- จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ โดยติดตามแหล่งตลาด หรือย่านชุมชน

- จัดกิจกรรมเผยแพร่ และแสวงหาตลาด โดยจัดในงานเทศกาลประจำปี อ.เวียงเชียงรุ้ง ในเดือน เมษายน และพฤษภาคม 2546

- จัดทำระบบข้อมูลด้านการตลาด ที่เป็นปัจจุบันตลอดเวลา โดยจะมีคณะกรรมการศึกษาเก็บข้อมูล และจัดทำระบบข้อมูลทุก ๆ 2 สัปดาห์ต่อเดือน เช่น กราฟแสดงสถิติยอดการจำหน่าย ไม้แต่ละประเภท ความนิยม ราคาไม้พื้นเมืองในท้องตลาด เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุง กระบวนการผลิตไม้พื้นเมืองให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด

3. ประชุมปฏิบัติการระหว่างทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มฯ เพื่อถอดบทเรียนจากการทดลองดำเนินงานพัฒนาและปรับปรุง การเลี้ยงไม้ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด พร้อมกับถอดบทเรียน ปรับปรุงแก้ไข โดยจัดประชุมทุกเดือน รวม 8 ครั้ง

4. จัดเวทีชาวบ้าน เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่ม แหล่งอาหารและแหล่งตลาด โดยเชิญกลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เกษตรกรในตำบล เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ พัฒนาการอำเภอ และสมาชิกกลุ่มฯ

5. ประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานวิจัย พร้อมกับจัดทำคู่มือ การบริหารจัดการเลี้ยงไม้และการตลาดเพื่อธุรกิจชุมชน จัดทำจำนวน 70 เล่ม แบ่งเป็น สมาชิกกลุ่ม 21 เล่ม สหกรณ์การเกษตร 10 เล่ม , เกษตรกรในตำบล 24 เล่ม และอบต.ในกิ่งอำเภอ ๆ ละ 5 เล่ม รวม 15 เล่ม

6. จัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

3.1 ประวัติความเป็นมา

ประวัติบ้านทุ่งก่อ จากคำบอกเล่าของผู้เฒ่า – ผู้แก่ของหมู่บ้าน บ้านทุ่งก่อในสมัยก่อนเรียกว่า “ทุ่งพระฝ่อ” เพราะมีพระพุทธรูปหนึ่งได้รุดลงมาที่คอกพระพุทธรบาท และได้อยู่บนเขามองลงมา ยังพื้นที่ราบรุ่มว่าที่แห่งนี้ถ้าสร้างเป็นหมู่บ้านและวัดน่าจะเป็นที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นเมื่อพระพุทธรูปนั้นรุดลงไปต่อ จึงไปพบกับชาวบ้านที่กำลังอพยพมาจากเมืองพม่าที่เรียกตัวเอง “ไตใหญ่” หรือ “ไตถวน” เมื่อชาวบ้านมาพบกับพระพุทธรูปจึงได้เอาของไปถวายและจึงทราบจากพระพุทธรูปนั้นว่ามีที่แห่งหนึ่งซึ่งถ้าไปตั้งหมู่บ้านก้นจะเป็นที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อชาวบ้านได้พูดคุยกับพระพุทธรูปนั้นอยู่สักพัก ก็จึงได้นิมิตพระรูปนั้นมา และช่วยกันสร้างหมู่บ้านและวัดขึ้นพร้อม ๆ กัน เมื่อปี พ.ศ 2428 และพระรูปนั้นซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า “ตุ้เจ้าหลวงคำ” หรือพระหลวงคำ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสของวัดองค์แรก

ในสมัยก่อนเรียกหมู่บ้านนี้ว่า “ทุ่งพระฝ่อ” ต่อมามีการพัฒนาชื่อกันขึ้นมาเพราะชาวบ้านได้มีการแผ้วถางป่าเพื่อทำเป็นทุ่งนา เมื่อมีทุ่งนากว้างขวางออกไปมากจนเป็นบริเวณกว้างและประกอบด้วยหมู่บ้านมีลำน้ำแม่ก่อซึ่งเปลี่ยนเสมือนสายเลือดใหญ่ ที่ให้ชาวบ้านได้ใช้น้ำทำนาทุกๆ ปี ดังนั้นจึงมีการตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ โดยรวมทุ่งนาอันกว้างรวมกับลำน้ำแม่ก่อเข้าด้วยกัน จึงได้ชื่อว่า “บ้านทุ่งก่อ” จนถึงปัจจุบันนี้

3.2 ที่ตั้ง - อาณาเขต

พื้นที่ตำบลทุ่งก่อเป็นที่ราบกว้าง และภูเขาสลับเรียงรายกันตลอดระยะทางเป็นแนวเขต และหมู่บ้านทุ่งก่ออยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงรายระยะทาง 37 กิโลเมตรและมีพื้นที่ 75.09 ตารางกิโลเมตร มีจำนวน 13 หมู่บ้าน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ตำบลมหาวันและตำบลป่าซาง

ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลเมืองชุม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย

3.3 ประชากร

ประชากรส่วนใหญ่อพยพมาหลายพื้นที่และมีประชากรอาศัยอยู่ดั้งเดิมมีประชากรรวมทั้งสิ้น 6,373 คน แยกออกเป็นชาย 3,190 คน หญิง 3,183 คน และปัจจุบันมีประชากรรวมทั้งสิ้น 10,406 คนแยกเป็นชายจำนวน 5,209 คน หญิง 5,197 คนและแยกประชากรตามหมู่บ้าน ดังนี้

หมู่บ้าน	ประชากรชาย	ประชากรหญิง	ประชากรรวม
หมู่ 1 บ้านโป่ง	412 คน	505 คน	917 คน
หมู่ 2 บ้านดงชัย	469 คน	419 คน	888 คน
หมู่ 3 บ้านป่าห้ำ	260 คน	249 คน	509 คน
หมู่ 4 บ้านทุ่งก่อ	465 คน	459 คน	924 คน
หมู่ 5 บ้านห้วยเกียน	452 คน	451 คน	903 คน
หมู่ 6 บ้านเหล่า	452 คน	536 คน	988 คน
หมู่ 7 บ้านน้ำตกพัฒนา	411 คน	394 คน	805 คน
หมู่ 8 บ้านดงป่าสัก	320 คน	365 คน	685 คน
หมู่ 9 บ้านร่องบัวทอง	209 คน	197 คน	406 คน
หมู่ 10 บ้านห้วยเกียนใต้	317 คน	316 คน	633 คน
หมู่ 11 บ้านเหล่าเจริญราษฎร์	684 คน	713 คน	1,397 คน
หมู่ 12 บ้านเหล่าเจริญเมือง	232 คน	220 คน	452 คน
หมู่ 13 บ้านโป่งชัย	160 คน	174 คน	334 คน
รวม	4,843	4,998	9,841

3.4 การปกครองตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

การปกครองส่วนท้องถิ่นของตำบลทุ่งก่อ จะมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรการปกครองท้องถิ่น ตามระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีหมู่บ้านจำนวน 13 หมู่บ้านดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในแต่ละหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านปกครองอยู่ ซึ่งประกอบไปด้วย

- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 ชื่อ นายฉิ่ง วันดี
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ชื่อ นายปิ่น สิทธิขันแก้ว

- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3 ชื่อ นายสิงค์คำ วันดี
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4 ชื่อ นายอินจันทร์ สิทธิขันแก้ว
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5 ชื่อ นายผัน กันหา
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 6 ชื่อ นายอุทัย จันทรา
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 7 ชื่อ นายวงศ์ มณีวรรณ
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 8 ชื่อ นายทองอินทร์ ทิพย์บรรหาร
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 9 ชื่อ นายมี สิทธิขันแก้ว
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 10 ชื่อ นายฉลอง เหลาประเสริฐ
- กำนันตำบลทุ่งก่อหมู่ที่ 11 ชื่อ นายทองคำ ยาปะโลหิต
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12 ชื่อ นายสมาน ศักดาคำ
- ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 13 ชื่อ ถาวร สิทธิขันแก้ว

3.5 การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน

ลักษณะของชุมชนบ้านทุ่งก่อเป็นชุมชนชนบทที่มีวิถีการดำรงชีวิตที่เรียบง่าย ที่ยังคงอนุรักษ์ถิ่นล้านนา ผสมผสานกับคนในชุมชนบางส่วนที่มีพื้นเพเป็นคนอีสาน การตั้งบ้านเรือนจะเป็นลักษณะของบ้านเดี่ยว และแบบครอบครัวใหญ่ ที่แยกกันอยู่ในบริเวณรั้วเดียวกัน ตั้งอยู่สองฝากของถนนสายเวียงชัย-กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

และในขณะเดียวกันความเป็นเมือง ความทันสมัยก็เข้ามาสู่ชุมชนบ้านทุ่งก่อเหมือนกับชุมชนชนบทอื่นๆ จากบ้านที่ปลูกสร้างด้วยไม้ เปลี่ยนมาเป็นบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ หรือสร้างเป็นบ้านปูนอย่างเดียว ยกพื้นสูง (มีใต้ถุนบ้าน)

3.6 การคมนาคม

การคมนาคมทางบกสายหลักจากตัวเมืองเชียงราย – อำเภอเวียงชัยและแยกซ้ายจะไปกิ่งเวียงเชียงรุ้ง เดินทางโดยรถโดยสาร และสายรองลงมารถนพหลโยธิน - แม่จันแยกขวาไปสายท่าข้าวเปลือกแล้วแยกขวาเข้ากิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง โดยเดินทางรถยนต์

3.7 ระบบสาธารณสุข

- ที่ทำการไปรษณีย์เอกชน จำนวน 1 แห่ง
- การประปาหมู่บ้าน จำนวน 13 แห่ง

3.8 สภาพเศรษฐกิจ

การเกษตรกรรม ส่วนใหญ่แต่ละครอบครัวจะทำการเกษตร ประมาณร้อยละ 90 ของประชากรในตำบลทุ่งก่อ

การอุตสาหกรรม ประกอบด้วย

- โรงบ่มใบยา จำนวน 1 แห่ง
- โรงสีข้าวขนาดเล็ก จำนวน 25 แห่ง
- โรงงานอิฐบล็อก จำนวน 7 แห่ง
- โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า จำนวน 1 แห่ง

การพาณิชยกรรม ประกอบด้วย

- สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 3 แห่ง
- สหกรณ์ จำนวน 1 แห่ง

การบริการ ประกอบด้วย

- ร้านค้า จำนวน 380 แห่ง
- โรงแรม จำนวน 1 แห่ง
- สนามกอล์ฟ 18 หลุม จำนวน 1 แห่ง

3.9 ประเพณี วัฒนธรรม

ประเพณีวัฒนธรรมของตำบลทุ่งก่อ จากการพูดคุยหรือสนทนากับผู้เฒ่าผู้แก่ พบว่า ชุมชนส่วนใหญ่จะมีการแต่งกายแบบพื้นบ้านใน อดีตผู้หญิงต้องทอผ้าใส่เองเกิดเป็นการนัดนา การฟ้อนสาวไหม ภาษาพูดประกอบด้วยภาษา พื้นเมือง อีสาน จีน ไทยลื้อ และจีน อาหารมีทั้งอาหารเหนือและอีสาน ด้านวัฒนธรรมยังคงมีความเชื่อเรื่องบุญ – บาป ข้อห้ามของหญิงมีครรภ์ (จิต) ความเชื่อด้านผีสงฆ์ มีการเล่นดนตรี เป่าพาทย์ สะล้อซอซึง โปงลาง ซอพื้นเมือง นาฏศิลป์ พื้นบ้านตามวัดประเพณี วันเข้าพรรษา ออกพรรษา กลืน รดน้ำดำหัว งานบวชนาค บุญบั้งไฟ สรงน้ำพระพุทธรบาท

3.10 ทรัพยากรธรรมชาติ

สภาพป่าและทรัพยากรธรรมชาติทั่วไปนั้นเป็นภูเขาหินทราย มีความอุดมสมบูรณ์ และมีบางพื้นที่ความแห้งแล้งเนื่องจากแต่ก่อนมีการตัดไม้ และในบริเวณที่แห้งแล้งนั้นส่วนใหญ่จะเป็นภูเขาหินทราย ที่ดินไม้ขึ้นน้อย และมีความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น กล้วยไม้ ผักกูดยักษ์ นอกจากนี้ก็ยังมีพืชที่ใช้เป็นอาหารได้ เช่น เห็ด หน่อไม้

3.11 แหล่งท่องเที่ยว

1. วนอุทยานประวัติศาสตร์เวียงเชียงรุ้ง ตั้งอยู่บ้านห้วยเคียนใต้ หมู่ที่ 10 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอ ประมาณ 12 กิโลเมตร
2. คอยพระบาททุ่งก่อ มีรอยพระพุทธรูปบาทเหนือ และรอยพระพุทธรูปใต้ ผาเส่งโลก ผาตัด ผาเก็ง และบ่อน้ำทิพย์ ตั้งอยู่บ้านดงชัย หมู่ที่ 2 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอ ประมาณ 9 กิโลเมตร
3. น้ำตกตาดควัน มีความสูงประมาณ 50 เมตร ตั้งอยู่บ้านตาดควัน หมู่ที่ 9 ตำบลป่าซาง ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอ ประมาณ 17 กิโลเมตร
4. น้ำตกแม่สัก มีความสูงประมาณ 15 เมตร ตั้งอยู่บ้านน้ำตกพัฒนา หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 8 กิโลเมตร
5. น้ำตกห้วยโป่ง มีความสูงประมาณ 15 เมตร ตั้งอยู่บ้านโป่ง หมู่ 1 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 11 กิโลเมตร
6. อ่างเก็บน้ำห้วยดินดำ ตั้งอยู่บ้านทุ่งก่อ หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 3 กิโลเมตร
7. สนามกอล์ฟวอเตอร์ฟอร์ด วิลเลจ ขนาด 18 หลุม ตั้งอยู่บ้านโป่ง หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งก่อ ระยะทางห่างจากกิ่งอำเภอประมาณ 2 กิโลเมตร

3.12 ปัญหาของชุมชน

1. พื้นที่ทำการเกษตรน้อยไม่เพียงพอต่อการทำกิน เนื่องจากประชากรในชุมชนเริ่มมีมากขึ้น ความเป็นครอบครัวเดี่ยวเริ่มเกิดขึ้นทำให้การทำอาชีพการเกษตรเป็นทางเลือกหนึ่งของคนในชุมชน
2. การเวนคืนที่ดินทำกินของคนในชุมชนบางส่วนที่ทำอยู่ในเขตป่าสงวน ทำให้มีความวิตกกังวลไม่รู้ว่าเวลาใดทางราชการจะเวนคืน
3. การขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
4. ปัญหาไฟไหม้ป่า โดยเฉพาะในฤดูแล้ง ไฟป่ามักจะเกิดขึ้นทำลายป่าไม้ และผลผลิตของคนในชุมชนบางคนที่เข้าไปทำการเกษตรในบริเวณเนินเขาใกล้ป่า
5. ปัญหาการว่างงาน ไม่มีอาชีพเสริมรองรับ ในปัจจุบันนี้เยาวชน คนหนุ่มสาวที่ไปเรียนในเมืองเริ่มจบการศึกษาบางคนก็ไ้งานทำ และอีกส่วนหนึ่งต้องตกงาน กลับมาอยู่บ้านกับพ่อแม่ บางคนก็ช่วยพ่อแม่ประกอบธุรกิจส่วนตัว ทำนา ทำไร่ ทำสวน แต่บางคนทำงานหนักไม่ได้ หรือทำไม่เป็นก็ต้องตกเป็นภาระของครอบครัว ไม่มีอาชีพเสริมรองรับ

6. การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในยุคปัจจุบันที่ไม่อาจฝืนได้ ต้องปล่อยให้เป็นไปตามพลวัตรของสังคม แต่ทางชุมชนก็ยังต้องการที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามเหล่านี้เอาไว้ เพื่อเป็นตัวเชื่อมประสานสายใย ความสัมพันธ์ของครอบครัว คนในชุมชน และสังคม

บทที่ 4

ข้อมูลกลุ่มเลี้ยงไก่บ้านทุ่งก่อ

4.1 ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านทุ่งก่อตั้งอยู่ที่ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัด ระยะเวลาเดินทางไปถึงบ้านทุ่งก่อจากตัวเมืองเชียงรายประมาณ 37 กิโลเมตร คนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด แต่ชีวิตเกษตรกรรมจะมีรายได้ที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับความพอใจของพ่อค้าคนกลาง และความผันผวนของตลาด พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำไร่ ประมาณร้อยละ 90 อยู่ในเขตป่าสงวน ในอนาคตอาจมีการเวนคืนที่ดิน ดังนั้นคนในชุมชนจึงรวมตัวกันระดมความคิดเพื่อหาทางออกในการเรื่องนี้ โดยอาศัยพื้นฐานการประกอบอาชีพ ความรู้ประสบการณ์ที่มีอยู่ในชุมชนจากการปลูกข้าวโพด การปลูกผัก การทำเห็ดฟาง การเลี้ยงวัว ควาย การเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีแกนนำกลุ่มในการริเริ่มแนวความคิดนี้คือนายอุดม มณีจันทร์สุข และเพื่อนๆ ในชุมชนที่มีจุดหมายอยากมีอาชีพ มีรายได้หมุนเวียนในท้องถิ่น เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาของคนในชุมชนจะมีความวิตกกังวลอยู่ตลอดเวลาเกรงว่าพื้นที่ทำกินที่อยู่ในเขต ป่าสงวนของตนจะถูกรัฐเวนคืน และยังต้องการลดปัญหาหนี้สินของท้องถิ่นที่มีหนี้สินประมาณร้อยละ 90 จึงนำเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นมาปรึกษาและพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อนบ้าน หมู่เครือญาติว่าเราจะทำอะไรกันดี เพื่อให้เกิดรายได้ในท้องถิ่นของเราและให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น ในขณะนั้น (ปี 2545) อาจารย์ณรงค์พันธ์ ญนลัมย์ อาจารย์จากสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ ได้มาให้คำแนะนำ ปรึกษาในการแก้ไขปัญหาของ ชุมชนที่กำลังประสบอยู่ และได้แนะนำเกี่ยวกับกองทุนให้กับคนในชุมชนได้ทราบว่า พวกเขามีหลายอย่าง เช่น พวกที่มาจากรัฐบาล (ทุนกู้ยืม ทุนของการทดลองในรูปของเกษตรกร) พวกที่มาจากองค์กรเอกชน (ทุนมูลนิธิ) และรวมถึงทุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.ภาค) ที่ให้การสนับสนุนทุนในลักษณะของการศึกษาวิจัย เพื่อเรียนรู้การแก้ปัญหาอย่างมีระบบ มีศูนย์ประสานงานวิจัยสกว.ภาค เขตเชียงราย - พะเยา - ฝาง เป็นศูนย์ประสานงานของสกว.ภาค ตั้งอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ดังนั้นทุกคนจึงเกิดความสนใจที่อยากจะเข้ามาพูดคุยและปรึกษากับทางศูนย์ประสานงานวิจัยสกว.ภาค เขตเชียงราย และตกลงกันที่จะทำโดยนายอุดมได้ให้แนวคิดกับทุกคนว่า ทุกคนต้องมีความมุ่งมั่นะขยันอดทนในการทำงานร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกัน ทดลองและพัฒนาสิ่งที่จะทำให้ดียิ่งขึ้น

ต่อมาทางกลุ่มได้นัดหมายประสานงานกันเพื่อไปติดต่อพัฒนาโครงการในวันที่ 6 ตุลาคม 2545 ซึ่งได้รวมตัวกันไปทั้งหมด 11 คน เข้าพบกับ ผศ.ดร. ยิ่งยง เทาประเสริฐ เพื่อปรึกษา ขอคำแนะนำรวมทั้งได้เล่าปัญหา อุปสรรคของชุมชนให้อาจารย์ได้รับทราบซึ่ง

อาจารย์ได้ให้ แนวคิดปัญหาของท้องถิ่นว่าเกิดจากอะไร และชุมชนของตนเองมีจุดเด่น(ข้อดี) จุดด้อย (ข้อเสีย) อะไร ชุมชนมีความพร้อมมากน้อยขนาดไหนในการทำงานพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง จนกระทั่งได้ข้อยุติในการสนทนาและอาจารย์ยังยั้งได้ให้ข้อคิดกับกลุ่มสมาชิกทุกคนในการหาแนวทางและกระบวนการต่างๆ ในการประกอบอาชีพโดยอาศัยศักยภาพของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมที่สามารถนำมาพัฒนาอาชีพให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น หลังจากนั้นทางกลุ่มสมาชิกได้นำข้อคิดที่ได้จากอาจารย์ยังยั้งกลับมาปรึกษาหารือกัน ซึ่งทำให้สมาชิกบางคนเกิดความท้อ ไม่ช่วยกันคิดและก่อนที่ทุกคนจะแยกย้ายกลับบ้านไป นายอุดม มณีจันทร์สุข ได้พูดให้ข้อคิดกับทุกคนว่า ดังที่พวกเราได้พูดคุยกันไว้เมื่อครั้งแรกว่า คือ " ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น " และทุกฝ่ายก็กลับที่พักของตนเอง และในวันที่ 20 ตุลาคม 2545 ทางสมาชิกกลุ่มได้รวมตัวกันอีกครั้งเพื่อติดต่อขอเข้าพบอาจารย์ยังยั้งอีกครั้ง และสมาชิกได้สนทนาพูดคุยให้อาจารย์ได้รับฟังเกี่ยวกับโครงการของสมาชิกที่ได้ไปคิดที่จะประกอบอาชีพกัน การสนทนาพูดคุยในวันนี้ทำให้กลุ่มเกิดกำลังใจและมีความหวังขึ้นและพัฒนาโครงการกับทางศูนย์ประสานงานวิจัยสกว.ภาคเขตเชียงรายฯ โดยร่วมกันจัดทำโครงการวิจัยเรื่อง "การศึกษาฟื้นฟูและ การพัฒนาไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ" โดยได้รับการอนุเคราะห์จากอาจารย์ยังยั้ง ที่ไปสำรวจพื้นที่ด้วยตนเอง และพัฒนาโครงการจนกระทั่งได้ส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนทุนและทำสัญญากับสกว. เป็นระยะเวลา 1 ปี 2 เดือนโดยเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2545 - เมษายน 2547 โดยมุ่งตอบคำถามว่า ความต้องการของตลาดแต่ละประเภท เป็นอย่างไร การพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม กระบวนการ/วิธีการพัฒนาการผลิต การตลาด การปรับปรุงการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ มีกระบวนการอย่างไร โดยอาศัยศักยภาพของตนมาพัฒนาให้เป็นอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองผสมไก่ชน จนพัฒนาเป็นไก่สามสายเลือดที่มีเนื้อแน่นน้ำหนักดี ขนไม่เยอะ เจริญเติบโตเร็ว ด้านทานโรคได้ดี และประกอบกับชุมชนมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ การเพาะพันธุ์ ไก่ ที่ร่วมกันพัฒนาระบบการผลิตและตลาดของไก่พื้นเมืองที่พัฒนาจากการเลี้ยงไก่เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาเป็นเชิงระบบ หรือเชิงการค้ามากขึ้น จึงได้จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการเมื่อ พฤศจิกายน 2545

4.2 การบริหารจัดการกลุ่ม

4.2.1 การบริหารจัดการกลุ่ม ก่อนดำเนินโครงการ

เริ่มแรกของการการจัดตั้งกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ตำบลทุ่งก่อนั้นยังไม่มีกรรวมตัวของกลุ่มอย่างชัดเจน หรือเรียกได้ว่ายังไม่เกิดรูปแบบหรือระบบที่ตายตัว ทำให้ในระยะแรกนั้นการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต และการตลาดยังไม่ชัดเจน โดยเฉพาะเรื่องของทักษะด้านการเลี้ยงไก่

อย่างเป็นระบบเชิงธุรกิจ ด้านการทำบัญชี ทักษะด้านการตลาด เช่น การแสวงหาตลาดที่ต้องอาศัย การปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ในการจัดจำหน่ายสินค้า ทักษะด้านการซื้อขาย และทักษะด้านการ แปรรูปไม้ที่เลื่อยเป็นสินค้าอื่นๆ หลังจากที่เกิดกลุ่มเกิดการเลื่อยไม้ ที่ก่อตัวจากโครงการวิจัย การฟื้นฟูและการพัฒนาไม้พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ทางทีมเริ่มมีการปรึกษาหารือกัน ในการหาแนวทางในการทำงานเป็นกลุ่ม โดยการศึกษาดูงาน ปรึกษาผู้รู้ในท้องถิ่นและบุคคลที่ทำ กิจกรรมสำเร็จนำมาพัฒนาตนเองให้รู้จักกับบทบาทหน้าที่ของตนเองและนำมาทดลองปฏิบัติกับ สมาชิกกลุ่มผู้เลื่อยไม้และสมาชิกในทีมวิจัย

4.2.2 การบริหารจัดการกลุ่ม หลังดำเนินโครงการ

หลังจากกลุ่มได้ดำเนินการทดลองพัฒนาปรับปรุงไม้พื้นไม้พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจ ชุมชน ทั้งด้านการผลิต (การผสมพันธุ์ไม้ การอนุบาลลูกไม้ การปักชำ ฯลฯ) การตลาด (การแปร รูปไม้เป็นสินค้าชนิดอื่นๆ การจัดจำหน่าย การขนส่ง วิธีการชำระเงิน การประชาสัมพันธ์) ทำให้ กลุ่มสมาชิกเลื่อยไม้เข้าใจการทำงานเป็นกลุ่มเป็นระบบมากขึ้น ในการบริหารจัดการกลุ่มนั้น ได้มีการวางระบบการเปิดรับสมาชิกทำเป็นสมุดทะเบียนของกลุ่ม มีการระดมเงินทุนภายในกลุ่ม ออกมาในลักษณะของหุ้น ทำให้มีเงินหมุนเวียนในการทำกิจการเลื่อยไม้ของกลุ่ม มีโครงสร้างการ ทำงานแต่ละฝ่ายที่ชัดเจน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขา ผู้ช่วยเลขา เหมัญญิก ผู้ช่วยเหมัญญิก การบัญชี การตลาด กรรมการ มีระบบการทำบัญชีเบื้องต้น เช่น การซื้อ การขาย หรือการทำรายรับและรายจ่าย และมีข้อตกลงกันในเรื่องต่างๆ เช่น กฎระเบียบการเลื่อยไม้ การจัดประชุมกลุ่มสมาชิกทุก ๆ 1 ครั้ง/เดือน

4.3 กฎระเบียบของกลุ่มผู้เลื่อยไม้

การจัดตั้งกฎระเบียบของกลุ่มผู้เลื่อยไม้ เกิดขึ้นในช่วงที่เริ่มมีการศึกษาวิจัย การพัฒนา และฟื้นฟูผู้เลื่อยไม้พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ โดยได้แนวความคิดมาจากประสบการณ์ เดิมที่มีอยู่ จากการศึกษาดูงาน และจากการสอบถามผู้มีประสบการณ์ในด้านนี้ จึงได้มีการระดม ความคิดเพื่อร่างกฎระเบียบของกลุ่มผู้เลื่อยไม้ ที่ร่างขึ้นด้วยความสมัครใจของกลุ่มสมาชิกเลื่อยไม้ ผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้าน ซึ่งจุดประสงค์ใหญ่นั้นต้องการให้กลุ่มสมาชิกมีการรวมตัวกัน ช่วยเหลือ กันและกัน ลดภาระหรือแก้ปัญหาบางส่วนของสมาชิกกลุ่มที่ไม่มีทุนในการหมุนเวียนในระบบของ การพัฒนาอาชีพตนเอง โดยได้ตั้งกลุ่มและกฎระเบียบของกลุ่มดังนี้

ที่ปรึกษา ประกอบไปด้วย นายณรงค์พันธ์ อนุรัมย์ นายบุญมา พมาลัย

กรรมการดำเนินการ ประกอบไปด้วย

- ประธาน นายดวงดีบ วันดี

- รองประธาน นายถนอม มณีจันทร์สุข
- เลขานุการ นายอุทัย ธรรมจักร์
- ผู้ช่วยเลขานุการ นายประเสริฐ จอมสรรค
- เภรัญญิก นายอ้าย จันกิติ
- ผู้ช่วยเภรัญญิก นายแก้วมูล วันดี
- บัญชี นายอุดม มณีจันทร์สุข
- คณะกรรมการ นายจ่านงค์ มณีจันทร์สุขและนายหวิว จันทรกิติ

ในการจัดตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานนั้นเป็นการมอบภาระกิจให้แต่ละบุคคล โดยแต่ละตำแหน่งจะมีบทบาทหน้าที่ของตนเองดังต่อไปนี้

1. ประธาน มีหน้าที่ ให้การคำปรึกษา การตัดสินใจ ควบคุมการประชุมและการะงานต่าง ๆ ของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ และปัญหาของสมาชิกกลุ่ม ตามที่ได้ให้ข้อตกลงในที่ประชุม
2. รองประธาน มีหน้าที่ ช่วยประธานในเรื่องของการดำเนินงาน การตัดสินใจเวลาประธานติดภาระกิจหรือการทำงานอย่างอื่น
3. เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกรายงานต่าง ๆ และติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง นัดประชุม รายงานผลการประชุม
4. เภรัญญิก มีหน้าที่ ควบคุมดูแล ตรวจสอบรายรับ - รายจ่ายและเก็บรักษาเงินสด และทรัพย์สินของกลุ่ม
5. การบัญชี มีหน้าที่ จดรายรับ รายจ่ายและพัฒนากลุ่ม จัดทำงบดุลและรายงานการเงินทุกเดือนและดูแลเอกสารทางบัญชีให้เรียบร้อย เป็นต้น
6. สมาชิกกลุ่มทุกคน มีส่วนร่วมในการร่างกฎระเบียบ ผ่านการประชาคม และเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มสมาชิก คือ

1. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มในชุมชนมีอาชีพ
2. เพื่อให้คนในชุมชนรู้จักหน้าที่พึ่งพาตนเอง และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
3. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกกลุ่มในชุมชน ให้มีความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่
4. เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคีกันและอนุรักษ์ไก่พื้นเมืองเพื่อไม่ให้สูญพันธุ์และเกิดการพัฒนารูปแบบ การผลิต การบริโภคในชุมชน

คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม คือ

1. เป็นผู้มีภูมิลำเนาในเขตบ้านทุ่งก่อ
2. เป็นผู้มีความรักในการเลี้ยงไก่
3. เป็นผู้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบกลุ่ม
4. เป็นผู้ไม่ดิดยาเสพติด เช่นยาบ้า และอื่น ๆ

ในการสมัครแต่ละครั้งผู้จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มต้องนำสำเนาทะเบียนบ้านและสำเนาบัตรประชาชนจำนวนละ 1 ฉบับ และการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มต้องถือกฎระเบียบตามที่กลุ่มได้กำหนดไว้และสมาชิกต้องปฏิบัติตามดังนี้

- มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและกลุ่ม
- มีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม
- มีความเห็นอกเห็นใจกันในกลุ่ม
- มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สมาชิกแรกเข้าต้องถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้นๆละ 10 บาทและค่าสมัครแรกเข้า 30 บาท โดยมีค่าธรรมเนียมและค่าบำรุง 25 บาท ค่าสมุดประจำตัว 5 บาท จะเปิดดำเนินการทุกวันที 20 ของทุกเดือน ตั้งแต่เวลา 18.00น. - 20.00 น. ผู้เป็นสมาชิกต้องมีอายุไม่เกิน 80 ปี หากพ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม เมื่อต้องการเข้าเป็นสมาชิกอีก จะต้องรอให้ครบ 1 ปี จึงจะมีสิทธิสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้ใหม่และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ส่วนระเบียบการพ้นจากการเป็นสมาชิกกลุ่ม นั้นได้แก่ การเสียชีวิต การลาออก ขาดส่งเงินติดต่อกัน 3 เดือน จงใจฝ่าฝืนระเบียบและข้อบังคับกลุ่ม

4.4 จุดดีและจุดด้อยของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

- จุดดีของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

- 1) สภาพแวดล้อมที่มีบริเวณกว้าง ร่มรื่น
- 2) สมาชิกกลุ่มมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น ซึ่งมีความรู้ประสบการณ์ ด้านการเลี้ยงไก่ที่เป็นพื้นฐานเดิม
- 3) มีผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการที่กล้าคิด กล้าทำ และมีความมุ่งมั่นจะพยายาม อดทน ที่จะแก้ปัญหาในชุมชนของตนเอง
- 4) มีความสามัคคีในหมู่เพื่อนบ้าน เครือญาติที่พร้อมจะให้กำลังใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

- 5) ชุมชนยังไม่มีใครก่อตั้งกลุ่มการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในรูปของการค้าขายหรือธุรกิจเล็ก ๆ ในชุมชน
- 6) มีวัตถุดิบด้านอาหารอยู่ในชุมชน เช่น ข้าวเปลือก ข้าวโพด มันสำปะหลัง
- 7) สมาชิกในกลุ่มและคนในชุมชนโดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่มีความรู้ด้านการสมุนไพรในการรักษาสัตว์ที่เจ็บป่วย หรือการป้องกันการเจ็บป่วยของไก่ได้ เช่น การใช้ฟ้าทะลายโจร การใช้หมากถ่ายพยาธิในไก่
- 8) สมาชิกกลุ่มมีทักษะและประสบการณ์ตรงในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยเฉพาะด้านการผสมพันธุ์ไก่ และการคัดเลือกพันธุ์ไก่

- จุดต่อຍของกลุ่๑ผู้เลียงไก่

- 1) ไม่มีระบบการดำเนินการจัดการกลุ่มในลักษณะของกลุ่มอาชีพที่เป็นแบบ
อย่างชัดเจน
- 2) รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ เนื่องจากบางครอบครัวต้องแบกรับภาระ
เลี้ยงดูครอบครัวเพียงคนเดียว มีการศึกษาต่ำ หาเช้ากินค่ำประกอบกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันมี
ค่าครองชีพสูงแต่รายได้ต่ำ จึงส่งผลต่อการลงทุนขยายผลในการเลี้ยงไก่
- 3) กลุ่มสมาชิกยังขาดประสบการณ์ด้านการระดมทุน เทคนิคในการเลี้ยงไก่
และการจัดการด้านการตลาด ในเชิงระบบ
- 4) ทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร โดยเฉพาะในฤดูแล้ง
- 5) ไม่มีที่ทำกิน (ในกลุ่มคนหนุ่มสาวที่ย้ายถิ่นฐานมาจากพื้นที่อื่น)
- 6) ไม่มีอาชีพที่จะรองรับในการทำงานของกลุ่มเยาวชนและคนในชุมชน

4.5 การผลิตและการตลาดของกลุ่ม

4.5.1 การผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

การผลิตของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่จะวางเป้าหมายแผนการผลิตไก่พื้นเมืองออกจำหน่าย โดยอาศัยข้อมูลการตลาด เกี่ยวกับข้อมูลด้านการตลาดว่ามีความต้องการไก่แต่ละประเภทเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้วางแผนในการผลิตได้ไม่ผิดพลาด

4.5.2 การตลาดของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่

แหล่งตลาดขายส่งไก่

ตลาดขายส่งไก่เป็น โดยผ่านพ่อค้าคนกลาง ในราคา 45-50 บาท / กิโลกรัมได้แก่

- นายปิ่น บำรุงเวียงชัย

- นายเมือง ราชคม บ้านร่องหวาย
- นายดวงคำ บ้านปายางมน
- นายสงวน (พี่เป้ง) บ้านดอยสะเก็น
- นางศรี มณีจันทร์สุข บ้านทุ่งก่อ

ตลาดขายส่งที่ชำแหละไก่แล้ว ในราคา 75 บาท ได้แก่ ตลาดเทศบาลบ้านเหล่า ตลาดสดคงชัย ตลาดสดโป่งชัย กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

แหล่งตลาดขายปลีก

ไก่เป็น ขายเป็นราคาตัวละ 50 บาท จะนำไปขายในตลาดสดภายในชุมชน และ ตลาดเทศบาลบ้านเหล่า โดยสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ จะนำไปขายในตลาดด้วยตนเองซึ่งวิธีนี้ ผู้เลี้ยง หรือสมาชิกกลุ่มจะได้เงินหมุนเวียนในกลุ่มสมาชิกดีกว่า การขายผ่านพ่อค้า – แม่ค้า

ไก่ชำแหละ ขายเป็นราคาตัวละ 75 บาท จะนำไปขายที่ตลาดสดในชุมชน และ ตลาดสดเทศบาลบ้านเหล่า

การจำหน่ายไก่สด (ไก่เป็น) ทั้งปลีก – ส่ง ทางกลุ่มได้มีข้อตกลงกับสมาชิกในกลุ่มว่า ก่อนการจำหน่ายไก่สด ให้สมาชิกนำไก่อมารวมกันที่กลุ่ม เพื่อทำการชั่งน้ำหนักรวมของไก่แต่ละคนที่นำมา และฝ่ายบัญชีของกลุ่มจะบันทึกน้ำหนักไว้ และ ฝ่ายตลาดนำไก่ที่รวบรวมได้ไปส่งขายให้กับพ่อค้าแม่ค้าที่สั่งมา หรือที่ผู้บริโภคต้องการ หลังจากที่ยกไก่ได้ จะจ่ายเงินให้สมาชิกแต่ละคนตามจำนวนน้ำหนักไก่อของสมาชิกที่นำมา และจะหักเงินเข้ากลุ่ม ตัวละ 1 บาท เหตุที่ทำเช่นนี้เพราะเป็นการหมุนเวียนเงินจะผ่านทางกลุ่มเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองได้มากขึ้น

การขายไก่ชำแหละ ทั้งปลีก – ส่ง ทางกลุ่มจะมีตัวแทนขายไก่ชำแหละทั้งขายปลีก – ส่ง โดยให้สมาชิกแต่ละคนชำแหละไก่ส่งให้ตัวแทน ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มไปส่ง และขายปลีกในตลาดชุมชน ตลาดเทศบาล โดยตัดราคา กิโลกรัมละ 75 บาท โดยจะชั่งน้ำหนักไก่แล้วเมื่อนำไปส่ง หรือขายเสร็จก็จะจ่ายเงินผ่านกลุ่ม เพื่อให้คณะกรรมการการเงิน – การบัญชีได้ทำรายรับรายจ่ายผ่านทางกลุ่มและได้เช็คยอดจำนวนไก่ที่ขายแต่ละประเภท แล้วให้ทางกลุ่มจ่ายเงินให้สมาชิกที่นำไก่มาให้ โดยหักเป็นเงินสะสมเข้ากลุ่มตัวละ 1 บาท (ทำตามจำนวนที่ตลาดสั่ง)

การขายไก่แปรรูป ทางกลุ่มมีการทดลองขายไก่แปรรูป เช่น ไก่อบ ไก่ปิ้ง ไก่ย่าง ไก่กรอบไก่ ตามตลาดริมทางของกลุ่ม จะมีตัวแทนสมาชิกจากกลุ่มเป็นคนขาย โดยให้สมาชิกชำแหละไก่มาส่งให้กับตัวแทน โดยผลิตกันชำแหละมาส่งวันละ 5 – 10 ตัว โดยจ่ายเงินผ่านกลุ่ม และกลุ่มก็จะขายให้เหมือนการขายไก่เป็นและไก่ชำแหละที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

การขนส่งไก่เป็น ถ้าส่งนอกชุมชนไม่ต่ำกว่า 50 ตัว ถ้าต่ำกว่านั้นมารับเอง ไก่ชำแหละ ถ้าส่งในชุมชนไม่ต่ำกว่า 20 ตัว ถ้านอกชุมชนต้องไม่ต่ำกว่า 30 ตัว และไก่แปรรูป ถ้าส่งในชุมชนไม่ต่ำกว่า 15 ตัว ถ้าส่งนอกชุมชนต้องไม่ต่ำกว่า 30 ตัว

การชำระเงิน มี 2 อย่าง คือ การชำระเป็นงวด เช่น ส่งไก่อุ่นนี้ไปแล้วจะเก็บเงินอีกครั้งถ้านำไปไก่อุ่นไปส่ง (กรณีนี้จะให้เฉพาะลูกค้าที่ไว้ใจ และเชื่อถือกันจริง ๆ เท่านั้น) การชำระด้วยเงินสดขายให้ก็รับเงินมาด้วย (ทางกลุ่มได้พูดคุยกับลูกค้าก่อนที่จะขายไก่ให้ว่าขอเป็นเงินสด) สำหรับกรณีที่ 1 นั้น ต้องมีการซื้อขายกับกลุ่มเป็นระยะเวลานาน ๆ และต้องผ่านการลงมติตามมติจากที่ประชุมกลุ่มก่อนถึงจะดำเนินการในกรณีที่ 1 ได้ และต้องเป็นลูกค้าประจำเท่านั้น

การประชาสัมพันธ์ ของกลุ่มโดยการให้ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบลักษณะต่างๆ ได้แก่ การทำนามบัตร ถ้าไปขายที่ใดจะฝากประชาสัมพันธ์ไว้ การทำแผ่นพับเผยแพร่เกี่ยวกับกลุ่ม เช่น สถานที่ติดต่อกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม การบริการของกลุ่ม ราคาสินค้าของกลุ่ม คุณภาพของสินค้า จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ โดยติดตามแหล่งตลาดหรือย่านชุมชน และการประชาสัมพันธ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกลุ่มคือ การจัดงานนิทรรศการออกร้านตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น การออกร้านในงานวันทานตะวัน ที่กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้งเป็นผู้จัด ที่ทางกลุ่มได้มีโอกาสเข้าร่วม เพื่อทดลองตลาดไก่แปรรูป

สรุปได้ว่า การดำเนินงานศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบของกลุ่มในครั้งนี้ ผลจากการทดลองดำเนินการในการฟื้นฟูและพัฒนาพัฒนาไก่พันธุ์พื้นเมืองในเป็นธุรกิจชุมชน ที่มีการพัฒนาด้านการผลิตและการแสวงหาตลาดของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่จากการไม่เคยทำกิจกรรม และการนำองค์ความรู้ ประสบการณ์ ศักยภาพและโอกาสที่มีอยู่ในตัวบุคคลของสมาชิกกลุ่มมาปฏิบัติ ทำให้เกิดงาน และรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

4.6 ทำเนียบลูกค้าแต่ละประเภท

การเริ่มทำเนียบของสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่มาจากการหาข้อมูลตลาด ความเป็นไปได้ในการดำเนินการประกอบธุรกิจในการเลี้ยงไก่ของสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่จึงทำมีรายชื่อของผู้สั่งซื้อดังมีรายนาม ต่อไปนี้

1. นายเมือง ราชคม ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 20 ตัว
2. นางศรี มณีจันทร์สุข ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 20 ตัว
3. นายดวงคำ สุทา (บ้านป่าขาม) ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 30 ตัว
4. นายปัน (เวียงชัย) ต้องการไก่จำนวน 0.8 -1.3 กิโลกรัม / ตัว วันละ 30 ตัว

5. ตลาดนัดไก่เชียงแสน กลุ่มจะต้องนำไก่ไปขายเอง (มีทุกวันอาทิตย์) หน้าวัดปงสนุก
สำหรับไก่ชำแหละทางกลุ่มได้ให้ตัวแทนไปขายที่ตลาดเทศบาลและตลาดในชุมชน

6. นางศรित्र ใจจุ่มปา ร้านหลบมูม ตำบลบ้านคู้ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย อาทิตย์
ละ 10 ตัวให้ไปรับเอง

บทที่ 5

กระบวนการและวิธีการฟื้นฟูและพัฒนาไก่อพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน

การพัฒนาไก่อพันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนนั้น ปัจจัยที่เอื้อให้ชุมชนได้เปรียบหรือโอกาสนั้นค่อนข้างสูง เนื่องจากบริษัทหรือกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงไก่อพันธุ์พื้นเมืองยังมีน้อย ไม่เพียงพอต่อการบริโภคของผู้บริโภคในปัจจุบันแต่ตลาดของไก่อพันธุ์เนื้อพันธุ์ไข่จะมีมากและมีการเลี้ยงที่เยอะเกือบทุกภาคที่เป็นรูปของบริษัทรูปร่าง ซึ่งทีมวิจัยมีแนวคิดและกระบวนการต่าง ๆ ว่าการที่จะลงทุนเลี้ยงไก่อพันธุ์ที่มีการวิเคราะห์ตลาด และมีการวางแผน มีการวางแผนเป้าหมายกันศึกษาศักยภาพของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ทุน แรงงาน ที่สามารถทำให้การทำงานนั้นขับเคลื่อนตลอดเวลาในการทำงาน และหัวใจหลักของการทำงานอีกด้านหนึ่งคือตัวบุคคลหรือคนนั่นเอง ซึ่งทีมวิจัยและกลุ่มได้มองเห็นและกระบวนการที่จะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพตลอดระยะเวลาในการทำงานที่ทีมได้ปฏิบัติกันมา แต่บางครั้งทีมวิจัยก็มีปัญหาขัดแย้งกันเองอย่างไรก็ตามปัญหาต่างๆ ก็สามารถทำให้ทีมวิจัย ช่วยกันแก้ไข ปรับความเข้าใจกันได้ ดังสุภาษิตที่ว่า “องค์กรใดไม่มีปัญหานั้นยากที่จะพัฒนาองค์กรนั้นให้สำเร็จได้” และทางคณะทีมวิจัยต่างก็มีแนวคิดว่าการทำงานในระบบหรือกระบวนการทำงานขององค์กรนั้นย่อมมีปัญหาทุก ๆ ที่ ซึ่งถ้าแต่ละคนนั้นมาช่วยกันแก้ปัญหาหรือสร้างความเข้าใจร่วมกันในการทำงานไปยังทิศทางเดียวกันและช่วยกันผลักดันงานให้สำเร็จไปด้วยพลังของบุคคลโดยผลักดันให้งานไปถึงเป้าหมายและต้องมีความพร้อมในการทำงาน

5.1 การพัฒนาศักยภาพในการดำเนินธุรกิจชุมชน

5.1.1 การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่ม การดำเนินธุรกิจชุมชนนั้นศักยภาพของตัวบุคคลหรือของผู้นำที่จะเข้าดำเนินการธุรกิจชุมชน ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการผลักดันให้การดำเนินกิจการของกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้นำต้องมีเวลาที่จะศึกษาเรียนรู้ในเรื่องของธุรกิจ และการดำเนินงานธุรกิจในรูปแบบขององค์กรชุมชน เป็นกิจกรรมที่กลุ่มคนหรือทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วม ทุกกระบวนการในการขับเคลื่อนงานให้บรรลุเป้าหมายโดยการค้นหาตัวผู้นำที่ใฝ่เรียนรู้ มีความมุ่งมั่น อดทน มีภาวะของผู้นำค่อนข้างสูง คือ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ที่สามารถเอื้อต่อการทำธุรกิจ เพราะการบริหารงาน ผู้นำ (หัวหน้างาน) ต้องเรียนรู้งานทุกอย่างไม่ว่าจะการบริหารงานในองค์กรของตนเอง ได้แก่ ลูกน้อง ทีมงาน ที่เป็นตัวประสานเชื่อมโยงการทำงานของแต่ละฝ่ายเข้าไปด้วยกัน รวมถึงการมีทักษะ จิตความสามารถในการทำงานด้านอาชีพ หรือกิจกรรมที่กลุ่มสมาชิกของตนเองทำอยู่อย่างลึกซึ้ง ยิ่งจะทำให้กลุ่มเจริญก้าวหน้าไปได้

ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของ “คน” จึงเป็นฐานสำคัญจึงได้พัฒนาเสริมทักษะจิตความสามารถให้กับสมาชิกกลุ่มด้านแนวคิดในการจัดการเชิงธุรกิจ การระดมทุน เทคนิคในการเลี้ยงไก่ และการจัดการด้านการตลาดในเชิงระบบ เรียนรู้เกี่ยวกับการผลิตอาหารสัตว์ การจัดทำระบบบัญชี การให้วัคซีน การนำความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมนำมาใช้ประโยชน์ เช่น การใช้สมุนไพร (ฟ้าทะลายโจร บอระเพ็ด) นำมาทูปผสมอาหารหรือผสมน้ำให้ไก่กินเพื่อป้องกันการเกิดโรคหรือรักษาโรค เป็นต้น ด้วยกระบวนการศึกษาดูงานที่ได้รับการสนับสนุนทุนจากสกว. ผลจากการศึกษาดูงานทำให้กลุ่มได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มอื่นๆ เห็นรูปแบบการดำเนินการจากของจริง จากคำบอกเล่าจากบทเรียนประสบการณ์จริงของกลุ่มชุมชนบ้านหนองบัว ตำบลรอบเวียง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายและจังหวัดเชียงใหม่ที่ศูนย์ศึกษาห้วยฮ่องไคร้ โดยนำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาปรับ เช่น การเลี้ยงไก่ การให้อาหารไก่ การแยกไก่แต่ละรุ่น การผลิตที่จะผลิตตามความต้องการของตลาด

ทำให้กลุ่มได้ข้อคิดที่ได้จากการศึกษาดูงาน และการเสริมทักษะประสบการณ์จากวิทยากรบรรยายทำให้กลุ่มมองเห็นความสำคัญของการดำเนินการที่มีความเป็นระบบ มีความโปร่งใส มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน (ดังภาพวงจรการผลิตในบทที่ 6) โดยนำประสบการณ์ในด้านต่างๆ มาพัฒนาปรับปรุงในด้าน

- ด้านการจัดการกลุ่ม ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานของแต่ละคนตามภาระงานที่จะดำเนินงานจริง ยึดความโปร่งใส ในระบบการจัดการด้านบัญชีการเงินของกลุ่ม รวมถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันภายในกลุ่มที่ต้องยึดความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้
- ด้านการผลิต การนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนนำมาผลิตเป็นอาหารสัตว์ การให้วัคซีนที่ถูกต้องเพื่อป้องกันโรค ตลอดจนการนำภูมิปัญญามาใช้ประโยชน์ในด้านการดูแลรักษา
- ด้านการตลาด กลุ่มได้ใช้วิธีการในการขายผลผลิตโดยอาศัยเครือข่าย ที่มีอยู่ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ มีการติดตามประเมินผลทางตลาดทุกๆ 1 เดือน และนำผลมาสรุปบทเรียนร่วมกันในการประชุมกลุ่มทุกเดือน เพื่อปรับปรุงกระบวนการ วิธีการในการจัดการด้านการตลาด เช่น การจำหน่าย การขนส่ง และการประชาสัมพันธ์

5.1.2 การพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่เป็นพื้นที่ชนบทมีความเรียบง่ายในการใช้ชีวิตและดำรงชีพโดยการทำการเกษตร เลี้ยงสัตว์ ปลูกสมุนไพรไว้เพื่อบริโภคที่เป็นวิถีของการดำเนินชีวิตอยู่แล้ว และถ้าเหลือใช้ก็สามารถนำมาผลิตหรือแปรรูปให้เกิิดงานหรือเกิดธุรกิจได้ ทางกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่จึงอาศัยโอกาสหรือทรัพยากรที่มีอยู่โดยการระดมทรัพยากรเหล่านี้ให้มาเป็นทุนในการดำเนินงาน และแก้ปัญหาให้แก่สมาชิกในชุมชน โดยนำ ทรัพยากรเหลือใช้ที่นำมาพัฒนาแล้วสามารถนำไปจำหน่าย เพื่อสร้างให้เกิดรายได้เข้ามาในชุมชนของตนเองและเลือกที่จะ

ทำในสิ่งที่ยังไม่มีชุมชนใดนำมาผลิตอย่างเป็นรูปธรรมและพัฒนาได้อย่างครบวงจร จากการสำรวจพื้นที่ปริมาณของไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงกันในชุมชนและภูมิปัญญาที่สามารถนำมาใช้ในการผลิตอาหารไก่ การรักษาโรคไก่ที่ลดต้นทุน ได้ดังนี้

- ไก่พื้นเมือง ไก่พื้นเมืองที่ชุมชนเลี้ยงไว้บริโภคเฉลี่ยประมาณ 30 ตัวต่อครอบครัว ประมาณไก่ทั้งหมดของหมู่บ้าน 150,000 ตัว โดยเฉลี่ย

- ข้าวโพด การปลูกข้าวโพดเฉลี่ยประมาณ 10 ไร่ต่อครอบครัวและมีประมาณข้าวโพดหลายพันต้นของฤดูแต่ละฤดูที่ทำการปลูกข้าวโพด ข้าว โดยเฉลี่ย

นอกจากนี้ยังอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ที่เพาะปลูกไว้รับประทานตามบ้านหรือเป็นพืชสมุนไพรที่คนในชุมชนนำมารับประทานกันแก้อาการต่างๆ เช่น ใบกระถิน ใบฝรั่ง ขมิ้นชัน ฟ้ายะลวยโจร บอระเพ็ด ใบชะอมที่เหลืใช้ตามบ้านประมาณ อย่างละ 100 กิโลกรัม จากปัจจัยเหล่านี้ทำให้สามารถนำมาเป็นปัจจัยพื้นฐานในการประกอบธุรกิจชุมชน จากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนบ้านทุ่งก่อได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้นี้ทางทีมวิจัยและสมาชิกได้ร่วมกันทำการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน และวางแผนการพัฒนาคำเนินงานธุรกิจร่วมกัน

5.2 รูปแบบ วิธีการ การบริหารจัดการกลุ่มเชิงธุรกิจ

การที่เราจะทำธุรกิจต้องเข้าใจคำว่า “ธุรกิจ” ธุรกิจนั้นมีหลายอย่างด้วยกันไม่ว่าจะธุรกิจขนาดใหญ่ ธุรกิจขนาดเล็ก ธุรกิจในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการแลกเปลี่ยน สินค้า และการบริการเพื่อให้เกิดผลกำไร แต่ธุรกิจชุมชนเป็นกิจกรรมที่มาจากรากฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนเองที่ต้องการกำไรจากพื้นฐานชุมชนหรือที่มีอยู่ในรูปของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน ถ้าเป็นภาษารากฐานของชุมชน คือ ผลิตโดยชุมชน ซื้อโดยชุมชนและผลตอบแทนกลับมาที่ชุมชน ซึ่งองค์ประกอบที่สามารถทำให้เกิดงานนั้นต้องมีปัจจัยดังต่อไปนี้

5.2.1 ทู่น หมายถึง ทรัพยากรต่าง ๆ สิ่งของ เงินทอง เช่น ที่ดิน ต้นไม้ มนุษย์ ฯลฯ ที่เอื้อต่อการทำธุรกิจให้ขับเคลื่อนงานสำเร็จได้ดังเช่น ได้ระดมทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ไก่พื้นเมืองมาก่อตั้งกลุ่มเลี้ยงไก่ ถือว่าเป็นทุนที่เป็นทรัพยากรในท้องถิ่น เป็นทุนที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นที่เป็นการช่วยเหลือกือหนุนของชุมชนที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นการแสดงออกในรูปแบบของการมีน้ำใจ ความสามัคคี การเรียนรู้ซึ่งกันและกันของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

5.2.2 คน หมายถึง สมาชิก หรือผู้ที่มีหน้าที่ในการประกอบกิจกรรมที่ขับเคลื่อนงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดในธุรกิจชุมชน สำหรับสังคมในชุมชนนั้นจะมีการการบริหารงานหรือขับเคลื่อนงานโดยมีโครงการบริหารงานแบบแนวราบ มีการทำงานที่เอื้อกันตลอดเวลาในการทำงานการดำเนินงาน เช่น เพื่อนสอนเพื่อน พี่สอนน้อง ญาติสอนญาติ จะมีการสับเปลี่ยน

หน้าที่กันทำงานตลอดระยะเวลาในการทำงาน ตลอดจนการบริหารจัดการด้านตลาดที่กลุ่มคนหรือคนต้องเป็นผู้นำที่สามารถนำทางให้ธุรกิจชุมชนเป็นโครงการที่เอื้อหนุนหรือเป็นกลไกในการเกิดการเรียนรู้ในการทำงาน และคนยังเป็นผู้ทำให้เกิดทักษะในการทำงานที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้ไม่ว่าจะเป็นทักษะในการเขียน ทักษะในด้านการสื่อสารด้วยคำพูด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในการสร้างเครือข่าย ทักษะในการสอน ทักษะด้านการทำงานเป็นทีมงาน ทักษะในการวางแผน ทักษะการควบคุมตัวเอง และการมีวินัย รวมทั้งทักษะด้านความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงตนเอง และทักษะด้านความอดทนพยายาม ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้นคนจึงเป็นตัวนำทางที่ทำให้เกิดการบริหารงานหรือธุรกิจชุมชนในการจัดระบบงานเป็นเจ้าของร่วมกันในการทำงานเป็นกลุ่มหรือทำงานเป็นทีมที่ทำให้งานนั้นที่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกันในเรื่อง ๆ ต่างได้อย่างเหมาะสม

5.2.3 ทรัพยากร ทรัพยากรเป็นปัจจัยที่สำคัญตัวหนึ่งที่สามารถทำให้การผลิตหรือการทำงานนั้นมีกำไรและความคุ้มค่า ดังนั้นธุรกิจที่เกิดกำไรสูงสุดต้องดูทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถผลิตสินค้าโดยชุมชนและนำมาใช้ได้อย่างเป็นระบบหรือครบวงจร เป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือทรัพยากรที่ชุมชนเป็นผู้ผลิตเหลือใช้ เช่น ข้าวโพด ข้าว ใบมัน สันปะหลัง ขมิ้น ผักกาด กระถิน ฯลฯ ที่มีอยู่ในชุมชนตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน ที่นำมาประกอบกันให้เกิดการผลิตที่ทำให้เกิดการลดต้นทุนทุกๆ ด้านของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนตลอดระยะเวลาในการดำเนินงาน

5.3 ระบบและวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

ขั้นตอนและวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

5.3.1 การสร้างโรงเรือน (เล้าไก่) การสร้างโรงเรือนนั้นมี 2 ลักษณะ คือ แบบหน้าจั่ว และ เพิงหมาแหงน แล้วแต่สภาพพื้นที่ที่มีอยู่ และต้องไม่เป็นที่ชื้นแฉะ ไม่มีน้ำขัง เพราะจะเป็นแหล่งเกิดโรคทำให้ไก่ติดเชื้อและตายง่าย ถ้าจะให้เหมาะสมจริงๆ พื้นที้นั้นจะต้องเป็นเนินเขาห่างจากหมู่บ้านหรือชุมชน จะเหมาะสมมาก

การจัดการภายในเล้าไก่ ควรจัดแยกประเภทของไก่ไว้ เช่น จัดให้มีเล้าผสมพันธุ์ - เล้าอนุบาลลูกไก่ - เล้าไก่ป่วย - เล้าไก่โตช้า - เล้าไก่รุ่น - เล้าไก่ที่พร้อมจะขาย โดยแต่ละเล้าต้องมีรางน้ำ - รางอาหาร และทำตารางบันทึกทุกเล้าผลไว้ทุกเล้า โดยจะบันทึกวัน เดือน ปี ที่นำมาเลี้ยงจำนวน พ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์ จำนวนการเลี้ยง ทำให้ทราบข้อมูลของไก่แต่ละรุ่น เพื่อนำไปประกอบวางแผนการผลิตได้

5.3.2 การคัดเลือกพ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์

กระบวนการคัดเลือกพ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์จากการที่ทีมวิจัยได้ไปสอบถามผู้ที่มีประสบการณ์ในการคัดเลือกพันธุ์หรือผู้รู้ในท้องถิ่น พบว่าการที่จะได้พันธุ์กรรมที่ดี มีคุณภาพ นั้นสิ่งสำคัญต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้ทราบว่าไก่พ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ของสมาชิกกลุ่มคนไหนดีก็นำมาเพาะกับแม่พันธุ์ของตนเองบ้าง เรียกได้ว่าต้องมีการแลกเปลี่ยนพ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์ร่วมกัน และข้อสังเกตอีกประการหนึ่งที่ได้ผลจากการทดลองและจากการสอบถามผู้รู้ในท้องถิ่นว่าการคัดเลือก พ่อ - แม่มีลักษณะดี ลูกก็จะมีลักษณะดีไปด้วย เช่น รูปร่าง นิสัย ความสวยงาม หงอน แวตา ขน เกล็ดแข็ง ดังคำเปรียบเปรยในการเลี้ยงไก่ “ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น” และจากการสังเกตของกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่พบว่า ไก่คอกเดียวกันจะแตกต่างกันไม่ว่าจะรูปร่าง สีขน นิสัย และไก่พื้นเมืองมีอยู่หลายสายพันธุ์ แต่ที่นิยมเลี้ยงกันมากที่สุดคือ เหลืองหางขาว ประดู่หางดำ เขียวหางขาวและเขียวอีกา เพราะสายพันธุ์เหล่านี้โตเร็ว ด้านทานโรคได้ดี เนื้อแน่นเหนียว นุ่มอร่อย ลักษณะของพ่อพันธุ์ จะต้องมียุ 6 เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 3 ปี จะต้องมีสุขภาพแข็งแรง แวตาสดใส หงอนมี สีแดงหน้าแดง ไม่พิการ ขนดกงามและตัวโต (ที่สำคัญพ่อพันธุ์จะต้องเปลี่ยนทุกปี) และแม่พันธุ์มีอายุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 3 ปี มีสุขภาพแข็งแรง แวตาสดใส ไม่พิการ ขนดกงามและตัวโต (สำหรับแม่พันธุ์ 3 ปี เปลี่ยนครั้งหนึ่ง)

5.3.3 การผสมพันธุ์

การผสมพันธุ์ มีอยู่ 2 วิธี คือ

1) ขังในเล้าผสมพันธุ์ โดยนำพ่อพันธุ์-แม่พันธุ์ที่ผ่านการคัดเลือกเรียบร้อยแล้ว นำมาขังไว้ในเล้าผสมพันธุ์ที่เตรียมไว้ โดยจัดรางอาหารและรางน้ำไว้ให้ตลอดทั้งวัน แต่วิธีนี้อาจจะใช้ต้นทุนสูงหน่อย แต่ได้สายพันธุ์ที่แน่นอนตามที่ต้องการ วิธีนี้ส่วนมากท่านที่ชอบเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อเป็นการกีฬาหรือเลี้ยงไว้ชนจะใช้กันมาก และวิธีนี้จะมีค่าใช้จ่ายวันละ 0.47 - 0.95 บาท/ตัว/วัน

2) ปล่อยให้ผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ โดยปล่อยทั้งไก่ตัวผู้และไก่ตัวเมียที่เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ที่คัดเลือกแล้ว ไม่ขัง ให้อาหารเข้า-เย็น ปล่อยให้ตามธรรมชาติ วิธีนี้ใช้ต้นทุนต่ำตกวันละ 0.35 - 0.40 บาท/ตัว/วัน

ซึ่งมีกระบวนการผสมพันธุ์ไก่พื้นบ้าน คือ ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มได้นำไก่ที่คัดเลือกไว้มาปล่อยตามธรรมชาติและจับขังไว้หรือแยกพ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์ให้อยู่ในเล้าที่ทีมวิจัยเองได้เตรียมไว้แล้ว รวมทั้งเน้นวิธีการผสมพันธุ์ที่ใช้ พ่อพันธุ์ 1 ตัว : แม่พันธุ์ 3 ตัว เพราะการผสมพันธุ์ไก่แบบนี้จะทำให้ไก่ไม่เกิดอาการเครียดและแม่พันธุ์ผลิตออกมาอย่างมีคุณภาพ การฟักไข่ของแม่ไก่ที่ได้ผสมพันธุ์นั้นไข่จะออกมาประมาณ 10 - 17 ฟอง

5.3.4 การปักไข่

การปักไข่จะมี 2 ลักษณะ เช่นเดียวกันกับการผสมพันธุ์ไก่

- ลักษณะที่ 1 ทีมวิจัยจะดำเนินการสังเกตและพฤติกรรมของแม่ไก่ในการปักไข่ โดยธรรมชาติพบว่า การปักไข่ของแม่ไก่จะเกิดปัญหาด้านการจิกกินไข่ตัวเอง ทำให้ผลผลิตน้อย ทีมวิจัยจึงปรับเปลี่ยนการทำงานโดยการคิดวิธีการทำตู้ปักไข่ขึ้น

- ลักษณะที่ 2 การปักไข่ด้วยตู้ปักไข่ พบว่าการปักไข่วิธีนี้สามารถผลิตลูกไก่ได้เยอะ ลูกไก่ที่ฟักออกมามีความสมบูรณ์ทางร่างกาย คือ แข็งแรง ด้านทานโรคได้สูง ในส่วนของแม่ไก่จะลดอาการเครียดและสามารถพักผ่อนในการออกไข่ การกกไข่ และนำไปผสมพันธุ์ได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งการทำตู้ปักไข่ที่ทีมวิจัยได้มีกระบวนการทำดังนี้โดยมีวัสดุอุปกรณ์ประกอบด้วย

1. ไม้อัด 2 แผ่น
2. หลอดไฟพร้อมจุหลอดขนาด 40 วัตต์ 5 หลอด
3. พัดลมดูด 1 ตัว
4. ตัวตัดไฟ 1 อัน
5. บานพับประตู และมือดึงแต่ละอัน
6. ตะปูตอกเฟอร์นิเจอร์ 1 ถุงเล็ก
7. นี้อด + ตะปูเกลียวอย่างละ 10 ตัว
8. เทอโมมิเตอร์ 1 อัน
9. อ่างใส่น้ำ 1 ใบ
10. สวิท + ปลั๊กไฟอย่างละ 1 อัน
11. โฟมหนา 1 นิ้ว 4 แผ่น + ตะขวยตาถี่ (เหล็ก) 1 เมตร
12. ไม้โครงสร้าง 12 อัน

เมื่อได้อุปกรณ์ครบ ทีมก็ช่วยกันทำ โครงสร้างเป็นรูปสี่เหลี่ยม ตามขนาดที่ตกลงกันได้ โดยทำขาไว้ 10 เซนติเมตร เมื่อประกอบโครงสร้างเสร็จก็ช่วยกันตัดไม้ อัดตามขนาดแต่ละด้าน โดยแบ่งหน้าที่กัน อีกฝ่ายให้วัดตามขนาดเมื่อวัดเสร็จให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนตัด เมื่อตัดเสร็จให้อีกฝ่ายหนึ่งตอกติดกับโครงสร้าง โดยตอกด้านในก่อน เพราะตู้ปักไข่จะต้องหุ้มทั้ง 2 ด้าน

เพื่อเก็บอุณหภูมิไม่ให้ร้อนออกมา เมื่อตอกไม้อัด ด้านในเสร็จ ก็ให้อีกฝ่ายหนึ่งตัดโฟมตามขนาดที่วัดไว้ เมื่อตัดเสร็จจึงนำประกอบ โดยนำทาบกับไม้อัดที่ตอกเสร็จแล้ว โดยเจาะรูระบายอากาศ ด้านบน 1 รู ด้านหลัง 2 รู ด้านข้างด้านละ 2 รู มีขนาดเส้นรอบวงกลม นิ้วครึ่ง เมื่อใส่โฟมเสร็จ จึงใส่พัดลมดูดอากาศและตัวตัดไฟ จากนั้นจึงเดินสายไฟภายใน ตู้และติดตั้งประจุหลอดด้านใน ด้านข้างด้านละ 2 หลอด โดยติดข้างล่าง 1 หลอด ข้างบน 1 หลอดและด้านหลัง 1 หลอด แล้ว

จึงตัดไม้อัดใส่ด้านนอกอีกทีตามขนาดความกว้างของตู้ โดยใช้ไม้อัดทำเหมือนกับทำตัวตู้ใส่โฟมเหมือนกันแต่เจาะรูมีขนาดเส้นรูปวงกลม 3 นิ้ว แล้วใส่พลาสติกใส เพื่อไว้ส่องดูไข่ อุณหภูมิ และ น้ำชั้นล่างโดยไม่ต้องเปิดประตูบ่อย

เมื่อได้ตู้ฟักไข่แล้ว จากนั้นก็มาทำชั้นวางไข่ ในลักษณะของการทำเป็นลิ้นชัก โดยใช้ตะขอยึดทำเป็นชั้นวางไข่ โดยมีวิธีการทำดังนี้

ใช้ไม้ทำเป็นโครงสร้างโดยวัดขยายข้างในตู้ฟักไข่ และระดับความสูงภายในตู้แล้วเอามาหารทำเป็น 3 ชั้น ชั้นแรกเป็นชั้นของพื้นด้านในของตู้ ชั้นที่ 2 เป็นชั้นตะขอยึดทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม ใช้ไม้ทำเป็นโครงสร้างแล้วทำเป็น 3 ช่อง โดยสองช่วงข้าง ๆ มีขนาดเท่ากันแต่ช่วงกลางมีขนาดเล็ก เพื่อระบายความชื้นขึ้นสู่ด้านบน และใช้ไม้อีก 2 อันติดขนาดกับตัวตู้ข้างละ 1 อัน เพื่อรองรับชั้นวางไข่ไม่ให้หล่นลงมาชั้นล่าง ชั้นที่ 3 ก็ทำเหมือนชั้นที่ 2 ที่กล่าวมาแล้ว เมื่อทำชั้นเรียบร้อยแล้วถือว่าได้ตู้ฟักไข่สำเร็จรูปแบบใช้มือพลิกไข่วันละ 2-3 ครั้ง

หลังจากการทดลองทำให้การฟักไข่หรือผลผลิตสูงขึ้น (ได้ลูกไก่เยอะขึ้นสามารถนำมาเลี้ยงและขยายพันธุ์ไก่ได้รวดเร็วขึ้น) ซึ่งจากผลผลิตลูกไก่ได้ครั้งละ 40 ตัว มาเป็น 100 ตัว ซึ่งอัตราการขยายพันธุ์ไก่ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ 1 : 4 และนอกจากนี้การฟักไข่ก็เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาตนเองด้านการผลิต การดูแลรักษาไก่ให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ ดังนั้นควรดูแลรักษา โดยการให้วัคซีนควบคู่ไปกับการรักษาด้วยสมุนไพร

5.3.5 การให้วัคซีน และการดูแลรักษา

จากการฝึกอบรมเสริมทักษะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีทักษะความชำนาญในการให้วัคซีนไก่มากขึ้น รู้ช่วงระยะเวลาในการให้ โดยมีตารางการทำวัคซีนดังนี้

ตารางที่ 4 การให้วัคซีนของไก่แต่ละรุ่น

อายุ	นิวคลาสเซิล	หลอดลมอักเสบ	ฝีดาษ	อหิวาห์ตี
5 -7 วัน	✓			
8 -14 วัน		✓		
15 - 21 วัน			✓	
22 - 30 วัน	✓			
6 สัปดาห์				✓
วิธีใช้	หยอดตา จมูก	หยอดตา จมูก	แกงปีก	ฉีดกล้ามเนื้อ

เป็นตารางให้วัคซีนที่ต้องปฏิบัติและสำรวจ สังเกตตลอดระยะเวลาในการป้องกันรักษา ไข่ตลอดเวลาในการเลี้ยงไก่ ซึ่งการทำวัคซีนจะให้ตามตารางของทางกรมปศุสัตว์

- การใช้สมุนไพรควบคู่ไปกับการป้องกันรักษา โดยทางกลุ่มได้รวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้สมุนไพรนำมาประยุกต์ใช้ ได้แก่ บอระเพ็ด ฟาทลายโจร ขมิ้น รากชะอม ใบหน่านเหลียม ใบยูคาลิปตัส ด้วยวิธีการ (1) แขน้ำให้ไก่กิน เช่น บอระเพ็ด ฟาทลายโจร รากชะอม ที่มีสมบัติแก้ไข้หวัด รักษาแผลไก่ แก้ไข้ใน โดยใช้ใบสดนำมารวมกันในอัตรา 2 กรัม ต่อน้ำหนึ่งลิตร (2) นำสมุนไพรมาตากแห้งบดเป็นผง ได้แก่ บอระเพ็ด ฟาทลายโจร รากชะอม ผสมสมุนไพรบดรวมกันและนำไปคลุกกับอาหารอัตรา 1 กิโลกรัมต่ออาหารไก่ 10 กิโลกรัม (3) นำมาทาบาดแผล โดยใช้ขมิ้นสด มารักษาบาดแผลไก่ แก้ไข้ใน และทำให้ไก่หายจากการอักเสบ พกเข้าได้เร็วขึ้น ซึ่งผลจากการนำสมุนไพรมาใช้ โดยติดตามประเมินผลจากการสังเกต การชั่งน้ำหนักไก่ที่ใช้สมุนไพร พบว่า ไก่มีสุขภาพที่แข็งแรง มีภูมิคุ้มกันโรคสูง การเจริญเติบโตเร็ว มีเนื้อนุ่ม มีน้ำหนักมาก และไก่ที่ไม่ใช้สมุนไพรให้ได้รับประทานแล้ว กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ได้นำความรู้ด้านการป้องกันโรคไก่มาใช้ โดยนำ ใบหน่านเหลียม ใบยูคาลิปตัส ถูปูนเก่า และหนังสือพิมพ์มารองรังไก่ จะทำให้ไม่มีไรไก่ ส่งผลทำให้ไก่มีสุขภาพที่แข็งแรง มีขนสวย หน้าตาสดใส เนื้อไก่ไม่เป็นแผล

ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองทางสมาชิกกลุ่มได้ดูแลเอาใจใส่ทุกระบวนการเริ่มตั้งแต่การเลี้ยงไก่ พื้นที่ในการเลี้ยงโดยควบคู่ไปกับการดำเนินงานในการศึกษาโรงเรียน การให้อาหาร สภาพแวดล้อมของการเลี้ยงไก่ โดยที่สมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่จะไม่ให้เกิดอันตรายกับไก่ของตนเอง เช่น

- กลุ่มจัดระบบการเลี้ยง คือ เน้นการเลี้ยงไก่แบบธรรมชาติ เมื่อได้ลูกไก่ก็จะมีอนุบาลในเล้าอนุบาลลูกไก่ เมื่อได้ 1 เดือนครึ่งก็จะปล่อยให้อาหารเช้า - เย็น หากมีไก่ป่วยก็แยกจับไปขังเล้าและรักษาตามอาการ ทุกเล้าจะต้องมีรางน้ำและรางอาหาร เล้าจะต้องมีอากาศที่ถ่ายเทสะดวก ไม่มีความชื้นแฉะ

- การให้อาหาร ไก่ตัวเล็กจะให้อาหารตลอดวัน พร้อมกับน้ำที่สะอาด ให้อายุตั้งแต่ 1 เดือนครึ่งถึง 2 เดือน โดยให้อาหารเช้า - เย็น ตอนกลางวันปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติ ส่วนไก่รุ่นและไก่พ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ จะให้อาหารเช้า - เย็น และปล่อยให้หากินเอง ในส่วนของแม่พันธุ์ ถ้าช่วงวางไข่ไก่จะให้อาหารที่จะผสมสมุนไพรและวิตามิน โดยการเพิ่มอาหารจากใบสะปะหลังที่ตากแห้ง กากมะพร้าว กล้วยน้ำหว่า ทำให้ไก่ได้รับสารอาหารโปรตีนและเจริญเติบโตได้เร็วขึ้น

5.3.6 การดูแลรักษาเล้าไก่แต่ละเล้าก่อนที่จะนำไก่ลงในเล้า

- ทางกลุ่มใช้ปูนขาวและใช้น้ำยาฆ่าเชื้อไปโอเทน ผสมน้ำฉีดพ่นตามเล้า และตามพื้น
- การอนุบาลลูกไก่เมื่อเก็บลูกไก่ออกจากตู้ฟักหรือรังไข่ จะนำมาใส่ในที่กก (มีรังกระดาษและหลอดไฟหนึ่งหลอด) โดยกกไว้ 3 วัน ไม่ต้องให้อาหารพอวันที่ 4 เริ่มให้อาหารและนำขังไว้ในห้องกกลูกไก่ 6 วัน พอได้วันที่ 7 ก็ทำวัคซีนและเก็บออกไปไว้ในเล้าอนุบาลลูกไก่ซึ่งเตรียมไว้ โดยทำด้วยตาข่ายหรือไม้ไผ่โดยยกจากพื้น 50 เซนติเมตร โดยให้อาหารตลอดและให้วัคซีนหลอดลมอีกเสบเมื่ออายุได้ 8 -14 วัน เริ่มให้อาหารที่ผสมกับข้าวโพดและทำวัคซีนฝีดาษที่อายุ 15 -21 วัน พร้อมกับตัดปากด้วยการเอาปากไปทับกับแผ่นเหล็กร้อนที่ตั้งไฟไว้ร้อนแดงจับลูกไก่ แล้วเอาปากไก่อุ้มกับแผ่นเหล็กให้พอดี อย่างนั้นเข้าลึกเกินไป เพราะจะทำให้ลูกไก่อกินอาหารไม่สะดวก (ถ้ามีเครื่องตัดปากจะทำให้มีความสะดวกและได้ตรงความต้องการ) สมาชิกกลุ่มเคยใช้กรรไกรตัดแล้วแต่ทำให้ไก่อได้รับบาดเจ็บ มีเลือดออก และอีกทางหนึ่งกลุ่มเลี้ยงไก่อต้องตัดเดือยของไก่อผู้เพราะเวลาผสมพันธุ์กับแม่ไก่อทำให้ไม่เป็นผลและบาดเจ็บ โดยใช้เลื่อยที่คมพร้อมสนูประกบเดือยไก่อเวลาเลื่อย ทำให้ไก่อไม่บาดเจ็บ และง่ายต่อการตัดเดือยไก่อของไก่อตัวผู้ อีกด้วย

5.3.7 การให้อาหาร

การให้อาหารไก่อ ต้องใส่ในรางเพื่อแก้ปัญหาไก่อกินอาหารไม่หมด การให้อาหารไก่อต้องดูอายุของไก่อ เช่น ในแต่ละวัน ถ้าไก่อจำนวน 10 ตัว จะให้อาหารดังนี้

- 1) ไก่อายุ 1 - 14 วัน ให้อาหาร 10 กรัม
- 2) ไก่อายุ 1 เดือน ให้อาหาร 4 กรัม
- 3) ไก่อายุ 2 เดือน ให้อาหาร 7 กรัม
- 4) ไก่อายุ 3 เดือน ให้อาหาร 1 กิโลกรัม

การให้อาหารไก่อที่ม่วิจัยจะมีความชำนาญจากการได้เลี้ยงและฝึกทักษะของตนเองซึ่งได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานของการให้อาหารไก่อในแต่ละวัน เป็นต้น

5.3.8 การผลิตอาหาร

ขั้นตอนการการทำหรือผลิตอาหารไก่อพื้นเมืองเป็นการฝึกทักษะให้ทีมคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการผลิตอาหารและนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย

- ข้าวโพด
- ปลาขี้ขาว
- รำข้าว (รำละเอียด)

- กากถั่วเหลืองป่น
- เกลือป่น
- ใบกระถินป่น

5.3.9 การทำอาหารจากวัสดุหาได้ในท้องถิ่น

ตารางที่ 5 อัตราส่วนในการทำอาหารไก่พื้นเมือง

วัตถุดิบ	จำนวน (กิโลกรัม)
ข้าวโพดบด	24.5
ปลายข้าว	50
รำละเอียด	10
กากถั่วเหลืองป่น	10
ใบกระถินป่น	5
เกลือป่น	0.5
รวม	100 กิโลกรัม

5.3.10 การดูแลและคัดเลือกไก่พร้อมจะขาย

ทีมวิจัยได้สังเกตไก่และได้จับบันทึกจำนวนไก่ อายุของไก่ น้ำหนักไก่ตลอดระยะเวลาดำเนินการ ซึ่งน้ำหนักไก่นั้นจะต้องอยู่ประมาณ 1 - 2 กิโลกรัม มีอายุประมาณ 3 - 4 เดือน จะเป็นไก่หนุ่มสาวที่มีเนื้อเหนียวนุ่ม มีรสชาติดีและเนื้อหอมแน่นจึงสามารถนำมาขายในงานเทศกาลสำคัญ ๆ เช่น ตรุษจีน งานวัด งานสงกรานต์ และตามร้านอาหารต่าง ๆ ที่ให้ราคาดีมากสำหรับไก่พื้นเมือง

5.3.11 การตลาด

ตลาดไก่พื้นเมือง

ไก่พื้นเมืองเป็นที่ต้องการของตลาดมาก จากผลการศึกษาข้อมูลด้านตลาดพบว่า ไก่เป็นและไก่ชำแหละเป็นที่ต้องการของตลาด เพราะในปัจจุบันไก่พื้นเมืองหาซื้อได้ยากมากขึ้น ที่เลี้ยงไว้ส่วนมาก ผู้เลี้ยงจะเลี้ยงไว้รับประทานเท่านั้น ถ้ามีเหลือเป็นจำนวนมากจึงแบ่งขาย ส่วนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่ทำกันเป็นธุรกิจนั้นมีจำนวนไม่มากนัก ทำให้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ดังนั้นทีมวิจัยจึงอาศัยโอกาสตรงจุดนี้ในการขยายพันธุ์ไก่พื้นเมืองและกำหนดราคาของไก่พื้นเมือง

โดยกำหนดอัตราตามท้องตลาด ที่อาจจะแพงไปบ้างราคาถูกบ้างแล้วแต่สภาพของท้องตลาดที่จะอำนวย โดยกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ได้กำหนดให้ฝ่ายตลาดเป็นผู้รับผิดชอบในการสืบข้อมูลราคาไก่ในท้องตลาดอยู่ตลอดเวลา ทางกลุ่มได้ประสานงานกับกลุ่มพ่อค้าผู้ขายไก่ชำแหละ พ่อค้าที่รับซื้อไก่เป็นและไก่แปรรูป และทางกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่จะออกร้านขายไก่เฉพาะช่วงที่มีเทศกาลของกิ่งอำเภอและต่างอำเภอ การออกร้านในที่นี้ทางกลุ่มจะมีการประชุมเพื่อหาข้อตกลงกันก่อนทุกครั้ง เพื่อความเป็นไปได้ (ประเมินสถานการณ์) ก่อน เพื่อลดอัตราความเสี่ยงในการขาดทุน

- สำหรับความเคลื่อนไหวของตลาดไก่เป็นนั้นตามที่กลุ่มได้ศึกษาและเก็บข้อมูลมาตลอดพบว่า ในช่วงเดือนเมษายน - มิถุนายน ราคาไก่เป็นอยู่ที่ กิโลกรัมละ 40 - 52 บาท ส่วนในช่วงเดือน กรกฎาคม - ตุลาคม ราคาไก่เป็นอยู่ที่ กิโลกรัมละ 40 - 53 บาท เพราะเป็นช่วงที่ผู้บริโภคหันไปบริโภคปลากันเป็นช่วงที่มีปลาเยอะมาก

ในช่วงเดือน พฤศจิกายน - มีนาคม ราคาไก่เป็นอยู่ที่ กิโลกรัมละ 45 - 50 บาทต่อกิโลกรัม ส่วนมากในช่วงนี้ความต้องการของผู้บริโภคน้อย จะขายได้วันละประมาณ 10 - 15 ตัว / วัน เฉพาะในตลาดชุมชน และตลาดเทศบาล

- สำหรับไก่แปรรูปนั้น ความต้องการของตลาดมีไม่มากนัก เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็จะซื้อไก่ชำแหละไปทำอาหารเองที่บ้าน เว้นแต่งานเทศกาลต่างๆ ไก่แปรรูปก็จะพอขายได้แต่ก็ต้องขายตามปริมาณของไก่ ขึ้นละ 15 - 25 บาท เฉพาะไก่อ่างผู้บริโภคจะนิยมมากกว่าไก่อบ ทำให้ตลาดไก่แปรรูปของกลุ่มยังมีไม่มาก

สำหรับในอนาคตอันใกล้ ทางกลุ่มจึงมีการระดมความคิดเพื่อหาทางออกในการจำหน่ายไก่อีกรูปแบบหนึ่ง โดยจะจัดจำหน่ายลูกไก่เพื่อป้อนตลาดที่ต้องการ

สรุป ตลอดระยะการดำเนินงานจะเห็นภาวะความแปรปรวนของตลาดอยู่ตลอดเวลาทำให้กลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่และทีมวิจัยต้องวิเคราะห์ผลการสำรวจราคาตลาดในรูปของราคาเพื่อที่จะนำมากำหนดราคาของไก่พื้นเมืองที่จะจำหน่ายได้ เช่น

เดือน	ราคาที่สำรวจ	ราคาของกลุ่มได้ตกลง
เมษายน - มิถุนายน	40 - 55	55
กรกฎาคม - ตุลาคม	40 - 55	55
พฤศจิกายน - มีนาคม	45 - 50	50

ซึ่งราคาไก่พื้นเมืองในลักษณะนี้จะเป็นการจำหน่ายปลีกที่ผู้รับมารับเองและจะขายไก่ที่มีน้ำหนัก 1 - 1.5 กิโลกรัมโดยไม่มีค่าใช้จ่ายในการขนส่ง แต่ราคาของไก่ที่ตั้งทีมจะศึกษาและ

ยึดหยุ่นตามสภาพของท้องถิ่น ความเป็นไปได้ของธุรกิจในกลุ่มและทีมวิจัยมีระบบการตลาดของกลุ่ม มีดังนี้

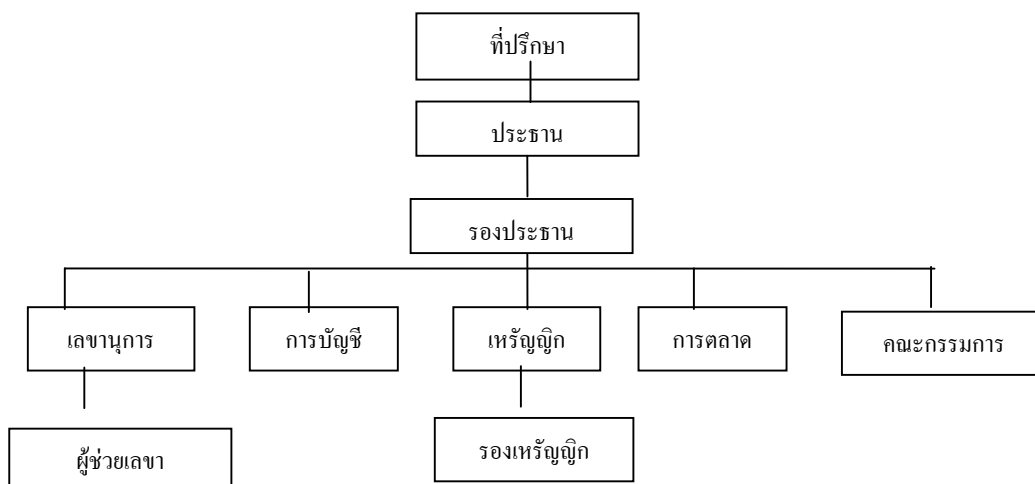
- ฝ่ายผลิต*
- ฝ่ายประชาสัมพันธ์
- ฝ่ายตรวจสอบจำนวน ขนาดไก่ที่จะออกกลุ่มตลาด
- ฝ่ายประสานงาน - ติดต่อลูกค้า
- ฝ่ายขาย - บัญชี
- ฝ่ายขนส่ง

* การผลิต ทุกฝ่ายมีหน้าที่ผลิตไก่ ไม่ว่าจะเป็นเริ่มแรกตั้งแต่ระบบการเลี้ยงมาจนถึงปัจจุบันแต่ละจะแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบกันของระบบตลาด เพื่อสะดวกในการจัดทำข้อมูลและเป็นการเกื้อกูลกันและกันในทีมวิจัยและสมาชิกเครือข่ายหรือสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่

5.4 การจัดการกลุ่ม

กลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่บ้านทุ่งก่อได้ก่อเกิดจากการร่วมตัวของสมาชิกและทีมวิจัยที่มีความสนใจและมีความต้องการในการแก้ไขปัญหาในชุมชน และได้รับโอกาสจากงานศึกษาวิจัยครั้งนี้ ในการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน พัฒนากลุ่ม ที่ผ่านการศึกษาดูงาน การเสริมทักษะ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันภายในกลุ่มและผู้รู้ในบริเวณใกล้เคียง แล้วนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาจนได้รูปแบบของการทำงานที่เป็นสหกรณ์ในชุมชนหรือเรียกว่า “ธุรกิจชุมชน” มีการคัดเลือกการบริหารงาน การจัดตั้งกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งมีโครงสร้างบริหารจัดการกลุ่ม ดังต่อไปนี้

โครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่ม

ที่ปรึกษา คือ นายณรงค์พันธุ์ ฤนถัมภ์ นายบุญมา พมาลัย

ประธาน นายคงดิบ วันดี

รองประธาน นายถนอม มณีจันทร์สุข

เลขานุการ นายอุทัย ธรรมจักร์

ผู้ช่วยเลขานุการ นายประเสริฐ จอมสวรรค์

เหรียญก นายอ้าย จันกิติ

ผู้ช่วยเหรียญก นายแก้วมุล วันดี

บัญชี นายอุดม มณีจันทร์สุข

คณะกรรมการ นายจ้านงค์ มณีจันทร์สุข นายหวิว จันกิติ

****หมายเหตุ**

1. คณะกรรมการทุกคนมีวาระการดำเนินงานคราวละ 2 ปี เมื่อคณะกรรมการทุกตำแหน่งหมดวาระจะต้องทำการเลือกใหม่ภายใน 30 วัน ระหว่างกลุ่มยังไม่มีกรรมการชุดใหม่
2. คณะกรรมการชุดเดิมดำเนินการไปก่อนจนกว่าจะมีการเลือกตั้งใหม่ และมอบหมายงานเป็นที่เรียบร้อยและผู้สมัครเลือกเป็นกรรมการต้องเป็นสมาชิกกลุ่มฟื้นฟูและพัฒนาไก่อพื้นที่บ้านทุ่งก่อเท่านั้น

การเงิน - การบัญชี

จะมีการจดบันทึกข้อมูลในการทำงาน ของสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากการจดบันทึกการเก็บข้อมูลไก่อแต่ละเดือนของสมาชิกทั้งหมด ทุกวันที่ 30 ของทุกเดือนดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ข้อมูลไก่ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่อในแต่ละเดือน

อายุไก่	พค.	มีย.	กค.	สค.	กย.	รวม
0-1	300	297	332	312	205	1,446
1-2	200	253	164	252	234	1,103
2-3	350	146	248	102	193	1,039
3-4	136	275	184	175	94	864
4-6	149	92	195	146	105	687
พ่อพันธุ์-แม่พันธุ์	192	263	232	243	219	1,149

ตารางที่ 7 อัตราการเจ็บป่วย/ไ้

ไ้	พค.	มีย.	กค.	สค.	กย.	รวม
ไ้ป่วย	156	108	194	205	117	780
ไ้ตาย	236	192	146	215	93	882

ตารางที่ 8 ข้อมูลด้านการตลาด

ไ้ที่ขาย	พค.	มีย.	กค.	สค.	กย.	รวม
ไ้เป็น	122	117	103	82	82	506
ไ้แปรรูป	-	-	-	42	20	62
ไ้ชำแหละ	120	207	193	90	50	660
รวม	242	324	296	214	152	1,228

ตารางที่ 9 จำนวนไก่ที่เหลือแต่ละเดือน

ไก่	พค.	มิย.	กค.	สค.	กย.	หมายเหตุ
ไก่ที่เหลือ	1,203	921	1,127	1,028	-	-

ข้อมูลด้านการจำหน่ายไก่ของสมาชิกแต่ละคน

ตารางที่ 10 จำนวนไก่ของสมาชิกแต่ละคนที่จำหน่ายออกไปประจำเดือน 3 พฤษภาคม 2546

ชื่อ-สกุล	จำนวน	น้ำหนัก รวม	ผู้ซื้อ	ราคา/กิโลกรัม
นายประเสริฐ จอมสวรรค์	10	10.9	นายอินปัน บ้านเวียงชัย	50 บาท
นายเสาร์คำ ทายะ	20	25		
นายอุดม มณีจันทร์สุข	15	17		
นายอินทร์จันทร์ มณีจันทร์สุข	12	14		
นายจำนงค์ มณีจันทร์สุข	7	9.5		
นายถนอม มณีจันทร์สุข	14	14.8		
นายอินทร์สม บุญสุข	6	8		
นายเสริม มั่นถุง	9	10.2		
นายบุญทา จันกิติ	8	9.5		
นายอ้าย จันกิติ	10	11.4		
นายหวิว จันกิติ	8	8.4		
รวม	122	138.5		6,925

ข้อมูลด้านการจำหน่ายไก่ของสมาชิกแต่ละคน

ตารางที่ 11 จำนวนไถ่ของสมาชิกแต่ละคนที่จำหน่ายออกไปประจำเดือน 5-20 มิถุนายน 2546

ชื่อ-สกุล	จำนวน	น้ำหนัก รวม	ผู้ซื้อ	ราคา/กิโลกรัม
นายอุดม มณีจันทร์สุข	12	12.8	นางศรี มณีจันทร์สุข บ้านทุ่งก่อ	50 บาท
นายเสาร์คำ ทายะ	14	16		
นายจ้านงค์ มณีจันทร์สุข	6	7.4		
นายหวิว จันกิติ	9	9.8		
นายดวงติบ วันดี	7	8		
นายจันทร์ มณีจันทร์สุข	10	12.2		
นายแก้วมูล วันดี	15	15.7		
นายอินสม บุญสุข	10	11.3		
นายอุทิศ มณีจันทร์สุข	5	5.9		
นายบุญส่ง มั่นถุง	4	5		
นายบุญธรรม จันกิติ	8	9.6		
นายถนอม มณีจันทร์สุข	10	12.3		
นายศรีจิม จันกิติ	7	8.2		
รวม	117	134.2		6,710

จากตารางที่ 8 – 11 เป็นการแสดงอัตราการเลี้ยงไก่ อัตราการเกิดโรคของไก่ที่เกิดขึ้น และอัตราการจำหน่ายของแต่ละเดือนที่ต้องสอดคล้องกันในเรื่องของการดำเนินงานที่จะทำให้เห็นภาพของการแก้ปัญหาทางานภายในกลุ่ม (ตลอดระยะเวลาในการทดลอง) เช่น ถ้าหากมีไก่เจ็บป่วยภายในกลุ่มสมาชิกจะร่วมกันวางแผนด้านการป้องกันไม่ให้โรคระบาด การแยกไก่ที่ป่วยออกจากเล้า รวมถึงการนำสมุนไพรพื้นบ้านมาช่วยรักษา ได้แก่ นำบอระเพ็ดมาแช่น้ำให้กิน เพื่อลดไข้ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มสามารถนำมาวิเคราะห์สิ่งเหล่านี้ให้เกิดการวางแผนงานการผลิตอย่างไรให้เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและร้านค้าที่จะมารับซื้อได้

5.5 การวางแผนงานในการผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการผู้บริโภคในรอบปี

ตารางที่ 12 แผนการผลิตไก่พื้นเมืองในตลาดในรอบปี

ที่	ประจำเดือน	ปริมาณไก่ที่เลี้ยง ในกลุ่ม	ปริมาณการผลิตตลาด ภายในชุมชน
1	พฤศจิกายน	1,200	600
2	ธันวาคม	1,200	600
3	มกราคม	1,200	595
4	กุมภาพันธ์	1,200	400
5	มีนาคม	1,200	300
6	เมษายน	1,200	500
7	พฤษภาคม	1,200	245
8	มิถุนายน	1,200	246
9	กรกฎาคม	1,200	320
10	สิงหาคม	1,200	600
11	กันยายน	1,200	386
12	ตุลาคม	1,200	56

จากตารางที่ 12 แสดงให้เห็นการผลิตและพัฒนาไก่ของกลุ่มเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของตลาดไก่พื้นเมืองในแต่ละเดือน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้บริโภคในการซื้อ ขาย และไม่ให้สินค้าขาดตลาด ในระยะการดำเนินงานในช่วงต่อไปของการพัฒนาการเลี้ยงไก่ ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะในการวางแผน การเลี้ยงที่เป็นกระบวนการมากขึ้นของกลุ่มเลี้ยงไก่

5.6 ปัญหา อุปสรรคในการฟื้นฟูและการพัฒนาไก่พื้นเมือง

ปัญหาที่ได้จากการทดลองดำเนินงานการฟื้นฟูและพัฒนาไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนของสมาชิกทุกคนไม่มีความแตกต่างกันมากนัก ซึ่งผลที่ได้จากการสนทนาพูดคุยของกลุ่มสมาชิกเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ และแนวทางแก้ไข สามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1. พ่อพันธุ์ – แม่พันธุ์ ราคาแพง หายาก เนื่องจากพ่อพันธุ์ - แม่พันธุ์ที่มีอยู่เป็นสายพันธุ์เลือดชิด ทำให้ลูกไก่ที่ได้ไม่มีความแข็งแรง และไม่มีภูมิคุ้มกันโรค เพราะยังดำเนินการผลิตยังต้องหาสายพันธุ์ที่มีลักษณะที่ดีมาผสม ทางกลุ่มจึงมีแนวทางในการแก้ไขคือ การแลกเปลี่ยนพ่อพันธุ์กันภายในสมาชิกกลุ่ม วิธีการนี้จะใช้ได้ในระยะแรกเท่านั้น แต่ระยะนานไปต้องเปลี่ยนเพื่อป้องกันเลือดชิดกันมากไก่อจะมีอัตราการเจริญเติบโตช้า และการหาหาพ่อพันธุ์ใหม่ในชุมชนอื่นๆ ที่ใกล้เคียง

2. การผสมพันธุ์พ่อพันธุ์ – แม่พันธุ์ไก่อะจิกกัน แม่พันธุ์ไม่ยอมให้ผสมและแม่พันธุ์ไม่พร้อมที่จะผสมพันธุ์ แนวทางในการแก้ไขคือ ต้องหมั่นตรวจสอบ สังเกตไก่อพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ว่ามีความพร้อมในการเพาะพันธุ์ในช่วงที่จะดำเนินการหรือไม่ โดยสังเกตจากการเสียงร้องของแม่พันธุ์ และดูได้จากการบินปีกประวัดิพ่อพันธุ์ – แม่พันธุ์ที่อยู่ในบัญชี เพื่อที่จะได้ทราบที่มาและประวัติการผสมพันธุ์ได้

3. การดูแลรักษา – ป้องกัน โรงเรือนอยู่ห่างไกลบ้านมากเกินไป ขาดต่อการเอาใจใส่ แนวทางแก้ไขของสมาชิกกลุ่ม นำไก่ที่กำลังฟักมาฟักที่คอกของกลุ่มและทำการอนุบาลลูกไก่ไว้ที่บ้านประมาณ 7 วัน และหลังจากนั้นไก่อแข็งแรงจึงนำไปปล่อยไว้ที่สวน และการวางระบบน้ำอาหารให้กับไก่ให้ดี ไก่ที่ปล่อยไว้ที่สวนควรเป็นไก่ที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง อายุได้ 14 วันขึ้นไปถึงจะดี ซึ่งอาจจะไปคูโรงเรือนวันเว้นวัน

4. อาหารปนเปื้อนที่มาจากนก ทำให้เกิดโรคระบาด เช่น โรคไขหวัดนก แนวทางแก้ไขของกลุ่ม โดยตรวจสอบคุณภาพของวัตถุดิบที่จะนำมาเป็นอาหารก่อนที่จะผลิตทุกครั้ง เพื่อป้องกันการปนเปื้อน

5. การจัดการกลุ่มขาดการกระจายงบประมาณ งบประมาณไม่สม่ำเสมอ สมาชิกกลุ่มมีภาระกิจในการทำงานมากและมีสมาชิกมากเกินไป ทำให้การติดต่อประสานลำบากและไม่เข้าใจกัน แนวทางในการดำเนินงานแก้ไข จัดให้มีการประชุมสมาชิกกลุ่มทุก 1 เดือน เพื่อรับทราบปัญหา และแจ้งการใช้งบประมาณให้กับสมาชิกทุกคนได้รับทราบ มีบัญชีที่ตรวจสอบได้ ด้านการประสานงานจัดให้มีการจัดแบ่งกลุ่มออกเป็นโซนๆ และมีตัวแทนหัวหน้าแต่ละโซนไว้เพื่อติดต่อประสานงานกับประธานกลุ่มจะได้รวดเร็วขึ้น

6. การเงินและการบัญชีสมาชิกไม่เข้าใจระบบการบัญชี รายรับ – รายจ่าย ไม่เข้าใจการคิดต้นทุน - กำไรในการผลิต การจำหน่ายและการตัดสินใจในการตั้งราคาไก่อังไม่มีมาตรฐานที่แน่นอนหรือไม่ชัดเจน แนวทางในการดำเนินการแก้ไขของกลุ่ม ในขณะนี้ทางกลุ่มได้อาศัยข้อมูลด้านราคาไก่พื้นเมืองตามท้องตลาดในการตั้งราคาประกอบกับการคิดต้นทุนในการตั้งราคา เช่น ค่าอาหาร ค่าวัคซีน ค่าแรง ค่าเสื่อมราคา ค่าขนส่ง(ถ้ามี) ค่าสาธารณูปโภค ค่าประชาสัมพันธ์

7. การระดมทุน ยังไม่เพียงพอต่อการลงทุนด้านการผลิต แนวทางแก้ไขของกลุ่ม ในระยะแรกนี้การหักเงินการขายของสมาชิกเข้ากลุ่มตัวละ 1 บาท และใช้วิธีการระดมหุ้นของสมาชิก

นอกจากปัญหาเหล่านี้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการทดลองของทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่ม ยังพบว่า สิ่งที่สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ ควรที่จะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง

5.7 ข้อจำกัดการเลี้ยงไก่

- ไม่ควรเลี้ยงขัง เพราะจะทำให้ไก่เกิดอาการเครียด แล้วทำให้ไก่ไม่เจริญเติบโต เพราะไก่จะไม่จิกกินอาหาร มีอาการซึมหรือเรียกว่าเหงา

- ไม่ควรเลี้ยงไก่ปะปนกัน คือ พ่อพันธุ์ แม่พันธุ์อยู่รวมกับไก่เล็ก ไก่เจริญพันธุ์ ไก่โตพร้อมที่จะขาย เพราะทำให้เกิดปัญหาในด้านการอยู่รวมกันหรือไก่เหยียบกันตาย และถ้ายังเป็นไก่ที่มีสายเลือดของไก่ชนผสมอยู่ โดยเฉพาะตัวผู้ จะชนกัน (ตีกัน) ทำให้ไก่ได้รับบาดเจ็บ และถ้าตัวผู้มีเดือยแหลมอาจทำให้ไก่ที่ชนกันตาบอดได้

- ไม่ควรเลี้ยงไก่ติดกับถนนใหญ่ที่มีรถวิ่งตลอดเวลา เพราะจะทำให้ไก่เกิดความเครียด เจริญเติบโตช้า และทำให้ถูกรถทับตายได้

- สถานที่เลี้ยงไก่ ควรอยู่ในที่ปลอดภัย ไม่เป็นป่าทึบ เพราะอาจถูกขโมย สัตว์(งู) จับกิน

- ไม่ควรนำพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ที่มีอยู่ในชุมชนมาผสมกันเพราะอาจทำให้ลูกเกิดออกมาเป็นเลือดชิดหรือเกิดพันธุกรรมแปรสภาพ (เรียกว่า เกิดอาการผิดปกติทางสายเลือด ทำให้ไม่เจริญเติบโต ไม่แข็งแรง ซึ่งหมายถึง ไม่มีภูมิคุ้มกันโรค ทำให้ไก่ตาย ไม่สามารถสืบสายพันธุ์ได้)

ผลจากการทดลองและปฏิบัติในการศึกษาฟื้นฟูและพัฒนาไก่พันธุ์พื้นเมืองที่เป็นการรวมตัวเข้ามาดำเนินงานของกลุ่ม โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ทำให้เกิดความสำเร็จของการทำโครงการ และสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงซึ่งเป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำวิจัยคือ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องอยู่กับความพร้อม ด้าน คน วัสดุคิบ พื้นที่ ไก่พื้นเมืองที่มีอยู่ในชุมชน และการปฏิบัติงานร่วมกันของกลุ่ม ดังจะนำเสนอต่อไปนี้

- 1.การดำเนินงานกลุ่มนั้น ต้องมีการวางแผนงานเป้าหมายการทำงาน มีการเตรียมความพร้อม ที่ทุกฝ่ายต้องเข้ามามีส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ โดยการจัดประชุมกลุ่มเป็นวาระประจำ

2. การมีส่วนร่วมในการศึกษา ทบทวน วิเคราะห์ สภาพชุมชน สถานที่ ทรัพยากร ต่างๆ ในหมู่บ้านของตนเอง เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านี้มาประกอบการวางแผน

3. การศึกษาทิศทาง แนวโน้ม ด้านความต้องการของตลาดภายในและตลาดภายนอกในด้าน ราคาสินค้า โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูลด้านการตลาด
4. สมาชิกกลุ่มต้องมีใจรักและมีความมุ่งมั่นในการทำงาน พร้อมทั้งจะเผชิญปัญหาและแก้ไขอย่างจริงจัง
5. สมาชิกต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองสม่ำเสมอเวลาเจอปัญหา และจะนำปัญหานั้นเล่าสู่กันฟังหรือปรึกษากันในปัญหาที่พบและช่วยกันแก้ไขในด้านนั้นๆ
6. สมาชิกกลุ่มต้องหาความรู้ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ โดยสอบถามจากผู้รู้ในท้องถิ่น หรือจัดประชุมกันในกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนร่วมกัน
7. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานด้านการเลี้ยงไก่ การแสวงหาตลาด การจัดทำบัญชี การตลาด การแปรรูป การขนส่งและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือเป็นหน้าที่และสมาชิกกลุ่มต้องนำมาปฏิบัติ
8. ข้อตกลงร่วมกันในการทำงาน คือ สมาชิกทุกคนให้อิทธิพลและความเสมอภาคกันในเรื่องของสิทธิการออกความคิดเห็น การตัดสินใจของทุกคนในกลุ่มสมาชิก
9. สมาชิกจะช่วยเหลือกันประชาสัมพันธ์ การให้ข่าว การให้ข่าว การแสวงหาข่าว โดยนั่งคุยกันตามใต้ถุนบ้านหรือมีลักษณะของการเล่าสู่กันฟังและอีกอย่างหนึ่งเรียกว่าการใช้ปากต่อปาก (นั่งสนทนากันแล้วเชื่อมต่อโดยบุคคลที่ 2 ที่นั่งฟังไปพูดต่ออีกครั้งหนึ่ง)

บทที่ 6

การบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจชุมชน

จากการดำเนินการศึกษาฟื้นฟูและพัฒนาไก่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนของบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย เป็นการรวมกลุ่มของชุมชนที่ประสบปัญหาด้านการทำกินและด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องการมีอาชีพเสริมที่มั่นคง สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งในการรวมกลุ่มกันนี้ได้มีกระบวนการและกลไกในการดำเนินงาน ที่ทุกขั้นตอนสมาชิกจะระดมความคิดและสร้างข้อตกลงร่วมกัน เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจ กลไกในการดำเนินงาน การปรับปรุงการผลิตที่ชุมชนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมืองดังจะได้นำเสนอต่อไปนี้

6.1 การบริหารจัดการกลุ่มในเชิงธุรกิจ

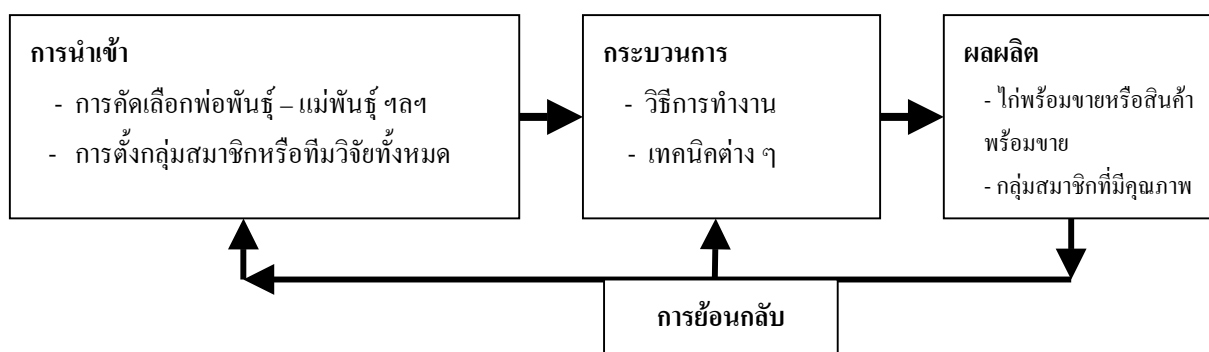
จากการทดลองดำเนินงานตามโครงการวิจัยที่ผ่านมาของชุมชนบ้านทุ่งก่อ ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้การทำงานอย่างเป็นระบบที่เริ่มจากการสร้างแนวร่วมทางความคิดให้ไปในทิศทางเดียวกัน สร้างความเข้าใจร่วมกันและได้ร่วมกันวางเป้าหมาย ทางด้านการผลิต และด้านการตลาดและ การบริหารทรัพยากร (คน พื้นที่) การบัญชี การเงิน ของการทำงานที่สามารถแยกให้เห็นกระบวนการดังนี้

- การวางแผน ใช้วิธีการระดมความคิดของแต่ละคน โดยมีหัวหน้าโครงการเป็น แกนนำในการระดมความคิด เพื่อวางแผนงาน เช่น ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ซึ่งทำให้ทุกคนเกิดแนวคิดในการทำงานไปในทิศทางเดียวกัน (เป้าหมายเดียวกัน)

- การปฏิบัติการ (การดำเนินงาน) อย่างเป็นระบบ ทางทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มได้ร่วมตัวกันทำกิจกรรมที่วางแผนไว้ในด้านการผลิต เช่น การคัดเลือกพ่อพันธุ์ – แม่พันธุ์ การเลี้ยงไก่ การชำแหละไก่ การวางจำหน่ายและการแปรรูป (เปลี่ยนไก่เป็นให้เป็นรูปของอาหาร การบรรจุหีบห่อ) ทีมวิจัยได้เน้นปัจจัยพื้นฐานของชุมชนหรือท้องถิ่นที่จะผลิตอะไร มีกระบวนการผลิตอย่างไร ผลิตแล้วได้อะไร ผลผลิตมีคุณภาพมากน้อยแค่ไหน และผลผลิตออกมาสมาเสมอเพียงพอต่อความต้องการของตลาดหรือดังจะนำเสนอการปฏิบัติให้เกิดความชัดเจนดังผังด้านล่าง

ผลิต* หมายถึง ไก่ที่นำมาเลี้ยงและพัฒนาจนเจริญเติบโตพร้อมที่จะขาย แปรรูป

การปฏิบัติที่แสดงรูปภาพให้เห็นชัดเจนมากขึ้น

- การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (คน) แก่นนำในการดำเนินงานที่เห็นได้ชัดคือ หัวหน้าทีมวิจัยที่มีลักษณะผู้นำ/แกนนำในการประสานงานให้ทีมวิจัยและสมาชิก ต้องเป็นผู้นำที่สามารถดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกลุ่ม และใช้หลักการการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือให้ทุกคนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมได้ประโยชน์ จากการดำเนินการวิจัยทำให้กลุ่มได้เรียนรู้ว่า การที่จะทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานได้ต้องเริ่มจากวัตถุประสงค์จุดร่วมในครั้งแรก ซึ่งการก่อเกิดกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ในครั้งนี้ก่อเกิดจากการรวมตัวของสมาชิกที่ต้องการมีอาชีพเสริม หรือบางคนก็ยึดเป็นอาชีพหลัก

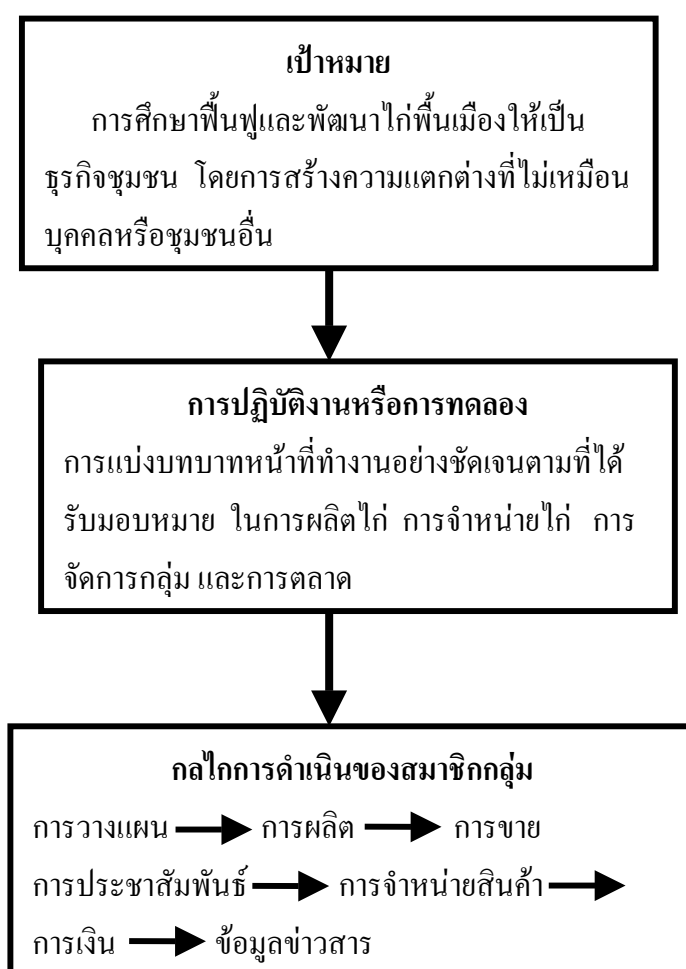
- การตลาด (การรับรู้ข้อมูลด้านการตลาด) การแสวงหาตลาด ทางทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่ม ที่ได้รับผิดชอบนั้นจะทำการสำรวจตลาดอยู่ตลอดเวลาเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนบริหารจัดการ ด้านการจำหน่าย (กำหนดราคา การขนส่ง) การผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งทีมจะช่วยกันเก็บข้อมูลและสอบถามพ่อค้า - แม่ค้า ออกสำรวจตลาดแต่ละท้องที่ และทำให้ทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้ผลที่ได้จากการทำนี้ มีเป้าหมายการผลิตที่เป็นรูปธรรม ทุกคนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ดังกรณีของการแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในไก่ ผลจากการสำรวจและแสวงหาตลาดพบว่า การแพร่ระบาดของไข้หวัดนกจากไก่ ทำให้เกิดสถานะตกต่ำในการขาย ราคาจำหน่ายลดลง ส่งผลต่อไก่ของสมาชิกที่ผลิตออกมาในช่วงนั้นต้องชะลอตัวลง มีปริมาณไก่เกินความต้องการของตลาด และต้องทำให้กลุ่มระมัดระวังการติดเชื้อด้วย แต่ทางกลุ่มได้พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสในการดำเนินการครั้งนี้โดยกลุ่มสมาชิกได้มีความคิดเห็นและวางแผนร่วมกันด้านการขายและจำหน่ายกล่าวคือ ควรจะเก็บไก่ไปไว้ขายอีก 2 เดือนข้างหน้า และคัดแม่พันธุ์ที่รองรับการผสมพันธุ์ (วางแผนการผลิต) ซึ่งอาศัยจุดตรงนี้เป็นโอกาสในการขายเพราะจะทำให้ราคาไก่ของสมาชิกกลุ่มมีราคาดีขึ้น

- การจัดทำระบบบัญชี จะเป็นกระบวนการจัดบันทึกทุกกรณีของการเลี้ยงไก่ ได้แก่ ประวัติของพ่อพันธุ์- แม่พันธุ์ จำนวนไก่ที่เลี้ยงแต่ละรุ่น ซึ่งการรวบรวมข้อมูลต่างๆนี้จะนำมา

วิเคราะห์หาต้นทุน/กำไร การรายงานการเงินหรือแม้แต่การบันทึกรายการ การจัดทำรายงานทางการเงิน โดยใช้ข้อมูลที่บันทึกไว้มาช่วยกันทำและออกแบบการจดบันทึก เช่น รายรับ - รายจ่าย วันเดือนปีของไก่ที่ผสมพันธุ์ อายุไก่แต่ละรุ่น หากทีมวิจัยไม่เข้าใจหรือมีปัญหาข้อสงสัยก็จะถามผู้รู้ในท้องถิ่น ที่ปรึกษากลุ่ม และนักวิจัยพี่เลี้ยง

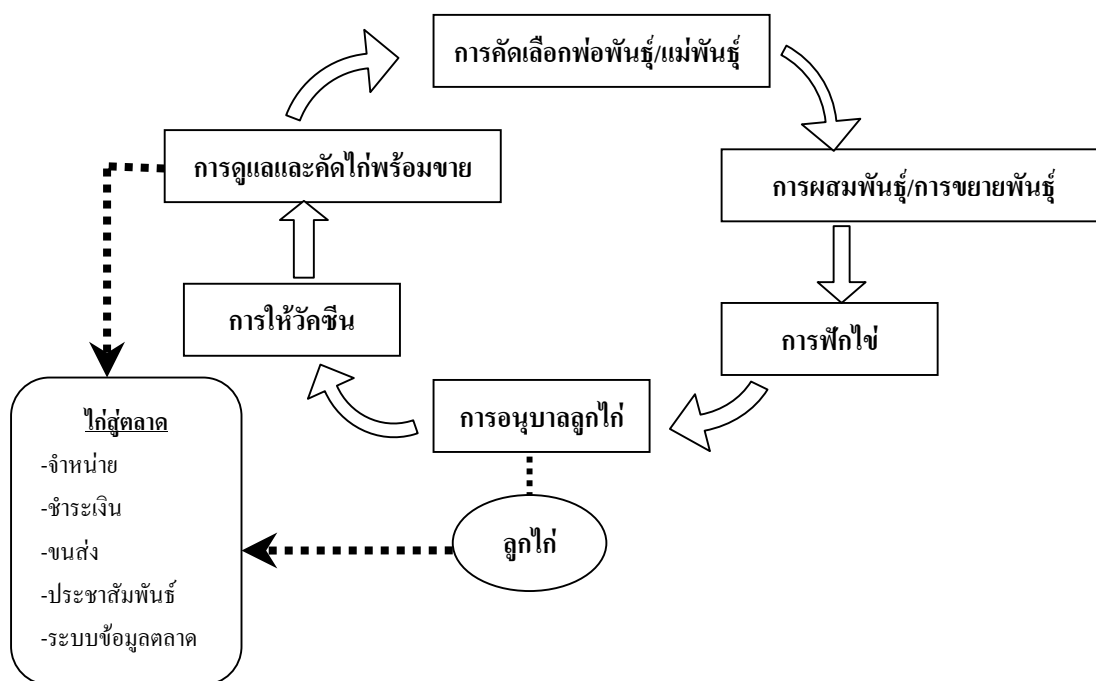
6.2 กลไกในการดำเนินงาน การผลิตที่คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมืองในเชิงธุรกิจชุมชน

กลไกต่างๆหรือยุทธวิธีที่ทำให้งานวิจัยถูกขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ถูกต้องและประสบความสำเร็จ ผลมาจากทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มบ้านทุ่งก่อทุกคน ที่มีประสบการณ์อยู่แล้วในการช่วยให้การทำงานของสมาชิกกลุ่มมีระบบ ช่วยกันขับเคลื่อนงานโดยการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการทำงานที่ชัดเจน ที่มีจุดเป้าหมาย “พัฒนาพันธุ์ไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน” โดยมีการปฏิบัติงาน เป็นลักษณะดังนี้

จากข้อมูลกลไกต่างๆ ข้างต้นทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มได้เชื่อมโยงความสอดคล้องระหว่างกลไก (การดำเนินงาน) ของธุรกิจที่ทำให้เกิดภาพและความคิดสร้างสรรค์ เกิดกระบวนการในการทำงานของการขยายผลทางธุรกิจชุมชน ซึ่งแต่ละอย่างจะมีความสำคัญในการทำงาน เช่น ต้นทุนในการเลี้ยงไก่ (เป้าหมายในการลงทุนที่ทีมวิจัยต้องจัดสรรการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน โดยมองสภาพการปฏิบัติงานของทีมวิจัยเอง นำมาพัฒนากระบวนการเลี้ยง การคัดเลือก การตลาด การสำรวจตลาด ขอบเขตของการทำงาน การพัฒนาสินค้าใหม่ที่มาจากไก่พื้นเมือง ระบบของการจัดสรรเงินของกลุ่มสมาชิกเลี้ยงไก่ การฝึกอบรมการเลี้ยงไก่จากผู้รู้ในท้องถิ่น การศึกษาดูงานของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน รวมถึงระบบค่าจ้าง ค่าตอบแทนของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งการทำงานจะถูกจัดในระยะเวลา โครงการ 1 ปี 2 เดือน พร้อมกับการทำงานที่จะนำทีมประสบความสำเร็จในการศึกษาฟื้นฟูและพัฒนาไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ รวมทั้งจะมีทิศทางในอนาคตต่อไปในการขยาย กิจการหรือธุรกิจชุมชนสู่ชุมชน โดยชุมชนอย่างทั่วถึงให้เป็นในรูปแบบของธุรกิจชุมชนมากขึ้นในอนาคตต่อไป ซึ่งมีวงจรการผลิตไก่พื้นเมืองมุ่งสู่ระบบตลาดที่ทีมวิจัยได้ดำเนินการพัฒนาฟื้นฟูตั้งแต่การผสมพันธุ์ไก่ การป้องกันดูแลรักษาจนกระทั่งสามารถนำไปออกจำหน่ายสู่ตลาด ที่มีกระบวนการในการทำงานเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมนั้นไม่มีการรวมกลุ่มเลี้ยงไก่ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเลี้ยงไก่ไว้เพื่อรับประทานภายในครอบครัวใช้ทำเป็นอาหาร โดยเฉพาะในช่วงฤดูทำนาจะนำมาเป็นอาหารเลี้ยงคนที่ไปช่วยกันทำนา (เอามื้อ) ฝ่ายที่เป็นเจ้าของที่นาต้องนำอาหารกลางวันมาเลี้ยงเพื่อนบ้านที่มาช่วยทำนา ทำให้แต่เดิมไม่ได้คิดว่าจะมีการนำไก่ที่เลี้ยงไว้มาขาย แต่หลังจากที่ได้ศึกษาพัฒนาฟื้นฟูไก่พื้นเมืองที่มีอยู่ในชุมชน โดยผ่านกระบวนการวิจัยในการหาทางออก แก้ปัญหาให้กับชุมชน ซึ่งชุมชนบ้านทุ่งก่อที่ประสบด้านที่ดินทำกินและช่วงที่ว่างจากฤดูทำนา จึงได้รวมกลุ่มผู้สนใจที่พอจะมีประสบการณ์ด้านการผสมพันธุ์ไก่ การเลี้ยงไก่ขึ้น เพื่อหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการดำเนินการครั้งนี้จะสร้างงานและสร้างรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนากระบวนการคิด พัฒนาตัวบุคคล และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และการจัดการด้านตลาด จนกระทั่งทำให้เกิดระบบที่ชัดเจนขึ้น โดยมีวงจรการผลิตดังนี้

วงจรการผลิตไก่พื้นเมืองสู่ระบบตลาด

จากการดำเนินการทดลองตลอดระยะเวลากว่า 1 ปีของกลุ่มสมาชิกเลี้ยงไก่จนกระทั่งเกิดกลไกการทำงานและวงจรการผลิตไก่สู่ตลาดร่วมกันอย่างเป็นระบบ ที่เริ่มตั้งแต่ การเตรียมการด้านต่าง ๆ การผลิต จนกระทั่งการนำผลผลิตสู่ตลาด โดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ในการผสมพันธุ์ไก่พื้นเมืองที่เป็นจุดเด่นของชุมชน นำมาเป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ไขปัญหา นั่น ผลจากการดำเนินการตามขั้นตอน ระบบการทำงานตามวงจรการผลิตของไก่พื้นเมืองทำให้กลุ่มเลี้ยงไก่สามารถผลิตไก่พื้นเมืองได้ตามความต้องการตลาด เพราะมีการวางแผนเป้าหมายการผลิตลูกไก่ได้ ซึ่งปัญหาที่พบในระยะแรกๆ คือ การหมุนเวียนกันเลี้ยงไก่ให้สลับกัน เพื่อให้มีไก่สู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอจนกระทั่งได้แนวทางในการเลี้ยงไก่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- 1 พฤษภาคม 2546 ได้พ่อพันธุ์/แม่พันธุ์ เข้าในเล้าผสมพันธุ์
- ประมาณ 14 พฤษภาคม 2546 แม่พันธุ์จะเริ่มวางไข่ในรังที่เตรียมไว้
- ประมาณ 29 พฤษภาคม 2546 แม่พันธุ์จะเริ่มฟักไข่
- ประมาณ 20 มิถุนายน 2546 แม่ไก่ฟักไข่ออกมาเป็นลูกไก่ปล่อยให้อยู่กับแม่ไก่ 7 วัน

โดยให้อาหารลูกไก่

- ประมาณ 27 มิถุนายน 2546 แยกลูกไก่ออกจากแม่ไก่ แล้วอาบน้ำให้แม่ไก่ แล้วนำไปพักฟื้น โดยให้อาหารเสริมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้แม่ไก่ผสมพันธุ์ใหม่ประมาณ 1อาทิตย์ เริ่มผสมพันธุ์ใหม่ได้

- ประมาณ 27 กรกฎาคม 2546 หลังจากอนุบาลลูกไก่ได้ 1 เดือน จึงเริ่มปล่อยลูกไก่กินตามธรรมชาติเพื่อลดต้นทุนในการผลิต ไก่จะได้มีสุขภาพที่แข็งแรง

- ประมาณ 25 – 27 กันยายน 2546 จึงจะนำไก่ออกขายได้ ตัวไหนมีลักษณะดี จะคัดเป็นแม่พันธุ์ต่อไป เพื่อเป็นการขยายพันธุ์ไก่ให้มีเพิ่มมากขึ้น

และปัญหาต่อมา คือ ราคาไก่ ที่มีการปรับอยู่ตลอดเวลาตามตลาด ในจุดนี้เองทางกลุ่มได้นำปัญหาทางด้านนี้มาช่วยกันคิด เพื่อหาวิธีการที่จะทำให้มีต้นทุนในการผลิตนั้นต่ำที่สุด เพราะเนื่องจากว่าถ้าราคาของไก่ต้องมีขึ้นๆ ลง ๆ อยู่ นั่น แล้วสมาชิกกลุ่มมีต้นทุนในการผลิตต่ำจะทำให้ไม่ขาดทุนเพียงแต่จะได้กำไรมากหรือน้อยเท่านั้น ซึ่งทางกลุ่มได้ฝึกอบรมเสริมทักษะด้านการผลิตอาหารสัตว์ที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นที่มีมาใช้ประโยชน์ จึงเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาของกลุ่มอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การเลี้ยงไก่ของบ้านทุ่งก้อยยังมีจุดเด่นในด้านเทคนิคการเลี้ยงไก่ โดยจะเลี้ยงในลักษณะปล่อยให้ไก่หาอาหารตามธรรมชาติ ส่งผลให้ไก่ได้ออกกำลังกายไม่เครียด ทำให้ไก่โตเร็วไม่มีไขมันมาก

ในด้านการจัดการกลุ่มหลังจากที่ได้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการการผลิตอย่างเป็นระบบที่เป็นรูปธรรมชัดเจนนี้ ทำให้สมาชิกกลุ่มสามารถวางแผนเป้าหมายการผลิตได้ เช่น ผลจากการทำตู้ฟักไข่ทำให้อัตราการเกิดของลูกไก่มีความแน่นอนมากขึ้น ป้องกันไรที่อาจจะมิในแม่ไก่สู่ลูกไก่ และสมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่มีการเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการเลี้ยงไก่ เช่น มีความเอาใจใส่และมีการคัดแยกไก่ไว้เป็นรุ่น ซึ่งจากเดิมให้อาหารมือเช้าและมือเย็นนั้นจะไม่สังเกตว่าไก่ตัวไหนได้ทานอาหารที่ให้หรือไม่ ทำให้ไก่ตัวใหญ่จะแยกอาหารไก่ตัวเล็ก ส่งผลต่อการเจริญเติบโตไม่เท่ากัน และรู้จักการสังเกต โดยเฉพาะไก่ตัวไหนที่มีลักษณะหงา กลับเป็นที่ที่ แสดงว่าไก่ไม่สบาย เป็นต้น ในการดำเนินการนี้ทำให้ไม่ขัดกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง จากเดิมมากนักเพราะตามปกติได้เลี้ยงไก่ไว้ประจำอยู่แล้วแต่อาจจะมีเป็นระบบ แต่หลังจากที่ได้มีการรวมกลุ่มและพัฒนาฟื้นฟูไก่เพื่อมาสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชนบ้านทุ่งก้อย โดยสามารถสร้างประโยชน์ ที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการดำเนินการจริง ดังนี้

1. สร้างกระบวนการเรียนรู้ ด้านการจัดการคน การจัดการการผลิต การจัดการตลาด การจัดการทุน และการจัดการทรัพยากร กล่าวคือ เรียนรู้ที่ผ่านการศึกษาวิจัยที่ให้โอกาสในการฝึกปฏิบัติจริงที่มีการนำผลการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนมาสรุป บวกกับการศึกษาดูงานจากผู้ประสบความสำเร็จ หรือมีความรู้ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การคัดเลือกพันธุ์

ไก่ กระบวนการเลี้ยงไก่ รวมถึงการเสริมทักษะด้านการผลิตอาหารสัตว์ การจัดการด้านการตลาด การทำบัญชี เป็นต้น

2. สร้างระบบการผลิตที่เป็นระบบคือ ได้วางจรรยาบรรณไก่พื้นเมืองออกสู่ตลาด ที่มีกระบวนการในการทำงานที่ชัดเจน ที่เริ่มตั้งแต่การผสมพันธุ์ไก่ การฟักไข่ การเลี้ยงจนกระทั่งพัฒนาไปสู่ตลาดหลาย ๆ รูปแบบ ซึ่งในขณะนี้ทางกลุ่มได้วางเป้าหมายในอนาคตไว้ที่ไม่ได้วางแผนไว้ในการศึกษาวิจัย คือ การผลิตลูกไก่ออกขาย เนื่องจากมีความต้องการของตลาด จากที่พ่อค้าแม่ค้าได้นำไก่ไปขาย มีคนถามซื้อ

3. สร้างการตลาด ไม่เพียงแต่การตลาดไก่พื้นเมืองเท่านั้น กลุ่มสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำไร่ ทำนา นอกจากจะมีตลาดไก่พื้นเมืองแล้วเกิดขึ้นภายในตำบลแล้วในระหว่างที่ติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าแม่ค้า ยังได้พูดถึงการจำหน่ายผลผลิตจากการเกษตรอื่นๆ ที่จะนำมาแปรรูปผสมเป็นอาหารสัตว์อีกด้วย

4. การจัดการเชิงธุรกิจ พื้นฐานการคิดของชุมชน เป็นแบบพอมีพอกิน หาเช้ากินค่ำ บางครั้งไม่ทันเลห์เหลี่ยมพ่อค้าแม่ค้า หลังจากที่มีการศึกษาวิจัยเข้ามาทำให้สมาชิกได้คิดเป็นระบบ รู้จักการวิเคราะห์โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่ได้รวบรวมมา ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ รวมถึงการวางแผนได้อย่างถูกต้อง ลดความเสี่ยงต่อการขาดทุนลงได้

5. การพัฒนาเป้าหมายการผลิต จากการศึกษารวบรวมข้อมูลด้านความต้องการของตลาด ข้อมูลด้านปริมาณ / ราคา วัตถุดิบในพื้นที่ ทำให้กลุ่มสามารถนำมาวางแผนการผลิตได้อย่างมีเป้าหมายไม่เสี่ยงต่อการขาดทุน

6. สร้างอาชีพและรายได้ สิ่งนี้เป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงานศึกษาวิจัยขึ้นนี้ เนื่องจากแต่เดิม ชุมชนมีปัญหาด้านพื้นที่ทำกินที่คนในชุมชนบางส่วนมีอยู่ในปัจจุบันเป็นพื้นที่ของป่าไม้ ซึ่งในอนาคตอาจจะมีการเวนคืนที่ดินดังกล่าวได้ ชุมชนจึงต้องการที่จะหาสู่ทางการสร้างอาชีพอื่นๆ จนกระทั่งได้ตัดสินใจร่วมกันในการประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่ ที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนว่าไก่ที่มีอยู่ในชุมชนมีลักษณะเด่น และคนในชุมชนได้เลี้ยงไว้อยู่แล้ว โดยนำมาพัฒนาปรับปรุงจนกระทั่งกลายเป็นอาชีพของคนในชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

จากกลไกวงจรการผลิตไก่ของกลุ่มที่แสดงในผังด้านบนจะแสดงให้เห็นถึงระบบการเลี้ยงไก่ การดูแลรักษา จนกระทั่งไก่สามารถจำหน่ายได้ ซึ่งทางกลุ่มได้กำหนดรูปแบบไว้คร่าว ๆ 3 รูปแบบ คือ ไก่เป็น ไก่ชำแหละ และไก่แปรรูป และจากการทดลองตลาดทำให้กลุ่มเห็นช่องทางด้านการจำหน่ายไก่อีกรูปแบบหนึ่ง คือ การจำหน่ายลูกไก่ให้กับพ่อค้า แม่ค้า ที่ต้องการลูกไก่ซึ่งในขณะนี้ได้มีคนเข้ามาติดต่อเพื่อซื้อลูกไก่ไว้แล้ว 3 ราย

ผลที่ได้ในการฟื้นฟูการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนครั้งนี้นอกจากจะสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิกแล้ว สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนอีกประการหนึ่งคือ การแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ยั่งยืนได้นั้นต้องการการทำงานที่ต้องอาศัยระบบ การวิเคราะห์หาแนวทาง การทดลอง และสรุปบทเรียน ซึ่งกระบวนการวิจัยเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่เข้ามาเสริมการทำงานพัฒนาชุมชนของท้องถิ่น

บทที่ 7

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาฟื้นฟูและพัฒนาไท่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชนบ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเชียงรุ่ง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและจัดระบบข้อมูลด้านการผลิตและการตลาดไท่พื้นเมือง เพื่อพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ด้านความรู้ เทคนิคด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน การเลี้ยงไก่ด้านการตลาด และเพื่อพัฒนา ปรับปรุงการผลิตที่คุ้มทุนซึ่งสอดคล้องตามความต้องการของตลาดไท่พื้นเมืองในเชิงธุรกิจชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่การเริ่มต้นทีมวิจัยประกอบด้วยนักวิจัยที่เลี้ยง สมาชิกกลุ่มเลี้ยงไก่ โดยใช้การสำรวจ การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม การทดลองปฏิบัติการและมีการติดตามประเมินผลด้วยการสังเกต การสรุปบทเรียนร่วมกันในการดำเนินการซึ่งมีกระบวนการขั้นตอนในการดำเนินงานเริ่มจากการศึกษาและจัดระบบข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการของตลาด ลักษณะเฉพาะ ปริมาณ ความเป็นไปได้ของตลาด และศึกษาข้อมูลด้านการผลิต โดยการศึกษาข้อมูลจากพ่อค้าแม่ค้า กลุ่มผู้บริโภค กลุ่มสมาชิก เจ้าหน้าที่เกษตร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ ร้านอาหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นำข้อมูลมาวิเคราะห์และจัดระบบข้อมูล เพื่อนำเสนอข้อมูลให้สมาชิกกลุ่มได้รับทราบและร่วมกันวางแผนแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุง กระบวนการเลี้ยงไก่ที่สอดคล้องตรงตามความต้องการของตลาด ที่มีการพัฒนากลุ่มด้านทักษะจากการศึกษาดูงานและเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาพัฒนาและปรับปรุงด้านการผลิตให้ดีขึ้น และทดลองดำเนินการพัฒนา ปรับปรุง การผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม และการระดมทุนของกลุ่ม รวมถึงการทดลองตลาด ตลอดระยะเวลาทดลองมีการติดตามประเมินผล และถอดบทเรียนการเลี้ยงไก่พื้นเมืองเชิงระบบธุรกิจชุมชน

จากปัญหาที่ชุมชนประสบอยู่ในการถือครองที่ดิน ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวน หากมีการเวนคืนที่ดินจากทางภาครัฐส่งผลให้คนในชุมชนบ้านทุ่งก่อมีความวิตกกังวลใจ และยังคงหวังว่าจะมีทางออกในเรื่องนี้จนกระทั่งได้เกิดการรวมตัวของกลุ่มสมาชิกเลี้ยงไก่ชุมชน เพื่อนำจุดเด่นของตนเองที่มีอยู่มาพัฒนาปรับปรุง เพิ่มมูลค่า เป็นอีกหนึ่งแนวทางออกที่ทุกคนได้ตั้งเป้าหมายไว้ร่วมกัน จากการดำเนินการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาสามารถแก้ปัญหาของคนในชุมชนโดยเฉพาะด้านการสร้างอาชีพและรายได้ ในการศึกษาวิจัยทีมวิจัยและสมาชิกกลุ่มได้เริ่มกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากการสำรวจความต้องการของตลาดก่อนเพื่อเป็นฐานในการวางแผนในการผลิต พัฒนาฟื้นฟูไท่พื้นเมืองที่เป็นจุดเด่นของชุมชนมาเป็นธุรกิจ จากการสำรวจทำ

ให้ทราบว่า กลุ่มผู้บริโภคมีความต้องการทางด้านไก่ชำแหละเป็นส่วนมากซึ่งกลุ่มได้จัดทำเป็นทำเนียบลูกค้าแต่ละประเภทมีพ่อค้าแม่ค้าที่มารับซื้ออยู่ 6 ราย และพ่อค้าแม่ค้าที่ต้องการลูกไก่มีอยู่ 3 ราย

และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจึงต้องอาศัยกระบวนการในการพัฒนาทักษะและขีดความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม ทั้งด้านความรู้ เทคนิคด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การระดมทุน การเลี้ยงไก่ และด้านการตลาด โดยทางกลุ่มได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานยังกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการการเลี้ยงไก่ การค้นคว้าทบทวนจากเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องและยังได้รับความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ที่ให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกกลุ่มได้นำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาเพิ่มทักษะขีดความสามารถนี้มาวางแผนจนได้ระบบในการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการการผลิต และการจัดการด้านการตลาด ที่คุ้มทุนและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดไก่พื้นเมือง ในเชิงธุรกิจชุมชน ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มพอสรุปได้ดังนี้

1. มีการจัดระบบการบริหารจัดการกลุ่ม ที่มีความชัดเจน ทั้งด้านการจัดการคน โดยมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และมีการระดมทุน ออกมาในรูปแบบหุ้น โดยทางกลุ่มจะระดมหุ้นกันทุกๆเดือน หุ้นละ 10 บาท

2. มีเป้าหมายและแผนงานในการผลิตที่มีความชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการสำรวจตลาดไว้เบื้องต้น

3. มีการนำความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านนำมาใช้ในการดูแลรักษาไก่ เช่น สมุนไพร เทคนิคการเลี้ยงไก่

4. เกิดเครือข่ายทางด้านการตลาด ในการจำหน่ายไก่ รวมถึงการจำหน่ายวัตถุดิบจำหน่ายผลผลิตจากการเกษตร ดังเช่นสมาชิกกลุ่มบางคนประกอบอาชีพเพาะเห็ดฟางจำหน่ายเป็นรายได้เสริม ก็อาศัยเครือข่ายด้านการตลาดเป็นฐานในการจำหน่าย

5. จากการปฏิบัติการที่ผ่านมีการพัฒนารูปแบบการจำหน่ายไก่จากการจำหน่ายไก่เป็นไก่ชำแหละ ไก่แปรรูป ทางกลุ่มยังได้แนวคิดในการพัฒนารูปแบบเป็นการจำหน่ายลูกไก่ และอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ การทำคู่มือไขว่ขายให้แก่ผู้สนใจอีกแนวทางหนึ่ง

6. เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ ในชุมชนและสมาชิกในกลุ่ม

ซึ่งผลจากการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม ที่ได้ดำเนินการโดยอาศัยงานการศึกษาวิจัยเข้ามาเพื่อเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ยังมีระบบให้กับกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่จนได้แนวทางในการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดการการผลิต และการจัดการด้านการตลาด จนไปถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ในกาฟื้นฟูและพัฒนาไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน ที่สามารถเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการส่งเสริมอาชีพ

และสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ที่อยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิต และในการดำเนินการนั้นควรมีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

ด้านต้นทุน (ศักยภาพ)

การฟื้นฟูและพัฒนาไก่พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจของชุมชนนั้น ในด้านการลงทุนมีองค์ประกอบมากมาย เช่น สถานที่ ไก่ อาหารไก่ ยา สมุนไพร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สมาชิกกลุ่มต้องมีการลงทุนในส่วนต่าง ๆ ต้องมีไก่พันธุ์พื้นเมืองที่แข็งแรง มีคุณภาพและลักษณะเป็นที่ต้องการของตลาด มีสถานที่ที่เหมาะสม กว้างขวาง มีโรงเรือนที่เพียงพอกับจำนวนไก่ และถูกสุขลักษณะ คือ ต้องสะอาด ไม่มีน้ำขัง อากาศถ่ายเทได้ดี อาหารไก่ต้องสามารถหาได้ง่ายในชุมชนและมีราคาไม่แพงจนเกินไป ในชุมชนมีพืชที่เป็นสมุนไพรที่ทำให้ไก่มีสุขภาพที่แข็งแรง ด้านทานโรคได้ดี และเนื่องจากต้องการเลี้ยงในเชิงธุรกิจด้วย จึงจำเป็นต้องมีวิธีการควบคุมระยะเวลาในการเลี้ยงไก่และควบคุมหรือเพิ่มจำนวนผลผลิตได้ตามความต้องการของตลาดด้วย สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าต้องมีอุปกรณ์เสริมที่มีคุณภาพนอกเหนือจากที่เคยเลี้ยงดูตามธรรมชาติ เช่น ตู้ฟักไข่ ที่สามารถประหยัดระยะเวลาในการฟักไข่และมีประสิทธิภาพดีกว่าการฟักแบบเดิม ดังนั้นทางสมาชิกจึงได้ระดมทุน มีกฎระเบียบของกลุ่ม เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการแบ่งปันอาหาร พันธุ์ไก่ ร่วมกันผลิตอาหารไก่ที่ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่น และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกันเป็นอย่างดี ซึ่งจากการทดลองในการลงทุนที่วิจัยได้นำกระบวนการข้างต้นมาปฏิบัติพบว่า การจะนำผลผลิตหรือการเลี้ยงไก่นั้นทุกคนต้องช่วยกันทุกขั้นตอนในการขับเคลื่อนหรือผลักดันตนเอง โดยต้นทุนจะมาจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอยู่แล้ว เช่น ไก่พื้นเมือง อาหารมาจากกากมะพร้าว มันสำปะหลังหรือใบมันสำปะหลัง ตัวปลวกที่อยู่ตามธรรมชาติ ตามสวน ก็ทำให้การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาฟื้นฟูการเลี้ยงไก่ได้เป็นอย่างดีเพราะเป็นการเลี้ยงที่เกือบไม่ต้องใช้ทุนในการดำเนินงานหรือการผลิตแม้แต่อย่างเดียวยังแต่ใช้ใจ ความมุ่งมั่น ความอดทน ความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ดั้งเดิมในการดำเนินงานต่อไป

ด้านการจัดการ

สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันทำให้มีความยอมรับเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันช่วยเหลือดูแลกันและกันเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นจุดดีของโครงการนี้ ก่อนดำเนินโครงการสมาชิกกลุ่มมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันที่ต้องการแก้ไขปัญหาด้านการทำมาหากิน และเศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชน เนื่องจากในชุมชนมีไก่พันธุ์พื้นบ้านที่ตรงกับความต้องการของตลาดจากการดำเนินงานทำให้สมาชิกได้รับการพัฒนาทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การคัดเลือกสายพันธุ์ ต้องไม่เลือกพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ที่มีสายเลือดชิดกัน ข้อสังเกตของลักษณะพ่อ แม่พันธุ์ที่ดี เช่น ลักษณะของพ่อพันธุ์ จะต้องมียุ 6 เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 3 ปี จะต้องมีสุขภาพแข็งแรง แวตาศดใส หงอนมีสีแดง หน้าแดง ไม่พิการ ขนดกงามและตัวโต (ที่สำคัญพ่อพันธุ์จะต้องเปลี่ยนทุกปี) ลักษณะของแม่พันธุ์ ต้องมียุตั้งแต่ 6 เดือนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 3 ปี มีสุขภาพแข็งแรง แวตาศดใส ไม่พิการ ขนดกงามและตัวโต (สำหรับแม่พันธุ์ 3 ปี เปลี่ยนครั้งหนึ่ง) เป็นต้น

2. การผสมพันธุ์ถ้าปล่อยตามธรรมชาติ ต้นทุนจะถูกแต่ไม่สามารถควบคุมคุณภาพของไก่ได้ดังนั้นทางสมาชิกจึงต้องสร้างโรงเรือนสำหรับการผสมพันธุ์ แต่การจะนำพ่อพันธุ์นั้นมาผสม ต้องตัดเคียวไก่พ่อพันธุ์เสียก่อนเพราะเวลาไก่ผสมพันธุ์จะทำให้ไก่ตัวเมียเกิดแผลบาด สำหรับแม่ไก่และไก่พ่อพันธุ์ต้องผสมกับไก่แม่พันธุ์ที่เป็นสายพันธุ์ไก่เนื้อเสียก่อน ก่อนที่จะคัดไก่มาเป็นแม่พันธุ์ผสมไก่ชนพื้นบ้านที่มีลักษณะคงทน มีภูมิต้านทานโรคสูง

3. การฟักไข่มีอยู่ 2 วิธี คือ การฟักตามธรรมชาติและฟักด้วยตู้ฟักไข่ การฟักตามธรรมชาติ คือ ปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่ของมันเอง วิธีนี้ประหยัดแต่ใช้เวลามากกว่า แต่ทางสมาชิกกลุ่มได้นำองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมมารวมกับองค์ความรู้ใหม่ คือ ต้องการย่น ระยะเวลาในการเพิ่มผลผลิต จึงนำแม่ไก่ที่แยกลูกออกไปแล้วมาอาบน้ำเพื่อลดอุณหภูมิในตัว of แม่ไก่ ฟักฟืน ให้อาหาร – น้ำ ลัก 2 อาทิตย์ เมื่อแม่ไก่เริ่มมีหน้าสีแดงให้นำไปผสมพันธุ์ได้เลย วิธีนี้เหมาะสำหรับการเลี้ยงไก่พื้นบ้านในเชิงธุรกิจ เพราะรวดเร็วทันต่อความต้องการของตลาด

ในการเลี้ยงไก่นั้นทางกลุ่มได้วิธีการตัดปากไก่ (ไก่ที่มีอายุ 21 วัน เพราะไก่เริ่มจะจิกกัน) ที่ง่ายและมีคุณภาพ คือ ใช้แผ่นเหล็กตั้งไฟไว้ร้อนแดง จับลูกไก่แล้วเอาปากจิ้มกับแผ่นเหล็กให้พอดี ระวังอย่าใช้กรรไกรตัดเล็ดตัดปากไก่ เพราะถ้าหากไม่มีความชำนาญจะทำให้ไก่ได้รับบาดเจ็บได้

4. อาหารไก่นอกจากการนำสิ่งที่เหลือใช้ หาได้ง่ายและราคาถูกในชุมชนมาทำเป็นอาหารไก่ที่มีคุณภาพเทียบเท่ากับอาหารสำเร็จรูปในท้องตลาดแล้วยังได้นำเอาพืชสมุนไพรที่มีในท้องถิ่น มาผสมกับอาหารให้ไก่กินอีกด้วย เป็นการลดต้นทุนและยังยังทำให้ไก่มีสุขภาพที่แข็งแรงต้านทานโรคได้ดีอีกด้วย

ด้านการตลาดนั้นทางกลุ่มได้มีการสำรวจความต้องการของตลาด ตลอดจนวิธีการขนส่ง การรักษาคุณภาพของผลผลิต และการแปรรูปที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การจัดทำระบบบัญชี การปันผลกำไรที่อยู่ในรูปของสหกรณ์

จากกระบวนการดำเนินการศึกษาวิจัยของโครงการทำให้สมาชิกในชุมชนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจได้วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมมา

ข้อเสนอแนะต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงไก่

1. ต้องมีผู้นำที่มีความกระตือรือร้นในการขับเคลื่อนกลุ่มสมาชิก มีการวางแผนและลงมือปฏิบัติซึ่งทำให้สมาชิกมีรายได้อย่างแน่นอนและสม่ำเสมอ

2. การดำเนินการควรอยู่บนพื้นฐานข้อมูล เพื่อที่จะสามารถนำมาวางแผนในการผลิตการตลาดได้ ซึ่งจากที่กลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ได้สำรวจความต้องการของตลาดและสามารถแปรรูปผลผลิตให้มีความหลากหลายจนสามารถมีผลิตภัณฑ์เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่ทุกฝ่ายยอมรับและสามารถทำรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

3. พื้นฐานด้านการผลิตนั้นสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านวัตถุดิบ อันได้แก่ ข้าวโพด ข้าวเปลือก มันสำปะหลัง และสมุนไพรที่หาง่ายในท้องถิ่น เพื่อนำมาเป็นอาหารเลี้ยงไก่ เพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอต่อการนำมาใช้ จึงควรที่จะหาเครือข่ายผู้ผลิตวัตถุดิบที่อยู่ในบริเวณตำบลเพื่อป้องกันการขาดแคลนอาหารอย่างต่อเนื่อง

4. ข้อควรคำนึงถึงการให้อาหารไก่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีหลักในการให้อาหาร ดังนี้

4.1 อย่าเสียดาย อาหารที่ให้ไก่ ทำให้ไก่เจริญเติบโตช้า

4.2 ควรประหยัดอาหาร ด้านการตกหล่น การแย่งอาหาร

4.3 เลี้ยงให้อิ่มทั่วถึงกัน วางเป็นจุด ๆ แยกขนาดไก่เนื่องจากไก่ตัวใหญ่จะรังแกไก่

ตัวเล็ก

4.4 ให้อาหารให้ตรงตามกำหนดวัน รู้จักการกินอาหารเป็นเวลา เป็นประโยชน์ต่อผู้เลี้ยง

4.5 ให้อาหารตรงตามประเภทและวัย ความต้องการของไก่แต่ละวัยจะแตกต่างกัน เพื่อเป็นผลดีต่อไก่

5. ด้านการตลาด การวางแผนเป้าหมายทางการตลาดเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดเป็นตัวช่วยในการกำหนดการผลิตให้สลับหมุนเวียนเพียงพอต่อตลาดทั้งในแต่ละรูปแบบ เช่น ตลาดไก่เป็น ตลาดไก่ชำแหละ ตลาดไก่แปรรูป และที่ทางกลุ่มได้ทดลองการการศึกษาวิจัยทำให้มองเห็นช่องทางด้านการตลาดในการผลิตลูกไก่ การทำคู่มือไก่ การจัดทำอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ จำหน่ายสู่ตลาดอีกทางหนึ่ง เพราะการแข่งขันทางด้านตลาดของไก่ทั้ง 3 อย่างนั้นค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตจะสู้กับไก่ที่ผลิตโดยบริษัทฟาร์มได้น้อย

6. การจัดการกลุ่ม จะต้องมีการบริหารจัดการสมาชิกกลุ่ม การจัดการโครงสร้างบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน เข้าใจเป้าหมายการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม ในการคิดในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน จนกระทั่งการรับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างโปร่งใสและยุติธรรม

7. การออม ในที่นี้หมายถึง การร่วมหุ้น ของกลุ่ม เพื่อจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ การกระจายผลประโยชน์

8. การนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการขอรับการสนับสนุน ด้านงบประมาณ สมาชิกควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในท้องถิ่นให้สมาชิกมีอาชีพเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพหลักได้

9. ในการดำเนินงานควรมีการประเมินผลเป็นระยะเพื่อจะได้นำผลนั้นมาพัฒนาแก้ไข และปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

บรรณานุกรม

ณรงค์ เพชรประเสริฐ. ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพมหานคร :

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2542.

ธิดิภพ ชัยวัช. ทำธุรกิจให้ร่ำรวย หมายเลข 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ซี.พี. บุ๊ค

สแตนดาร์ด, 2547.

_____. ทำธุรกิจให้ร่ำรวย หมายเลข 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด,

2547.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์วิสิทธิ์พัฒนา, 2540.

สำนักงานที่ว่าการกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง. รายละเอียดข้อมูลของกิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง

จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยโย ชัพพลายส์ จำกัด, 2543.

ภาคผนวก

ประวัตินักวิจัยพี่เลี้ยง

ชื่อ-นามสกุล นางสาวพ้องพรรณ วงศ์จันทร์เขียว
วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2516
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 214 หมู่ 5 หนองบัวแดง ตำบลแม่ข้าวต้ม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา
พ.ศ. 2535 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืงรายมหาวิทยาลัยราชภัฏ
พ.ศ. 2541 ปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศรีปทุม คณะบริหารธุรกิจ
สาขาการจัดการ วิชาโทการเงินการธนาคาร
พ.ศ. 2545 ปริญญาโทสถาบันราชภัฏเชียงราย คณะครุศาสตร์
สาขาการบริหารการศึกษา
ประวัติการทำงาน
พ.ศ. 2535 – 2540 ผู้จัดการบริษัทสุคติรัก จำกัด
พ.ศ. 2538 - 2545 เป็นหุ้นส่วนบริษัท ACC Accounting Engineering
Design จำกัด

ประวัติหัวหน้าโครงการ

ชื่อ-นามสกุล นายอุดม มณีจันทร์สุข
วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2514
สถานที่อยู่ปัจจุบัน จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา จากมัธยมศึกษา (ป.ร.เอก) จากสถาบัน อุดมมงคล
ประวัติการทำงาน
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
อาชีพ ทำนา - ทำไร่

ประวัติทีมวิจัย

- 1. ชื่อ-นามสกุล** จ่านงค์ มณีจันทร์สุข

วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2516

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 35 หมู่ที่ 4 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน ทุ่งก่อประชานุเคราะห์

ประวัติการทำงาน

ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 บ้าน

อาชีพ ทำนา - ทำไร่
- 2. ชื่อ-นามสกุล** นายดวงดีบ วันดี

วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2500

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 256 หมู่ 4 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน ทุ่งก่อประชานุเคราะห์

ประวัติการทำงาน

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

อาชีพ ทำนา - ทำไร่
- 3. ชื่อ-นามสกุล** นายถนอม มณีจันทร์สุข

วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2505

สถานที่อยู่ปัจจุบัน 225 หมู่ 4 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

ประวัติการศึกษา

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งก่อ

ประวัติการทำงาน

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

อาชีพ ทำนา - ทำไร่

4. ชื่อ-นามสกุล นายประเสริฐ จอมสรรค
วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2501
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 72 หมู่ 4 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งก่อ
ประวัติการทำงาน
กรรมการหมู่บ้าน
อาชีพ ทำนา - ทำไร่

5. ชื่อ-นามสกุล นายอุทัย ธรรมจักร
วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่
สถานที่อยู่ปัจจุบัน 72 หมู่ 4 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
ประวัติการศึกษา
จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งก่อวิทยา
ประวัติการทำงาน
อาสาสมัครสาธารณสุขสุขชั้นมูลฐานหมู่บ้าน (อสม.)

6. ชื่อ-นามสกุล นายณรงค์พันธ์ ฤกษ์คุ้ม
วัน เดือน ปีเกิด เกิดเมื่อวันที่ 5 เมษายน 2519
สถานที่อยู่ปัจจุบัน จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา
จบปริญญาตรีมหาวิทยาลัยขอนแก่น
จบปริญญาโทมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน
2545 – ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รูปภาพและการจัดกิจกรรม

การประชุมเตรียมความพร้อม

โรงเรียนหรือเล้าไก่

เล้าไก่อนุบาล

พ่อพันธุ์ไก่

แม่พันธุ์ไก่

การฟักไข่แบบธรรมชาติและการฟักแบบตู้ฟักไข่

แม่ไก่เลี้ยงตามธรรมชาติ

สมุนไพรพื้นบ้าน

การทำห่อไข่

